

Betænkning
om
retternes kompetence og
arbejdsform i straffesager

24.2.
20.05.77

BETÆNKNING NR. 825

1977

ISBN 87-503-2399-7
Stougaard Jensen/København
Ju 00-50 bet.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	side
1. <u>Indledning</u>	7
2. <u>Oversigt og hovedsynspunkter</u>	10
3. <u>Statistiske oplysninger om landsretterne</u>	13
4. <u>Begrænsning i antallet af sager, der skal behandles under medvirken af nævninger</u>	19
4.1. Baggrunden for de gældende regler	19
4.2. De gældende regler	25
4.3. Strafudmåling i nævningsager	29
4.4. Rådets overvejelser og forslag	34
4.5. Konsekvenserne af rådets forslag	41
4.6. Overtrædelse af militær straffelov	42
4.7. Forening af flere straffesager	43
4.8. Almindelige overvejelser om grundtræk i nævnings- institutionen	44
5. <u>Landsrettens sammensætning ved behandling af straffe- sager</u>	50
5.1. Nævningsager	50
5.2. Domsmandssager	50
5.2.1. De gældende regler og baggrunden for disse .	51
5.2.2. Rådets overvejelser og forslag	54
5.2.2.1. Sondringen politisager- statsadvokatsager	54
5.2.2.2. Bør flere statsadvokatsager gøres til politisager?	56
5.2.2.3. Begrænsning af domsmænds medvirken i statsadvokatsager	58
5.2.2.4. Ændring af den enkelte landsrets- afdelings sammensætning i doms- mandssager	60

	side
5.3. Politisager	68
6. <u>Begrænsninger i adgangen til at anke straffesager</u>	72
6.1. Gældende regler om anke og genoptagelse	72
6.1.1. Anke	72
6.1.2. Genoptagelse	73
6.2. Baggrunden for de gældende regler	75
6.3. Norsk ret	79
6.4. Rådets overvejelser og forslag	83
6.4.1. Nævningsager	85
6.4.2. Straffesager bortset fra nævningsager	86
6.4.2.1. Anklagemyndighedens ankepraksis ...	86
6.4.2.2. Anke, der iværksættes af dom- fældte	89
6.4.2.3. Lovbestemte begrænsninger i ad- gangen til at anke mindre politi- sager	92
6.4.2.4. Andre lovbestemte begrænsninger i ankeadgangen	98
7. <u>Behandlingen af ankesager</u>	103
7.1. Forenkling af ankesagernes behandling	103
7.1.1. Begrænsning af bevisførelsen	103
7.1.2. Begrænsning af oplæsning af anklageskrift og den ankede dom	107
7.2. Gennemførelse af domsforhandlingen i domsmands- sager, efter at en dommer har fået forfald	108
8. <u>Udkast til lov om ændring af retsplejeloven</u>	112
9. <u>Bemærkninger til lovudkastet</u>	114
<u>Bilag</u>	121
1 a-c. Oversigter over pådømte nævningsager i østre landsret i 1973, 1974 og 1975	123
2 a-c. Oversigter over pådømte nævningsager i vestre landsret i 1973, 1974 og 1975	134

	side
3. Uddrag af anklagemyndighedens årsberetning 1974, side 116, vedrørende fordelingen af ankesager for 1974	143
4 a-b. Anklagemyndighedens opgørelser vedrørende fordelingen af ankesager for april kvartal 1976 og af ankesager for januar og april kvartal 1976 og 1977	145
5. Uddrag af retsplejerådets betænkning nr. 698/1973 om behandling af borgerlige sager, side 47-51, vedrørende anketilladelser efter retsplejelovens § 962, stk. 2	148
6 a-b. Statistik over politisager vedrørende overtrædelse af færdselsloven og politivedtægterne, der blev behandlet i landsretterne i 1975	154
7. Kapitel 27 og 28 i den norske straffeprocesslov af 1. juli 1887	158
8. Uddrag af Advokatbladet 1976, side 305, vedrørende retningslinier for bødefastsættelse i promille- og spiritussager	167
9. Skrivelse af 9. februar 1976 fra rigsadvokaten til statsadvokaterne	169

INDLEDNING

Retsplejerådet, der blev nedsat i 1961, har til opgave:

- 1) efter justitsministeriets anmodning at afgive indstilling om ændringer i retsplejeloven med henblik på en reform af denne lovgivning og
- 2) at virke som rådgivende organ for justitsministeriet med hensyn til retsplejebestemmelser i særlovgivningen og i internationale overenskomster samt vedrørende principielle spørgsmål om fastsættelsen af administrative bestemmelser af retsplejemæssig betydning.

Den 2. januar 1974 anmodede justitsministeriet rådet om at fremkomme med en udtalelse om mulighederne for at gennemføre foranstaltninger til sikring af en rimelig berammelsestid i landsretterne, der også på længere sigt indebærer sikkerhed for en hurtigere sagsbehandling, og som gør det muligt for domstolene at behandle et fortsat stigende antal retssager uden en forholdsmæssig forøgelse af antallet af dommere og det øvrige juridiske personale. I skrivelsen anmodedes rådet særligt om at tage stilling til følgende spørgsmål:

1. Nedbringelse af behandlingstiden for den enkelte sag.
2. Politisagsbehandling af flere lovovertrædelser.
3. Behandling af sager under medvirken af færre end 3 landsdommere.
4. Forhøjelse af underretsgrænsen i retsplejelovens § 225.
5. Henlæggelse af flere sagstyper til behandling ved underretterne.
6. Begrænsning i adgangen til anke ved gennemførelse af en ændring af retsplejeloven eller ved ændring af anklagemyndighedens ankepraksis.

Rådet afgav derefter i juni 1974 en udtalelse indeholdende de forslag, som kunne færdigbehandles inden for en kortere tid, og

hvorom der var opnået enighed i rådet.

Udtalelsen, der er optaget som bilag 1 til rådets nedennævnte betænkning nr. 773/1976, indeholdt følgende forslag:

1. Forhøjelse af underretsgrænsen i retsplejelovens § 225, nr. 1 2 og 9, fra 10.000 kr. til 30.000 kr.
2. Henlæggelse af alle borgerlige sager, der opstår af forholdet mellem private arbejdsgivere og deres ansatte, til underretterne.
3. Henlæggelse af alle borgerlige fødselserstatningssager til underretterne, og
4. Udvidelse af reglerne om politisagsbehandling til at omfatte alle sager om overtrædelse af færdselsloven, herunder også sager om frakendelse af førerretten.

Forslaget om forhøjelse af underretsgrænsen til 30.000 kr. og om henlæggelse af alle fødselserstatningssager til underretten blev gennemført ved lov nr. 88 af 26. marts 1975 med ikrafttræden den 1. april 1975. Forslaget om henlæggelse af alle funktionærsager til underretterne blev ikke medtaget, idet der bl.a. på grund af sagernes ringe antal ikke skønnedes at være behov for særregler på dette område. Reglerne om behandling af frakendelsessager blev ændret ved færdselslov nr. 287 af 10. juni 1976. Sager, der kun an går betinget frakendelse, skal herefter behandles som politisager, medens sager om ubetinget frakendelse fortsat skal behandles som statsadvokatsager.

1. marts 1976 afgav rådet en betænkning om retternes kompetence og arbejdsform i borgerlige sager (nr. 773/1976). I betænkningen stilles bl.a. forslag om en yderligere forhøjelse af underretsgrænsen og om gennemførelse af en henvisningsregel, hvorefter vedkommende underret under nærmere angivne betingelser kan henvise en sag til behandling ved landsretten. Endvidere drøftes spørgsmålet om adgang til behandling og pådømmelse af landsretssager under medvirken af én landsdommer. Betegnelsen for underretterne og underretsdommerne foreslås også ændret, jfr. betænkningen side 40-41. Underretterne foreslås fremtidig benævnt byretter. Denne betegnelse er i almindelighed anvendt i den nu foreliggende betænkning.

Nærværende betænkning handler om retternes kompetence og arbejdsform i straffesager. Der stilles bl.a. forslag om en begrænsning i antallet af nævningsager og om behandling af visse politisager med kun én landsdommer. En oversigt over betænkningens ind-

hold og over de stillede forslag findes i betænkningens kapitel 2.

Rådet har under udarbejdelsen af denne betænkning haft følgende sammensætning:

Retspræsident, dr.jur. E.A. Abitz.

Retspræsident Erik Andersen.

Kontorchef i justitsministeriet, nu retspræsident K. Arildsen.

Professor, dr.jur. Bernhard Gomard (formand).

Statsadvokat Mogens Hornslet.

Dommer Carsten Jepsen.

Advokat Kristian Mogensen.

Højesteretssagfører K. Sonne-Holm.

Højesteretsdommer P. Spleth.

Højesteretssagfører K. Sonne-Holm afgik ved døden den 9. september 1977.

Hvervet som sekretær for rådet har været varetaget af fuldmægtig Hanne Ekstrand.

København, den 21. oktober 1977.

E.A. Abitz

Erik Andersen

K. Arildsen

Bernhard Gomard
(Formand)

Mogens Hornslet

Carsten Jepsen

Kristian Mogensen

P. Spleth

Hanne Ekstrand
(Sekretær)

2.

OVERSIGT OG HOVEDSYNSPUNKTER

Retsplejerådet har i betænkningen om retternes kompetence og arbejdsform i borgerlige sager (nr. 773/1976), side 23 ff og 33 ff behandlet spørgsmålet om landsrettens sammensætning og om fordeling af kompetencen i første instans mellem underretter eller byretter og landsretter i civile sager. Betænkningen af 1976 bygger på de forudsætninger, at byretterne fortsat bør beklædes af en enkelt fagdommer, således at henlæggelse af sager til disse retter betyder, at de vil blive behandlet af kun én dommer, og at det har betydelig værdi for sikkerheden og alsidigheden i retsplejen, at juridisk eller bevismæssigt komplicerede sager undergives en kollegial behandling. Den kollegiale behandling af komplicerede civile sager med deltagelse af flere fagdommere tænkes som hidtil henlagt til landsretterne. I betænkningen af 1976 fremhæves, at ikke alle de borgerlige sager, der efter de nuværende regler, navnlig reglen om en værdigrænse på 30.000 kr., behandles ved landsret i 1. instans, er af en sådan kompliceret eller problemfyldt beskaffenhed, at kollegial behandling er nødvendig eller rimelig. I betænkningen stilles bl.a. forslag om en vis forhøjelse af værdigrænsen, f.eks. til 50.000 kr., i forbindelse med en adgang til henvisning af principielle og vanskelige sager til landsretten og om at åbne adgang for, at enkle sager i landsretten efter omstændighederne kan pådømmes af en enkelt landsdommer, jfr. nærmere §§ 227 og 351 a i lovudkastet i betænkningen.

I denne betænkning om strafferetsplejen bygger rådet på de samme to forudsætninger som i betænkningen af 1976. Rådet har tillige lagt til grund for sine overvejelser, at lægmænd også i fremtiden skal medvirke i behandlingen af straffesager i et betydeligt omfang som domsmænd og nævninger.

Denne betænkning angår navnlig behandlingen af straffesager i landsretterne. Efter den nugældende ordning behandler landsret-

ten nævningsager som 1. instans. Landsretterne er desuden ankeinstans for byretterne. Alle ankesager bortset fra politisager behandles som domsmandssager af tre landsdommere og tre domsmænd. En forenkling af strafferetsplejen med henblik på at opnå en forkortelse af berammelsestiderne kunne - til dels som i den borgerlige retspleje - opnås ved at henlægge flere sager til byretterne i 1. instans, ved i landsretterne at kræve deltagelse af færre landsdommere eller lægdommere eller i øvrigt begrænse domsmænds medvirken i ankesager, ved at begrænse adgangen til anke eller ved at forenkle sagsbehandlingsreglerne i 2. instans.

I betænkningens kapitel 4 har rådet undersøgt antal og beskaffenhed af de sager, der i de senere år faktisk er blevet behandlet som nævningsager. Denne undersøgelse viser, at et ikke ringe antal nævningsager angår tiltale for forbrydelser, der ikke kan betegnes som væsentligt alvorligere end mange af de straffesager, som - fuldt forsvarligt og uden kritik fra nogen side - behandles af byretterne som domsmandssager. Rådet har derfor foreslået nævningebehandlingen begrænset til de straffesager, der må betegnes som særligt alvorlige, og som angår tiltale for forbrydelser af en sådan beskaffenhed, at almindelig menneskelig dømmekraft ofte i højere grad end en særlig juridisk eller teknisk indsigt spiller en afgørende rolle for vurderingen af skyld og strafværdighed. Nævningsager efter forslaget er navnlig drab, voldtægt, brandstiftelse af særlig farlig karakter og farligt røveri. Sidst i kapitel 4 er indsat nogle bemærkninger om eventuelle andre ændringer i reglerne om behandling af nævningsager. Disse ændringer vil dog først kunne udmøntes i konkrete forslag efter en nærmere gennemgang af problemerne.

I kapitel 5 drøftes muligheden af at gennemføre en rationalisering af strafferetsplejen ved at begrænse området for domsmænds medvirken, enten ved at gøre flere statsadvokatsager til politisager eller ved at skabe hjemmel for, at visse grupper af statsadvokatsager, f.eks. tilståelsessager der ankes, kan afgøres uden medvirken af domsmænd. I kapitel 5 overvejes også, om den traditionelle regel, hvorefter landsretten altid sættes med tre landsdommere, bør opretholdes i alle ankesager. Resultatet af rådets overvejelser er blevet, at der alene stilles forslag om, at politisager i et vist større eller mindre omfang skal kunne behandles under medvirken af én landsdommer. Rådet har lagt vægt på, at der

ikke sker en begrænsning af domsmænds medvirken i strafferetsplejen. Man har endvidere tillagt det betydning, hvilken kapacitetsforøgelse i landsretterne der kunne opnås ved de forskellige forslag.

De statistikker, som er gengivet i bilag 3 og 4 a, viser, at en del anker opgives inden domsforhandlingen, og at mange anker ikke fører til væsentlige ændringer af byretternes afgørelser. Der er her især tale om anker fra tiltaltes side. Rådet har på denne baggrund i kapitel 6 undersøgt muligheden af at begrænse antallet af ankesager. Dette kan enten ske ved at gennemføre lovmæssige hindringer for anke (forbud mod anke, tilladelsessystem, afvisning af visse anker efter en kæreagtig behandling, behandling af ukomplicerede sager for én dommer) eller ved at gennemføre foranstaltninger, der kan motivere anklagemyndigheden og de domfældte til, uanset fri ankeadgang, kun at anke, hvor en prøvelse af sagen i 2 instanser virkelig må anses for påkrævet. Rådets flertal går ind for, at reglen i retsplejelovens § 962, stk. 2, hvorefter mindre politisager kun kan ankes med justitsministerens tilladelse, opretholdes. For at opnå størst mulig rationalisering foreslås reglen dog begrænset til at angå tiltaltes anker, og beløbsgrænsen foreslås forhøjet fra 60 til 600 kr.

I kapitel 7 behandles forskellige mindre forslag, der alle sigter mod en forenkling af behandlingen af ankesager. Der stilles bl.a. forslag om en begrænsning af bevisførelsen i disse sager.

3.

STATISTISKE OPLYSNINGER OM LANDSRETTERNE

Ifølge retsplejelovens § 4, stk. 2, består østre landsret af en præsident og 35 andre landsdommere og vestre landsret af en præsident og 19 andre landsdommere.

Som nævnt i kapitel 2 i rådets betænkning nr. 773/1976 om retternes kompetence og arbejdsform i borgerlige sager bestod østre landsret i finansåret 1975-76 (d.v.s. indtil 1. april 1976) af 11 faste afdelinger og 4 midlertidige afdelinger og vestre landsret af 6 faste afdelinger og 1 midlertidig afdeling. Ved tekstanmærkning nr. 50 ad konto § 18, 2. ol. til finansloven for finansåret 1976-77 forlængedes de 4 midlertidige afdelinger i østre landsret og den ene midlertidige afdeling i vestre landsret i 1 år indtil den 1. april 1977. Med hjemmel i finansudvalgets skrivelse af 30. juni 1976 (akt nr. 522) oprettedes med virkning fra den 1. september 1976 en midlertidig 16. afdeling i østre landsret med særligt henblik på at skulle behandle en enkelt omfattende straffesag. Den midlertidige 16. afdeling er ikke søgt forlænget ud over 1. april 1977.

Med virkning fra 1. april 1977 er østre landsrets midlertidige 12. afdeling normeret fast, og østre landsret består således pr. 1. april 1977 af 15 afdelinger, hvoraf de 3 er midlertidige, jfr. tekstanmærkning nr. 50 ad konto § 18, 2. ol. til finansloven for finansåret 1977-78. Ved den omtalte tekstanmærkning forlængedes endvidere vestre landsrets 7. midlertidige afdeling. Endelig bemyndigedes justitsministeriet ved finansudvalgets skrivelse af 11. maj 1977 (akt nr. 353) til i tiden fra den 15. maj 1977 og indtil den 1. april 1978 at konstituere yderligere 3 landsdommere i vestre landsret (8. afdeling).

Udviklingen i sagsantallet ved landsretterne har i perioden 1974 til 1976 været følgende (jfr. oversigterne for årene 1959-1974 i kapitel 2 i rådets betænkning nr. 773/1976):

Østre landsret.

<u>Registrerede sager</u>				<u>Afgjorte sager</u>			
År	Straffe-sager	Borgerlige sager	I alt		Antal afd.	Reg. sager pr. afd.	Afgjorte sager pr. afd.
1974	3.531	4.334	7.865	7.360	15	524	490
1975	3.594	3.109	6.703	7.226	15	447	481
1976	3.576	2.850	6.426	6.586	15	428	439

Vestre landsret.

<u>Registrerede sager</u>				<u>Afgjorte sager</u>			
År	Straffe-sager	Borgerlige sager	I alt		Antal afd.	Reg. sager pr. afd.	Afgjorte sager pr. afd.
1974	2.412	1.660	4.072 ^x	4.089 ^{xx}	8	509	511
1975	2.286	1.714	4.000	3.905	7	571	558
1976	2.233	1.761	3.994	3.775	7	571	539

Det fremgår af oversigterne, at udviklingen ved de to landsretter i nogen grad er forløbet forskelligt. Ved østre landsret faldt antallet af borgerlige sager i 1975 med ca. 1.200 sager i

x Ifølge hovedjournalen kun 4.061; differencen skyldes overførsler mellem afdelingerne.

xx Der er sket en mindre korrektion i forhold til de i betænkning nr. 773/1976 nævnte tal, hvilket i det væsentlige skyldes omregistrering af sagerne.

forhold til antallet i 1974. Dette fald i sagsantallet må antagelig først og fremmest skyldes forhøjelsen af underretsgrensen fra 10.000 kr. til 30.000 kr., jfr. lov nr. 88 af 26. marts 1975, der trådte i kraft den 1. april 1975. Sagsantallet som helhed faldt i forhold til samme periode med ca. 1.150 sager. Som det ses af oversigten, var antallet af borgerlige sager i 1976 ligeledes relativt lavt, men for så vidt angår straffesager har der i perioden 1974 til 1976 været tale om en beskeden stigning i sagsantallet.

Ved vestre landsret steg antallet af borgerlige sager i 1975 i forhold til 1974 med ca. 60, mens det samlede antal registrerede sager i samme periode faldt med ca. 70 sager. I 1976 steg antallet af borgerlige sager med ca. 40 i forhold til det foregående år, mens antallet af straffesager faldt med ca. 50 i forhold til samme periode. Der sporedes således i 1975 og 1976 ved vestre landsret ingen umiddelbar virkning af forhøjelsen af underretsgrensen, og der var næsten samme antal registrerede sager de to år. For de borgerlige sagers vedkommende er der dog sket en vis forskydning fra 1. instanssager til ankesager, jfr. oversigten nedenfor side 18.

Antallet af registrerede henstående ikke afgjorte sager har i perioden fra 1. januar 1975 til 1. januar 1977 været moderat faldende ved østre landsret og stærkt stigende ved vestre landsret:

Østre landsret.

	Borgerlige sager	Straffe- sager	I alt
Pr. 1. januar 1975	2.821	1.294 ^x	4.115 ^x
Pr. 1. januar 1976	2.310	1.282	3.592
Pr. 1. januar 1977	2.215	1.217	3.432

x Der er sket en mindre korrektion i forhold til de i betænkning nr. 773/1976 nævnte tal, hvilket i det væsentlige skyldes omregistrering af sagerne.

Vestre landsret.

	Borgerlige sager	Straffe- sager	I alt
Pr. 1. januar 1975	942	254	1.196
Pr. 1. januar 1976	1.049	242	1.291
Pr. 1. januar 1977	1.222	288	1.510

Det fremgår af oversigterne over sagsantallet og antallet af registrerede henstående ikke afgjorte sager, at mens antallet af registrerede, borgerlige sager ved østre landsret i 1975 faldt med ca. 1.200 sager i forhold til det foregående år, blev sagspuklen kun nedbragt med ca. 520 sager. For 1976 er der ved østre landsret sket et fald på ca. 250 borgerlige sager i forhold til 1975 og en reduktion af sagspuklen på 160 sager. Det er nævnt på side 12 i rådets betænkning nr. 773/1976, at den reelle arbejdslettelse for landsretten er væsentligt mindre, end antallet af "sparede" borgerlige 1. instanssager lader formode. Ved vurderingen af arbejdslettelser bør det bl.a. også tages i betragtning, at udvidelsen af byretternes kompetence må forudses at ville medføre en forøgelse af antallet af ankesager, samt at de tilbageværende 1. instanssager - såvel fra den gamle pukkel som de nytilkomne - er væsentligt mere tyngende end den gruppe sager, landsretten blev aflastet for. Østre landsret har udarbejdet nedenstående oversigt over antallet af de i tiden fra 1. april 1974 til 1. april 1977 indkomne borgerlige 1. instans- og ankesager:

	1. instans	Anke	I alt
1/4-1974 - 31/3-1975	3.392	984	4.376
1/4-1975 - 31/3-1976	1.363	1.010	2.373
1/4-1976 - 31/3-1977	1.472	1.320	2.792

Som det fremgår, har nedgangen i antallet af 1. instanssager været ret betydelig. For året 1. april 1976 - 31. marts 1977 er der tale om en nedgang på 1.920 1. instanssager i forhold til 1974-75, der var det sidste hele år inden forhøjelsen af underretsgrænsen. Tallene for 1975-76 er påvirket af forhøjelsen af underretsgrænsen fra 10.000 kr. til 30.000 kr. pr. 1. april 1975, jfr. det ovenfor nævnte, og den efterfølgende overgangsordning, mens 1976-77 er det første hele år efter forhøjelsen af underretsgrænsen, der må antages ikke at være påvirket af overgangsordningen.

Som nævnt i kapitel 2 i rådets betænkning nr. 773/1976 varierer behandlingstiden ved landsretterne betydeligt, og da retterne anvender forskellige berammelsesmetoder, kan der ikke umiddelbart foretages en sammenligning af behandlingstiden ved de to landsretter.

Som supplement til de statistiske oplysninger i kapitel 2 i rådets betænkning nr. 773/1976 kan nævnes, at berammelsestiden ved østre landsret (der forstås som det tidsrum, der forløber fra den dag, en sag er klar til domsforhandling, indtil domsforhandlingen foretages) er reduceret mærkbart siden november 1975. Pr. 1. november 1976 var berammelsestiden for straffesager 1-5 måneder, svarende til et gennemsnit på $2\frac{1}{2}$ måned, og for borgerlige sager 3-11 måneder med tyngden omkring 4-9 måneder.

Ved vestre landsret, hvor man på grund af en anden berammelsesteknik først opgør, hvor lang tid de enkelte sager har verseret i landsretten, når der træffes afgørelse i dem, viser statistikken for så vidt angår straffesager, som er afgjort i perioden 1. januar - 31. oktober 1976, at 44% af sagerne blev afsluttet på under 1 måned regnet fra den dato, ekstrakten blev modtaget i landsretten, og 54% på 1-6 måneder. Resten (2%) tog længere tid end 6 måneder. For de civile sagers vedkommende, som var forberedt ved underret, blev i samme periode 18% afgjort inden for 6 måneder fra sagens registrering i landsretten (der foretages, når sagen efter afsluttet forberedelse ved underret er indsendt til landsretten), medens 60% tog fra 6-12 måneder, og mere end 20% fra 1-2 år. Af civile ankesager og 1. instanssager, som forberedes ved landsretten, blev 60% afsluttet på under 6 måneder fra den dag, da forberedelsen ved landsretten er afsluttet, og 40% efter 6 måneder.

Sluttelig gengives to statistikker over antallet af registrede sager ved landsretterne i årene 1975 og 1976:

Østre landsret.

	<u>Registrerede sager</u>	
	1/1-31/12 1975	1/1-31/12 1976
Borgerlige 1. instanssager	1.899	1.385
Borgerlige ankesager	831	956
Borgerlige kæremål	202	215
Specielle borgerlige sager	177	294
Nævningesager	48	39
Domsmandssager med bevis	922	762
Domsmandssager uden bevis	698	861
Politisager med bevis	564	558
Politisager uden bevis	248	223
Straffeprocessuelle kæremål	1.099	1.099
Specielle straffesager	15	34
I alt	6.703	6.426

Vestre landsret.

	<u>Registrerede sager</u>	
	1/1-31/12 1975	1/1-31/12 1976
Borgerlige 1. instanssager	707	593
Borgerlige ankesager	793	955
Borgerlige kæremål	214	213
Nævningesager	35	25
Domsmandssager med bevis	496	427
Domsmandssager uden bevis	484	484
Politisager med bevis	198	264
Politisager uden bevis	120	132
Straffeprocessuelle kæremål	953	901
I alt	4.000	3.994

4.

BEGRÆNSNING I ANTALLET AF SAGER, DER SKAL BEHANDLES
UNDER MEDVIRKEN AF NÆVNINGER.

4.1. Baggrunden for de gældende regler.

1849-grundloven indeholdt følgende regel om lægmænds medvirken i straffesager:

"I Misgjerningssager og i Sager, der reise sig af politiske Lovovertrædelser, skulle Nævninger indføres."

I grundlovskomiteéns betænkning udtales det (Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen 1848-49, sp. 1530-31) bl.a.: "Om den hele Gjennemførelse af Nævningerne kan det ikke være Grundlovens Sag at give de fornødne Regler. Men vi antage dog, at de Sager, hvori den nye Indretning skal benyttes, bør betegnes ved et saadant almindeligt Begreb, der ikke efterlader nogen skjellig Tvivl om det Grundlag, hvorpaa Loven skal bygge. I saa Henseende har Udvalget ikke kunnet være i Tvivl om den Regel, det burde tilraade. Man har nemlig ikke kunnet vove her at optage Indretningen i borgerlige Retstrætter. Saaledes benyttes den kun i England og Nordamerika, men forsaavidt har den ikke fundet Indgang paa det europæiske Fastland. Den maa altsaa indskrænkes til Strafferetssager. Men den kan ingenlunde anvendes her i alle Sager. De fleste criminelle Sager ville tværtimod ogsaa fremdeles blive at paakjende uden Nævningers Mellemkomst. Dette er overalt Tilfældet og kan vanskeligt undgaaes dersom der ikke i en ganske overordentlig Grad skal lægges Beslag paa Borgernes Tid og Kraft. Nævninger bør altsaa kun dømme i de vigtigere Strafferetssager. Hvilken Grændse nu her skal drages, maa det være den fremtidige Lovgivning forbeholdt at afgjøre; kun har man troet ogsaa her at kunne vælge det Ord, der i Fremtiden skal betegne denne Art af Sager, nemlig Misgjerningssager."

Men foruden disse Sager er der en anden Klasse af Forseelser, som udentvivl, om de end maatte være af mindre betydende Natur, bør paakjendes af Nævninger, vi mene alle politiske Straffesager. Ogsaa dette Begreb kan blive nærmere at fastsætte ved Lovgivnin-

gen, men det er klart, at det omfatter alle de Trykkefrihedssager, som det i Folkefrihedens Interesse maa anses ønskeligt at unddrage de faste Statsdommeres udelukkende Domsret."

Udkastet af 1875 til lov om strafferetsplejen, der var udarbejdet af den i 1868 nedsatte proceskommission, indeholdt i § 11 en regel, hvorefter de til landsretten henlagte sager, der angår en forbrydelse, for hvilken straffebestemmelsen hjemler livsstraf eller livsvarigt strafarbejde, eller nogen af de i 1866-straffelovers kapitel 9-11 omhandlede forbrydelser (d.v.s. sager om "Forbrydelser mod Statens udvortes Sikkerhed og Selvstændighed, Forbrydelser mod Statsforfatningen samt Forbrydelser mod Kongen og Kongehuset saavel som imod de lovgivende Forsamlinger m.m."), behandlede under medvirken af nævninger. Også i visse andre landsrets-sager skulle nævninger medvirke, således især hvor strafarbejde fandtes at være forskyldt, medmindre sigtede valgte pådømmelse uden nævnings medvirken. § 11, stk. 3, indeholdt endvidere en regel, hvorefter det i landsretssager blev overladt til retten at bestemme, om behandling med nævninger skulle iværksættes, selv om betingelserne for nævnings medvirken manglede, når anklageren eller den sigtede fremsatte begæring derom.

I bemærkningerne udtaltes det (side 17-18) sammenfattende: "Principet er, at Nævninger skulle medvirke i saadanne Landsrets-sager, hvis Beskaffenhed gjør dem egnede dertil. Dette maa nu siges ubetinget om de Sager, i hvilke der er Spørgsmaal om de yderste (absolute) Straffe, Loven kjender samt i Sager om politiske Forbrydelser. Selv om den Sigtede i disse Sager ikke ønskede Nævninger, tillader Hensynet til Samfundet, jfr. Grundloven, ikke at holde dem borte (§ 11, 1ste Stykke). I alle andre Tilfælde skal derimod Hensynet til Sagens konkrete Beskaffenhed være afgjørende. Dommen herom er regelmæssig overladt den Sigtede, som altsaa faar en Ret, han dog kan give Afkald paa, til at dømmes af Nævninger (§ 11, 2det Stykke), men Afgjørelsen er overladt Retten, naar den Sigtede eller Anklageren andrager paa Nævninger udenfor Lovens almindelige Regler (§ 11, 3die Stykke)."

I §§ 5 og 6 i udkastet af 1899, som blev afgivet af den i 1892 nedsatte proceskommission, fastsattes området for nævnings-sagsbehandling til landsretssager, der angik overtrædelse af straffelovens § 299 (sikkerhedsfængsel) eller en forbrydelse, for hvilken loven hjemler livsstraf eller uden sådant er betinget af

gentagelse, livsvarigt strafarbejde, samt sager, der angik en forbrydelse, for hvilken strafarbejde, fortabelse af embede, bestilling eller valget kunne idømmes, såfremt overanklageren eller sigtede begærede nævningebehandling, eller politiske forbrydelser.

I bemærkningerne sp. 14 f tiltrådte man betragtningerne i den tidligere kommissionsbetænkning om misgerningssager, idet det præciseredes, at dette udtryk selvfølgelig ikke skulle tages i så vid betydning, at det omfattede alle straffbare handlinger lige til den mindste politiovertrædelse. "Grundloven maa tværtimod antages dermed kun at have villet betegne de alvorligere kriminelle Sager og iøvrigt at have givet et vist Spillerum."

Med hensyn til politiske lovovertrædelser udtaltes det (sp. 17 f), "at medens det tidligere Forslag under særligt Hensyn til Grundlovens Forskrift om Nævnings Medvirken i Sager, der rejse sig af politiske Lovovertrædelser, udtrykkelig havde henlagt Sager, der angik nogen af de i Straffelovens Kap. 9-11 omhandlede Forbrydelser, til ubetinget Nævningepaakendelse, er saadan Regel ikke medtaget i nærværende Udkast. Grunden hertil er den, at det indenfor Kommissionen med Styrke er hævdet, at Begrebet "politiske Forbrydelser" ikke kan fyldestgøres ved Fremhævelsen af de nævnte Straffelovs-Kapitler, idet det ikke alene eller særlig bestemmes ved, hvad der er Forbrydelsens Genstand, men tillige ved andre Omstændigheder, særlig Forbrydelsens Motiv. ..."

Retsplejeloven af 1916 indeholder regler, der stemmer overens med de ovennævnte punkter i proceskommissionens udkast af 1899.

Reglerne om, hvilke sager der skal behandles under medvirken af nævninger, blev ændret ved lov nr. 300 af 30. juni 1922, der medførte en mindre ændring af teknisk karakter i den daværende retsplejelovs § 688 d.

Retsplejelovens § 687, der i dag fastlægger området for nævningebehandling, fik i hovedsagen sin nugældende affattelse ved lov nr. 209 af 23. juli 1932. Til grund for denne revision lå en betænkning, der var udarbejdet af et justitsministerielt udvalg, og hvorved domsmandsinstitutionen tillige foresloges indført. Det nævnes i betænkningen, at udvalget under overvejelserne af, under hvilke former man skulle foreslå lægdommeres medvirken ordnet for at opnå det bedste resultat, var blevet enige om, at nævningeinstitutionens omfang i alt væsentligt burde bevares uformindsket. De ændringer, udvalget foreslog i de dagældende regler, tilsigtede

de derfor ikke nogen indskrænkning, men kun en bedre afgrænsning af nævningsagerne end den eksisterende ordning. Den daværende ordning kritiseres bl.a. på grund af reglerne om, at der i det enkelte tilfælde skulle skønnes over, om der måtte antages at være forskyldt strafarbejde, idet det kunne virke uheldigt, når under- og overinstansens bedømmelse ikke faldt sammen, og at retternes indbyrdes kompetence bestemtes efter parternes ønske i det enkelte tilfælde, i stedet for at fastsættes i loven ud fra almindelige retsplejehensyn.

Ved revisionen, der som ovenfor omtalt tilstræbte at tilvejebringe en tiltrængt forenkling af de teknisk set indviklede regler om området for nævningsbehandling, indførtes det bestående system, hvorefter sager som hovedregel skal behandles under medvirken af nævninger, når loven hjemler livsstraf eller - uden at dette er betinget af gentagelse m.v. - fængsel i 8 år eller derover, jfr. retsplejelovens § 687, stk. 1, litra a. Dertil indførtes visse specielle regler om nævningsbehandling i retsplejelovens § 687, stk. 1, litra b (barnemord og fosterdrab), litra c (politiske lovovertrædelser) og litra d (undsigelsessager). En sag kan dog fremmes som tilståelsessag efter retsplejelovens § 925 uden medvirken af nævninger, hvis sigtede har afgivet en uforbeholden tilståelse. Under rigsdagsbehandlingen af lovforslaget var det af et mindretal i folketingsudvalget blevet foreslået at åbne mulighed for anvendelse af reglerne i retsplejelovens § 925 for samtlige sager, der ellers efter § 687 var nævningsager. Den endelige affattelse af reglen herom i § 687, stk. 2, der fastholdt politiske lovovertrædelser som ubetingede nævningsager, blev indsat under forslagens behandling i landstinget. Det udtaltes herom i landstingsudvalgets betænkning (Rigsdagstidende 1931-32, tillæg B, sp. 2552): "Naar der foreligger en Tilstaaelse, hvis Rigtighed bestyrkes ved Sagens øvrige Oplysninger, skal dog Sager, der ellers vilde være Nævningsager, med Sigtedes, Politiets og Dommerens Samtykke kunne behandles ved Underret. Dette gælder dog ikke politiske Sager og Undsigelsessager." Den summariske behandlingsmåde i § 925 var endvidere ifølge paragraffens sidste stykke uanvendelig i sager om ophævelse af en forening, om stadfæstelse af forbud mod udbredelse af et fremmed skrift samt i sager, i hvilke der var spørgsmål om anvendelse af særforanstaltninger i henhold til straffelovens §§ 65, 70, 71 eller 73 (nugældende straffelovs §§ 68, 69, 70 eller 73).

Senere lovændringer har yderligere begrænset nævningsers medvirken i straffesager. Således indførtes ved lov nr. 276 af 9. juni 1948 adgang til - bortset fra sager, der angår politiske overtrædelser - at behandle nævningsesager, i hvilke der bliver spørgsmål om anvendelse af særforanstaltninger, ved underret under medvirken af domsmænd, såfremt der foreligger tilståelse, jfr. retsplejelovens § 925 a.

Ved grundlovsændringen i 1953 erstattedes den hidtidige regel om nævningsesager med § 65, stk. 2:

"I strafferetsplejen skal lægmænd medvirke. Det fastsættes ved lov, i hvilke sager og under hvilke former denne medvirken skal finde sted, herunder i hvilke sager nævninger skal medvirke."

I forfatningskommissionens bemærkninger til forslaget udtaltes det (side 39), at bestemmelsen "opretholder den gældende grundlovs henvisning til nævningsers medvirken i strafferetsplejen, idet det dog overlades til lovgivningsmagten at tage stilling til, i hvilke sager og under hvilke former denne medvirken skal finde sted. Efter kommissionens opfattelse forpligter bestemmelsen i stk. 2, 2. pkt., til at bevare nævningsers medvirken i strafferetsplejen."

Ved lov nr. 164 af 31. maj 1961 gennemførtes en mindre ændring af teknisk art, idet citeringen af straffelovens § 242 i § 687, stk. 1, litra b, udgik. Der var blot tale om en ajour-føring, da den nævnte straffebestemmelse tidligere var ophævet.

Ved lov nr. 192 af 12. juni 1962 blev sager om overtrædelse af straffelovens §§ 172 og 173 undtaget fra nævningebehandling ud fra det synspunkt, at erfaringerne havde vist, at disse sager, der ofte indeholder meget indviklede regnskabstekniske spørgsmål, var mindre egnede for nævningebehandling. Da lovforslaget blev fremsat i folketinget, begrundede justitsministeren undtagelsen fra nævningebehandling af disse sager med den allerede eksisterende undtagelsesbestemmelse vedrørende sager om overtrædelse af straffelovens § 286, stk. 2. Justitsministeren udtalte bl.a. (Folketingstidende 1961-62, sp. 3740):

"Jeg skal her minde om, at da man i 1932 udvidede området for nævningebehandlingen til sager, hvor der var hjemmel til straf af fængsel i 8 år eller derover, undtog man sager om underslæb, bedrageri, mandatsvig og skyldnersvig. Baggrunden herfor var netop, at disse sager ofte kan være særdeles

indviklede, således at det kan volde vanskeligheder at få dem forelagt på en for nævningerne tilstrækkelig overskuelig og forståelig måde. Nævningerne har ingen juridisk eller anden sagkyndig vejledning under deres votering."

Ved lov nr. 151 af 10. maj 1967 blev reglen om nævningebehandling af undsigelsessager i § 687, stk. 1, litra d, ophævet. Denne ændring var kun af teknisk art, da litra d vedrørte nævningsbehandling af sager angående anvendelse af straffelovens § 75 (varetægtsfængsel m.v. som sikkerhedsforanstaltning, de såkaldte "undsigelsessager"), der tidligere var ophævet.

Det hidtil sidste forslag om at ændre reglerne i § 687 var indeholdt i et lovforslag om narkotikakriminalitet, der blev fremsat af justitsministeriet i februar 1974. Forslaget bortfaldt som følge af valg, men blev genfremsat i foråret 1975 sammen med andre forslag til ændring af straffeloven og retsplejeloven og gennemført ved lov nr. 268 af 26. juni 1975. Forhøjelsen af strafferammen for den groveste narkotikakriminalitet fra 6 til 10 års fængsel ville i henhold til hovedbestemmelsen i retsplejelovens § 687, stk. 1, litra a, automatisk medføre, at disse sager herefter skulle behandles som nævningsager. Da justitsministeriet fandt, at narkotikasager på grund af deres ofte meget specielle karakter ville være mindre egnede hertil, havde man i de to lovforslag foreslået en ændring af retsplejelovens § 687, stk. 1, litra a, 2. pkt., således at tiltale i sager, der var omfattet af straffelovens § 191, stk. 1, 2. pkt., ikke skulle rejses for nævningeting. Dette synspunkt vandt imidlertid ikke tilslutning blandt retsudvalgets flertal, der i betænkningen afgivet den 6. juni 1975 udtaler, at man "anser det for rigtigt, at også disse sager efter straffelovens § 191, stk. 1, 2. pkt., behandles ved nævningeting i overensstemmelse med gældende regler." Begrundelsen for retsudvalgets holdning var måske, at udvalget ikke isoleret ønskede at ændre reglerne for nævningebehandling af en enkelt gruppe af sager uden en principiel drøftelse og stillingtagen til, hvilke sager der naturligt hører under nævningeting og hvilke ikke. Siden lovændringen har der ved østre landsret kun i et tilfælde været rejst tiltale efter straffelovens § 191, stk. 1, 2. pkt., ved nævningeting. Sagen, som angik medvirken til udførsel af et betydeligt kvantum narkotika, blev afgjort med en straf af fængsel i 3 år. Ved vestre landsret har der ikke siden lovændringen været be-

handlet sager om overtrædelse af straffelovens § 191, stk. 1, 2. pkt., ved nævningeting.

4.2. De gældende regler.

Efter retsplejelovens § 687, stk. 1, er følgende sager nævningsager:

- 1) sager, der angår en forbrydelse, for hvilken loven hjemler livsstraf, eller fængsel i 8 år eller derover,
- 2) sager om overtrædelse af straffelovens § 238, og
- 3) sager, der rejser sig af politiske lovovertrædelser.

Undtaget fra nævningebehandling er dog særligt for så vidt angår de under 1 nævnte sager:

- a) tilfælde, hvor strafferammen alene på grund af erhvervs- eller vanemæssig udøvelse af forbrydelsen når op på 8 år eller derover, og
- b) tilfælde, hvor strafferammen alene på grund af gentagelse når op på 8 år eller derover,
- c) sager om overtrædelse af straffelovens §§ 172, 173 og 286, stk. 2.

Nævningebehandling af de under 1 og 2 nævnte sager bortfalder endvidere i tilfælde, hvor retsplejelovens §§ 925 eller 925 a er anvendelige, jfr. § 687, stk. 2.

Bestemmelserne i retsplejelovens § 687, stk. 1, rejser forskellige fortolkningsspørgsmål.

For det første benyttes i straffelovens §§ 104, stk. 1, 105, 110 b, 177 og 245, stk. 2, udtrykket "fængsel indtil 8 år". En sproglig fortolkning af dette udtryk kunne rejse tvivl om, hvorvidt der kan idømmes højere straf end fængsel i 7 år og 11 måneder. Bestemmelsernes tilblivelseshistorie viser intet af interesse, men det er i praksis antaget, at sager om overtrædelse af straffelovens § 245, stk. 2, skal behandles som nævningsager. Rådet er enig i denne fortolkning.

Indtil 1961 indeholdt straffeloven i § 82 en bestemmelse, hvorefter strafforhøjelse var hjemlet med indtil det halve, når "nogen havde udøvet en eller flere forbrydelser erhvervs- eller vanemæssigt". Bestemmelsen havde sigte på professionelle forbrydelser af økonomisk karakter og vanemæssige sædelighedsforbrydere. Den blev ophævet ved lov nr. 163 af 31. maj 1961, og ordene "uden

at sådant er betinget af erhvervs- eller vanemæssig udøvelse af forbrydelsen" i § 687 er herefter uden betydning. Udtrykkene "erhvervsmæssigt", "erhverv" eller "erhvervsøjemed" findes ganske vist i §§ 104, stk. 1, 202, 203 og 206 i straffeloven, men indgår her som led i selve straffebestemmelsernes gerningsindhold.

Lov nr. 163 af 31. maj 1961 ophævede tillige den tidligere regel i straffelovens § 82, hvorefter straffen i gentagelsestilfælde kunne forhøjes med indtil det dobbelte. Gentagelsesvirkning er nu kun hjemlet i forskellige enkeltregler i straffelovens specielle del. Kun § 247, jfr. § 244, stk. 3 og 4, er af interesse for reglerne om nævningebehandling, idet nævningebehandling ville være foreskrevet for disse lovovertrædelser, hvis særreglen om gentagelsesvirkning ikke fandtes i § 687.

Endvidere kan der rejses spørgsmål om, hvorvidt overtrædelse af straffelovens §§ 172 og 173 i kombination med overtrædelse af § 151 eller § 154 skal undergives nævningebehandling. Som ovenfor nævnt begrundede justitsministeren undtagelsen fra nævningebehandling af sager om overtrædelse af §§ 172 og 173 med, at disse sager på grund af deres regnskabsmæssige indviklethed er mindre egnede som nævningsager. De momenter, der efter den anførte begrundelse taler for at undtage §§ 172 og 173 fra nævningebehandling, påvirkes ikke af, at disse sager kombineres med § 151 eller § 154. Spørgsmålet synes heller ikke her at være afgjort i praksis, men reale grunde taler for, at sådanne sager undtages fra nævningebehandling.

Endelig har spørgsmålet om, hvorvidt der ved forståelsen af begrebet "politiske lovovertrædelser" skal anlægges en såkaldt objektiv eller subjektiv fortolkning, gennem tiderne givet anledning til mange overvejelser.

Under den grundlovgivende rigsforsamlings forhandlinger anførte indenrigsministeren (Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen, 1848-49, sp. 2487) bl.a., at han i så henseende kun kunne tænke sig, at pressesager og sager om handlinger, som nærmede sig eller gik ud på modstand mod statsmagten, skulle være omfattet af reglen.

Den grundlovgivende rigsforsamling tog imidlertid som anført ovenfor side 19-20 ikke stilling til begrebets nærmere indhold, men anførte blot som eksempler visse trykkefrihedsforbrydelser.

Medens kommissionsudkastet fra 1875 som nævnt henregnede de i straffelovens kapitel 9-11 nævnte forbrydelser til politiske

lovovertrædelser, undlod man i kommissionsudkastet af 1899 at foretage en positiv opregning af, hvilke forbrydelser der skulle anses som politiske lovovertrædelser, idet det anførtes, at det måtte bestemmes ved, hvad der var forbrydelsens genstand og andre omstændigheder, særligt forbrydelsens motiv.

Under rigsdagens forhandlinger forud for retsplejeloven af 1916 blev der derefter gjort en række forsøg på at definere begrebet politiske lovovertrædelser. Der blev således stillet forslag om en helt objektiv definition, en helt subjektiv definition og om en kombineret objektiv-subjektiv definition af begrebet. Imidlertid kunne der ikke opnås enighed om nogen af de foreslåede formuleringer, hvorfor man sluttelig bestemte sig for at undlade enhver bestemmelse af begrebet i loven. Afgrænsningen af begrebet "sager, der rejser sig af politiske lovovertrædelser" beror herefter ganske på domstolenes praksis.

I de teoretiske fremstillinger af straffeprocessen har det været antaget, at praksis vil anlægge et objektivt kriterium, således at forbrydelsens objekt og ikke lovovertræderens sindelag er afgørende for, om forbrydelsen må karakteriseres som politisk. Der henvises til H. Munch-Petersen, Den Danske Retspleje V, 2. udg. 1926, side 35 f; Hurwitz, Den danske Strafferetspleje, 3. udg., side 110-115; Kommenteret Retsplejelov, 2. udg., side 716; Troels G. Jørgensen, UfR 1924, B., side 133; Foighel og Gammeltoft-Hansen i Festskrift til Hurwitz, side 243-254; Nils Ufer, Juristen og Økonomen, 1974, side 197 og Bernhard Gomard, Studier i den danske straffeprocess, side 24-29.

De seneste gange spørgsmålet har været forelagt for domstolene findes citeret i UfR 1974, side 591 (vestre landsrets dom af 26. februar 1974) og UfR 1975, side 80 (højesterets kendelse af 2. december 1974). Den førstnævnte sag var anlagt mod nogle fagforeningsledere for ulovlig frihedsberøvelse i forbindelse med en demonstration mod en blokaderamt fabrik. Sagen fandtes af såvel underret som landsret ikke omfattet af bestemmelsen om nævningsbehandling af politiske lovovertrædelser i § 687, stk. 1, litra c. Sagen blev ikke indbragt for højesteret.

Tiltalen i den sag, der senest har været forelagt højesteret, angik unddragelse af skat gennem svigagtigt urigtige selvangivelser og andre urigtige og vildledende oplysninger til skattevæsenet, bedrageri over for klienter i tilslutning til behandling af

deres skattesager, samt overtrædelse af straffelovens § 296, stk. 1, nr. 2, ved urigtigt at have angivet, at aktiekapitalen i en række af tiltalte anmeldte aktieselskaber var fuldt og kontant indbetalt. Forholdene med hensyn til overtrædelse af skattelovgivningen var karakteriseret ved, at der herved antoges opnået eller havde været tilsigtet opnået økonomisk fordel for tiltalte eller hans klienter. Tiltalte havde under sagen henvist til, at de af ham anvendte midler var taget op i hans politiske kamp mod skattesystemet, og han havde hævdet, at sagen mod ham, der var leder af et politisk parti, var rejst af politiske grunde. Tiltaltes påstand om nævningebehandling blev forkastet i alle instanser.

I kendelse af 14. november 1974 udtalte landsretten bl.a.: "Det er ikke ved lovgivningen nærmere bestemt, hvad der skal forstås ved sager, der rejser sig af politiske lovovertrædelser; men bestemmelsen heraf må anses overladt til retsanvendelsen. Motivet til gerningen kan herved ikke, som af tiltalte gjort gældende, tillægges betydning; men afgørelsen må træffes ud fra en bedømmelse af, om lovovertrædelsens genstand er af politisk karakter."

Højesteret stadfæstede landsrettens kendelse. Kendelsen indledes med en beskrivelse af tiltalen, som ovenfor omtalt, og derefter udtaler højesteret: "Ingen af de af tiltalen omfattede forhold findes herefter, såfremt det efter en bevisførelse bliver fastslået, at der er handlet på ulovlig vis, at kunne anses som politiske lovovertrædelser, og dette må gælde, uanset at tiltalte bl.a. under henvisning til sin politiske virksomhed hævder, at motivet til de dispositioner, han har foretaget, for hans eget vedkommende ikke har været at opnå økonomisk fordel, men at han hermed har haft et politisk sigte."

Det findes ikke sandsynliggjort, at politiske hensyn - som af tiltalte hævdet - har haft indflydelse på tiltalens rejsning og sagens behandling, men dette spørgsmål findes iøvrigt ikke at have betydning for afgørelsen af, om der foreligger en politisk lovovertrædelse, jfr. retsplejelovens § 687, stk. 1, c)."

Det fremgår af højesterets kendelser i sager af denne art, at højesteret er af den opfattelse, at et muligt politisk motiv til den påsigtede lovovertrædelse ikke gør strafforfølgningen til en nævningsag. Det er derimod ikke muligt på grundlag af praksis at opstille en generel "positiv" definition af begrebet "politiske lovovertrædelser".

Følgende overtrædelser af straffeloven må herefter anses for at være nævningsager: § 98; § 99; § 101; § 102; § 104; § 105; § 106; § 107; § 108, stk. 2; § 109, stk. 1; § 110, stk. 1; § 110 b; § 110 d, jfr. § 244, stk. 3, sidste pkt.; § 110 d, jfr. § 244, stk. 4, sidste pkt.; § 111; § 113; § 115, stk. 1, jfr. § 241; § 115, stk. 1, jfr. § 244, stk. 3, sidste pkt.; § 115, stk. 1, jfr. § 244, stk. 4, sidste pkt.; § 115, stk. 1, jfr. § 249, stk. 2; § 115, stk. 1, jfr. § 261, stk. 1; § 115, stk. 1, jfr. § 264, stk. 2; § 115, stk. 2, jfr. § 244, stk. 3, sidste pkt.; § 115, stk. 2, jfr. § 244, stk. 4, sidste pkt.; § 118; § 119, jfr. § 83, stk. 1; § 119, jfr. § 83, stk. 2; § 146, stk. 2; § 151, jfr. § 144; § 151, jfr. § 145, 1. pkt.; § 151, jfr. § 146, stk. 1; § 154, jfr. § 164, stk. 1; § 154, jfr. § 164, stk. 2; § 154, jfr. § 244, stk. 3, sidste pkt.; § 154, jfr. § 244, stk. 4, sidste pkt.; § 166, stk. 1; § 167, 1. pkt.; § 177, stk. 1; § 180; § 181, stk. 1; § 181, stk. 2; § 183, stk. 1; § 183, stk. 2; § 183 a; § 186, stk. 1; § 187, stk. 1; § 190, jfr. § 186, stk. 1; § 190, jfr. § 187, stk. 1; § 191, stk. 1, 2. pkt.; § 191, stk. 2, jfr. § 191, stk. 1, 2. pkt.; § 215, jfr. § 261, stk. 2; § 216; § 222, stk. 2; § 224, jfr. § 216; § 244, jfr. § 222, stk. 2; § 226, jfr. § 222, stk. 2; § 237; § 238; § 244, stk. 3, sidste pkt., jfr. § 83, stk. 1; § 244, stk. 3, sidste pkt., jfr. § 83, stk. 2; § 244, stk. 4, sidste pkt., jfr. § 83, stk. 1; § 244, stk. 4, sidste pkt., jfr. § 83, stk. 2; § 245, stk. 2; § 246; § 250; § 252, jfr. § 83, stk. 1; § 252, jfr. § 83, stk. 2; § 261, stk. 1, jfr. § 83, stk. 1; § 261, stk. 1, jfr. § 83, stk. 2; § 261, stk. 2; § 288, stk. 1; § 288, stk. 2; § 291, stk. 2, jfr. § 83, stk. 1; § 291, stk. 2, jfr. § 83, stk. 2; samt sager, der rejser sig af politiske lovovertrædelser.

Om militære straffesager se nedenfor under 4.6.

4.3. Strafudmåling i nævningsager.

Landsretterne har ladet udarbejde oversigter over strafudmålingen ved de forbrydelser, der kan eller skal undergives nævningebehandling. Oversigterne, der er optaget som bilag 1 a-c og 2 a-c, er udarbejdet på grundlag af de pådømte nævningsager ved østre og vestre landsret i årene 1973, 1974 og 1975.

Det fremgår af oversigterne, at der i årene 1973, 1974 og 1975 ved østre landsret blev pådømt henholdsvis 49, 58 og 55 nævningsa-

sager, og at der i de samme år ved vestre landsret blev pådømt henholdsvis 38, 27 og 30 nævningesager. I alt blev der således pådømt 257 nævningesager i hele landet i perioden 1973-1975.

I nævningesager ved østre landsret var antallet af domfældte, der blev idømt betinget eller ubetinget straf i 1973: 52, i 1974: 49 og i 1975: 67. I alt blev 168 således i perioden 1973-1975 i nævningesager idømt en betinget eller ubetinget fængselsstraf ved østre landsret. De tilsvarende tal ved vestre landsret var i 1973: 28, i 1974: 23 og i 1975: 44, i alt 95. I hele landet blev 263 domfældte idømt betinget eller ubetinget fængsel i sager, der blev behandlet under medvirken af nævninger i årene 1973-1975.

Størrelsen af de idømte straffe kan ses af nedenstående skema. Det bemærkes, at der i de idømte straffe kan være indeholdt tidligere idømte betingede domme og for så vidt angår tiden efter 1. juli 1973 reststraffe efter prøveløsladelser.

Den idømte straf	østre landsret				vestre landsret				Total for hele landet
	1973	1974	1975	I alt	1973	1974	1975	I alt	
Betinget dom	1	2	7	10	-	3	4	7	17
Fra 0 til 12 måneders fængsel	6	10	18	34	4	6	12	22	56
Over 1 til 2 års fængsel	15	13	15	43	13	5	12	30	73
Over 2 til 3 års fængsel	10	7	12	29	6	6	6	18	47
Over 3 indtil 4 års fængsel	1	1	-	2	1	1	1	3	5
4 års fængsel og derover	19	16	15	50	4	2	9	15	65
	52	49	67	168	28	23	44	95	263

Som det fremgår af skemaet er 198 domfældte, svarende til ca. 75% af det undersøgte materiale, blevet idømt straffe varierende fra betinget fængsel indtil 4 års fængsel. Det er dog kun 17 dom-

fældte svarende til ca. 7%, der er idømt betinget fængsel, mens 56 svarende til ca. 21% er idømt mellem 0 og 12 måneders fængsel, 73 eller ca. 27% er idømt mellem 1 og 2 års fængsel, 47 eller ca. 18% er idømt mellem 2 og 3 års fængsel, og 5 eller ca. 2% er idømt fra 3 indtil 4 års fængsel.

De 65 domfældte svarende til ca. 25% af det undersøgte materiale, der blev idømt straffe på 4 års fængsel eller derover, var blevet tiltalt for følgende straffelovsovertrædelser:

	<u>østre landsret</u>				<u>vestre landsret</u>				Total for hele landet
	1973	1974	1975	I alt	1973	1974	1975	I alt	
§ 181	2	-	-	2	-	-	-	-	2
§ 216	1	1	1	3	3	-	-	3	6
§ 237	6	12 ¹	8 ²	26	1	1	1	3	29
§ 245, stk. 2	2	-	-	2	-	-	3 ³	3	5
§ 288, stk. 1	6	2	4	12	-	1	2	3	15
§ 288, stk. 2	2	1	2	5	-	-	3	3	8
I alt	19	16	15	50	4	2	9	15	65

- 1 En af de domfældte blev frifundet for overtrædelse af § 237, men idømt 4 års fængsel for legemsbeskadigelse efter § 245, stk. 2.
- 2 I fem tilfælde frifundet for overtrædelse af § 237, men:
 - i et tilfælde idømt 8 års fængsel efter § 245, stk. 2, for med en kniv at have tilføjet en kvinde og en politibetjent stiklæsioner med døden til følge,
 - i et tilfælde idømt 6 års fængsel efter § 245, stk. 2,
 - i et tilfælde idømt 5 års fængsel efter § 244, stk. 2 og 3, jfr. § 85,
 - i et tilfælde idømt 5 års fængsel efter § 244, stk. 4, jfr. stk. 2 og 3. I straffen er medregnet en reststraf på 4 år og 104 dage,
 - i et tilfælde idømt 4 års fængsel efter § 244, stk. 4, 1. pkt. og 3. pkt. samt stk. 2, 1. pkt.
- 3 I to tilfælde frifundet for overtrædelse af § 245, stk. 2, men idømt 4 års fængsel for henholdsvis overtrædelse af § 244, stk. 2, 3 og 4 og § 244, stk. 3 og 4.

Under rådets drøftelser om en eventuel begrænsning i antallet af nævningsager har man udarbejdet følgende oversigter vedrørende strafudmåling i 1973, 1974 og 1975 i sager om overtrædelse af straffelovens § 181 og straffelovens § 288, stk. 1:

Tiltale efter straffelovens § 181.

Den idømte straf	østre landsret			vestre landsret			Total for hele landet
	1973	1974	1975	1973	1974	1975	
Betinget dom	-	-	-	-	1 ¹	-	1
Fra 0 til 12 måneders fængsel	3 ²	2 ³	1 ⁴	-	1 ⁵	-	7
Over 1 til 2 års fængsel	-	1	1	1	-	-	3
Over 2 til 3 års fængsel	1	1	1	1	-	1	5
Over 3 indtil 4 års fængsel	-	-	-	1	-	-	1
4 års fængsel og derover	2 ⁶	-	-	-	-	-	2
	6	4	3	3	2	1	19

1 Betinget dom uden straffastsættelse.

2 Der blev idømt straffe på henholdsvis 4 måneder, 6 måneder og 1 års fængsel.

3 Der blev idømt straffe på henholdsvis 6 måneder og 1 års fængsel.

4 5 måneders fængsel.

5 1 års fængsel.

6 Der blev under samme sag idømt henholdsvis 4 og 8 års fængsel for brandstiftelse og assurancesvig til et beløb af ca. 2 mill. kr.

Tiltale efter straffelovens § 288, stk. 1.

Den idømte straf	østre landsret			vestre landsret			Total for hele landet
	1973	1974	1975	1973	1974	1975	
Betinget dom	1	-	6 ¹	-	1	2	10
Fra 0 til 12 måneders fængsel	2	4 ²	6 ³	1 ⁴	2	8 ⁵	23
Over 1 til 2 års fængsel	11	10 ⁶	9 ⁷	8	4	7	49
Over 2 til 3 års fængsel	6	1	9 ⁸	2	3	2	23
Over 3 indtil 4 års fængsel	-	-	-	-	-	-	-
4 års fængsel og derover	6 ⁹	2 ¹⁰	4 ¹¹	-	1 ¹²	2 ¹³	15 ¹⁴
	26	17	34	11	11	21	120

- 1 I et tilfælde frifundet for overtrædelse af § 288, stk. 1, men betinget dom uden straffastsættelse for tyveri.
- 2 I to tilfælde frifundet for overtrædelse af straffelovens § 288, stk. 1, men idømt 4 måneder og 1 års fængsel for henholdsvis tyveri og ulovlig tvang.
- 3 I et tilfælde frifundet for overtrædelse af straffelovens § 288, stk. 1, men idømt 1 års fængsel for dokumentfalsk.
- 4 Idømt 1 års fængsel, hvoraf 9 måneder betinget.
- 5 I et tilfælde frifundet for overtrædelse af straffelovens § 288, stk. 1, men idømt 60 dages fængsel for overtrædelse af § 266.
- 6 Heraf i tre tilfælde 2 års fængsel med reststraffe eller forudgående betinget dom på henholdsvis 62 dage, 89 dage og 5 måneder og i 1 tilfælde 1 år og 6 måneders fængsel som fællesstraf (uden forudgående straffastsættelse).
- 7 I et tilfælde frifundet for overtrædelse af straffelovens § 288, stk. 1, men idømt 1 år og 6 måneders fængsel for dokumentfalsk.
- 8 I et tilfælde 3 års fængsel, men reststraf 123 dage, og i et tilfælde frifundet for overtrædelse af straffelovens § 288, stk. 1, men idømt 2 år 6 måneders fængsel for tyveri.

- 9 I et tilfælde fængsel i 4 år for 2 røverier samt § 244, stk. 4,
i to tilfælde fængsel i 5 år for bevæbnet røveri over for sygekassefunktionærer med udbytte ca. 140.000 kr.,
i et tilfælde fængsel i 7 år for røveri ved med brug af tåregas at have tilvendt sig en kassette til banks natbox,
i et tilfælde fængsel i 4 år 6 måneder, men inkluderet reststraf af 184 dage,
i et tilfælde fængsel i 4 år 6 måneder, men inkluderet reststraf af 424 dage.
- 10 I et tilfælde fængsel i 4 år, men reststraf af 63 dage,
i et tilfælde fængsel i 4 år 6 måneder, men reststraf af 365 dage.
- 11 I et tilfælde fængsel i 4 år 6 måneder,
i tre tilfælde fængsel i 5 år.
- 12 Fængsel i 4 år 3 måneder.
- 13 I begge tilfælde fængsel i 4 år.
- 14 For overtrædelse af straffelovens § 288, stk. 1, blev der således for hele landet i perioden 1973-1975 idømt følgende straffe på 4 år og derover:
i fire tilfælde fængsel i 4 år,
i et tilfælde fængsel i 4 år 3 måneder,
i fire tilfælde fængsel i 4 år 6 måneder,
i fem tilfælde fængsel i 5 år,
i et tilfælde fængsel i 7 år.

4.4. Rådets overvejelser og forslag.

Efter rådets opfattelse taler en række omstændigheder for at begrænse antallet af de straffesager, som skal undergives nævningebehandling.

Behandlingen af nævningsager er som følge af de særlige regler herom i retsplejelovens kapitel 77 særdeles tidskrævende. En nævningsag med bevisførelse, procedure, retsbelæring og nævnernes votering kræver selv i ukomplicerede tilfælde en hel retsdag. Oftest medgår der to eller flere retsdage, og dette er det sædvanlige i sager med to eller flere tiltalte, eller hvor sagen omfatter mange forhold. Tiltalte er - måske i hver tredje eller fjerde sag - udlænding, således at en mængde dokumenter, spørgsmål og svar skal oversættes, og sagsbehandlingen bliver derfor særligt omfattende. Det stigende antal nævningsager er derfor tidsmæssigt en alvorlig belastning for landsretterne og anklagemyndigheden, og det medfører tillige en betydelig byrde for de mange personer, der udtages til nævningehvervet. Nævningebehandlingen bør derfor be-

grænses til sager, hvor anvendelsen af denne tunge og bekostelige procesform står i rimeligt forhold til sagens betydning for den enkelte og for samfundet.

En begrænsning af antallet af nævningesager vil gøre det muligt for landsretterne hurtigere, end det nu er tilfældet, at foretage domsforhandling af nævningesagerne. En begrænsning af nævningesagerne vil endvidere medføre kortere varetægtsfængsling ikke alene i nævningesager, men også i de sager, der måtte blive overført til behandling som domsmandssager.

Baggrunden for grundlovens bestemmelse om lægmænds medvirken i straffesager er et ønske om, at personer, der ikke har et fast tilknytningsforhold til statsmagten, og som ikke er retskyndige, får del i domsmagten. Denne kontakt mellem befolkningen og retsudøvelsen vil kunne opretholdes, selv om visse nævningesager henlægges til byretterne, idet disse sager vil blive behandlet under medvirken af domsmænd. Forfatningskommissionen af 1946 var som allerede nævnt af den opfattelse, at grundlovens § 65 indeholder en forpligtelse til at bevare nævnings medvirken i strafferetsplejen, men bestemmelsen er ikke til hinder for, at reglerne om, hvilke sager der skal behandles under medvirken af nævninger, ændres under indflydelse af skiftende tiders behov og opfattelser.

De sager, som ved en ændring af kompetencereglerne flyttes fra nævningeting til byretterne, vil blive behandlet som domsmands-sager med 2 domsmænd samt 1 juridisk dommer og med ankeadgang til landsretterne, hvor retten også beklædes af både domsmænd og juridiske dommere.

Som det fremgår af det ovenfor under 4.1. nævnte, var det ved udarbejdelsen af reglerne om nævningesager en forudsætning, at nævningebehandling bortset fra politiske overtrædelser kun skulle anvendes med hensyn til de groveste forbrydelser, misgerningssager, hvor der fra samfundets side må reageres med de strengeste straffe. Til misgerningssager henregnedes således forbrydelser, for hvilke straffen var livsstraf eller livsvarigt strafarbejde (eksempelvis drab, voldtægt, grove voldssager, brandstiftelse og røveri). Ved bestemmelsen i grundloven af 1953 tilsigtedes ingen ændring i dette forhold. Der er imidlertid for så vidt angår en del af de sager, der på denne baggrund tidligere klart henhørte under nævningsernes kompetence, i de senere år sket en udvikling i retning af en mildere strafudmåling, således at der efter retsprak-

sis hyppigt udmåles straffe, der i størrelse ligger i den nederste del af lovens strafferamme. Dette gælder f.eks. røveri, der ikke er af særlig farlig karakter (straffelovens § 288, stk. 1) og ukvalificeret brandstiftelse (straffelovens § 181, stk. 1), jfr. oversigterne over strafudmålingen i afsnit 4.3. Sager af denne beskaffenhed antages efter en almindelig eller udbredt opfattelse i nutidens samfund at være af væsentlig mindre betydning for den enkelte og for helheden end f.eks. visse grove økonomiske forbrydelser, der ikke undergives nævningebehandling, og heller ikke er egnede dertil.

En ændret vurdering af strafværdigheden af visse lovovertrædelser har også fundet udtryk i lovgivningen, f.eks. ved ændringen af strafferammen for voldtægt efter straffelovens § 216 fra maksimalt fængsel på livstid til maksimalt fængsel indtil 10 år ved lov nr. 248 af 9. juni 1967, og ved den samtidig indførte straffebestemmelse i straffelovens § 217, hvorefter den, der ved ulovlig tvang, jfr. straffelovens § 260, skaffer sig samleje med en kvinde, straffes med fængsel indtil 4 år, medmindre højere straf er forskyldt efter § 216.

Anvendes de oprindelige kriterier, der lå bag udvælgelsen af de sager, der skulle behandles under medvirken af nævninger - særdeles grove forbrydelser og idømmelse af alvorlig frihedsstraf - på de lovovertrædelser, der i dag pådømmes under medvirken af nævninger, vil det ses, at der i mange tilfælde ikke længere er nogen reel begrundelse for nævningebehandlingen. Som nævnt ovenfor idømmes der i en betydelig del af nævningesagerne relativt kortvarige frihedsstraffe, og undertiden er straffen endog gjort betinget.

For så vidt angår sager, der er omfattet af § 687, stk. 1, litra a, kan en begrænsning af antallet af nævningesager ske ved en forhøjelse af 8-års grænsen f.eks. til 10 eller 12 år, ved at undtage flere forbrydelsesarter fra nævningebehandlingen, ved direkte at opregne de forbrydelsesarter, som kræver nævningebehandling, eller ved en kombination af disse løsninger. Endelig vil en begrænsning kunne ske ved at nedsætte straffen for de forbrydelsesarter, der er undergivet nævningebehandling.

Rådet er som nærmere beskrevet nedenfor efter en gennemgang og vurdering af de enkelte forbrydelsesarter kommet til det resultat, at der ikke er grundlag for at ændre reglerne for så vidt angår kapitlerne 12 og 13, og at de lovovertrædelser, der i øv-

rigt efter rådets opfattelse fortsat skal være undergivet nævningsbehandling, bør opregnes direkte i loven.

En del sager skal efter de nugældende regler kun behandles under medvirken af nævninger, hvis der foreligger særlige momenter, som bevirker, at den almindelige foreskrevne strafferamme forhøjes. Strafforhøjende momenter kan f.eks. være, at den pågældende lovovertræder udstår straf eller anden strafferetlig retsfølge af frihedsberøvende karakter (straffelovens § 83), at den pågældende lovovertræder er ansat i offentlig tjeneste eller hverv og tilskynder eller medvirker til, at en underordnet forbryder sig i tjenesten (straffelovens § 151) og at den pågældende under udførelsen af offentlig tjeneste eller hverv begår en lovovertrædelse (straffelovens § 154). Efter rådets opfattelse er der ikke grund til at behandle lovovertrædelser som nævningsager, hvis ikke grunddeliktet alene begrunder nævningsbehandling.

En gennemgang af de ovennævnte oversigter over strafudmålingen i nævningsager (bilag 1 a-c og 2 a-c samt afsnit 4.3.) viser, at der ikke foreligger afgørelser vedrørende en lang række af de forbrydelsesarter, der er undergivet nævningsbehandling, jfr. opregningen i afsnit 4.2. af de straffelovsovertrædelser, der anses for at være nævningsager. Langt de fleste nævningsager angår overtrædelse af straffelovens § 181 (ukvalificeret brandstiftelse), kapitel 24 (forbrydelser mod kønssædeligheden, herunder især voldtægtssager), § 237 (drabssager) og § 288 (røverisager).

Af disse sager kan der næppe være tvivl om, at drabssager og sager angående røveri af særlig farlig karakter (§ 288, stk. 2) fortsat bør være undergivet nævningsbehandling. Det samme gælder sager angående brandstiftelse af særlig farlig karakter (§ 180). Derimod ville det efter rådets opfattelse være rimeligt fremtidigt at behandle sager angående overtrædelse af § 181 og mindre røverisager som domsmandssager. De idømte fængselsstraffe for overtrædelse af § 181 har i de i oversigterne medtagne sager kun i 1 tilfælde oversteg 4 år, jfr. oversigten side 32. Tilsvarende er der for overtrædelse af § 288, stk. 1, kun i 11 ud af 120 tilfælde idømt fængselsstraffe, der oversteg 4 år, jfr. oversigten side 33-34.

Rådet har været i tvivl med hensyn til sædelighedssager, hvor der i 6 tilfælde har været idømt fængsel på 4 år og derover, men er kommet til det resultat, at kun egentlige voldtægtssager (§ 216),

hvoraf der i årene 1973-1975 i alt har været 37, er af en sådan grovhed, at de fortsat bør behandles under medvirken af nævninger. Den ulempe m.v., det kan være for ofret i voldtægtssagerne at deltage i en nævningsag, kan begrænses ved dørlukning, hvortil der er hjemmel i retsplejelovens § 29, stk. 4, nr. 1, jfr. herved rigsadvokatens meddelelse nr. 2/77, hvori anklagerne anmodes om at henvende sig til domsmændenes opmærksomhed på muligheden af referatforbud og dørlukning i sager om alvorlig seksualkriminalitet, og om at rejse spørgsmålet herom over for retten, når der er grundlag herfor. Særlig bemærkes, at rådet finder, at overtrædelser af straffelovens § 222, stk. 2 - til trods for denne forbrydelses grovhed - af hensyn til barnet bør behandles uden medvirken af nævninger. En omstændelig og tung nævningebehandling kan være en meget betydelig belastning for et barn, som lettere vil kunne gennemstå en retssag, der behandles under medvirken af domsmænd.

For så vidt angår de øvrige overtrædelser af straffeloven, der efter de gældende regler i § 687, stk. 1, litra a, jfr. opregningen i afsnit 4.2., behandles som nævningsager, vil det som ovenfor nævnt være hensigtsmæssigt at sondre mellem overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13 og overtrædelser af straffeloven i øvrigt.

Overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13, der drejer sig om forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed og forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder m.v. forekommer i normale tider næsten ikke. Overtrædelserne vil endvidere i de fleste tilfælde være omfattet af den særlige regel om politiske forbrydelser, jfr. ovenfor i afsnit 4.1. om forarbejderne til retsplejelovens bestemmelse om, hvilke sager der er nævningsager, og de vil i øvrigt tillige jævnlige efter deres karakter ligge inden for området af sager, der naturligt opfattes som misgerningssager. Rådet foreslår derfor strafferammekriteriet opretholdt for så vidt angår disse sager, jfr. nr. 1 i udkastet til ny § 687 nedenfor. I bestemmelsen er medtaget en regel om, at en sag ikke hører under landsret som nævningsag, såfremt hjemlen for anvendelse af straf af fængsel i 8 år eller derover er betinget af særlige, strafforhøjende omstændigheder, uanset at sådanne tilfælde næppe forekommer efter straffeloven i dens nuværende affattelse. Der kan dog ikke bortses fra, at bestemmelsen i § 151 i givet fald ville kunne bringes i anvendelse i kombination med visse af

bestemmelserne i de nævnte kapitler i straffeloven.

Foruden de på side 37-39 nævnte lovovertrædelser behandles følgende straffelovsovertrædelser i dag under medvirken af nævninger i medfør af § 687, stk. 1, litra a: § 146, stk. 2; § 166, stk. 1; § 167, 1. pkt.; § 177, stk. 1; § 183, stk. 1; § 183, stk. 2; § 183 a; § 186, stk. 1; § 187, stk. 1; § 190, jfr. § 186, stk. 1; § 190, jfr. § 187, stk. 1; § 191, stk. 1, 2. pkt.; § 191, stk. 2, jfr. § 191, stk. 1, 2. pkt.; § 215, jfr. § 261, stk. 2; § 245, stk. 2; § 246; § 250 og § 261, stk. 2.

Ved afgørelsen af, om disse sager fortsat bør være nævningsager, må der, som nævnt ovenfor, lægges vægt på forbrydelsens strafværdighed set med nutidens øjne og ikke alene på den generelle strafferamme, samt på forbrydelsens karakter af misgerningssag og dens egnethed som nævningsag.

Ud fra disse hensyn foreslår rådet, at overtrædelser af straffelovens § 166, § 167 og § 177, stk. 1, vedrørende falsk m.v., overtrædelser af straffelovens § 186, stk. 1, § 187, stk. 1, § 190, jfr. § 186, stk. 1, og § 190, jfr. § 187, stk. 1, der vedrører handlinger, der forvolder fare for menneskers og husdyrs liv og sundhed m.v., og overtrædelser af straffelovens § 250, der vedrører det forhold, at en person hensætter en anden i hjælpeløs tilstand eller forlader en under hans varetægt stående person i en sådan tilstand, fremtidig behandles uden medvirken af nævninger. Også overtrædelser af straffelovens § 191 (narkotikaovertrædelser) bør efter rådets opfattelse behandles uden medvirken af nævninger på grund af disse forbrydelsers specielle karakter. Det samme gælder af hensyn til barnet eller den unge overtrædelser af straffelovens § 215, jfr. § 261, stk. 2.

Af de nævnte straffelovsovertrædelser bliver herefter tilbage: § 146, stk. 2; § 183, stk. 1 og 2; § 183 a; § 245, stk. 2; § 246; og § 261, stk. 2. Disse overtrædelser bør efter rådets opfattelse pådømmes under medvirken af nævninger.

Sager vedrørende overtrædelse af straffelovens § 238, jfr. § 687, stk. 1, litra b, der handler om en moders drab af sit barn under eller straks efter fødslen, har siden nævningsinstitutionens indførelse altid været behandlet under medvirken af nævninger. I begyndelsen af 1930'erne fremsattes flere gange lovforslag til ændring af retsplejelovens regler om anvendelsesområdet for nævningsbehandlingen. Ifølge de fremsatte lovforslag skulle sager om

barnemord og fosterdrab behandles uden medvirken af nævninger, men under behandlingen i landstinget blev det foreslået, at disse lovovertrædelser fortsat skulle behandles som nævningesager. Baggrunden herfor var bl.a. en henvendelse til landstinget fra en "Kreds af Mænd og Kvinder", der begrundede ønsket om en fortsat nævningebehandling af sager om barnemord og fosterdrab på følgende måde (se landstingets betænkning, Rigsdagstidende 1931-32, tillæg B, sp. 2695):

"Uanset vore personlige Meninger om Strafbarheden af eller Størrelsen af Straffen for disse Forbrydelser og uden i nogen Maade at ville tage Stilling til disse Spørgsmaal maa vi betragte Nævningernes Afgørelse som et Udtryk for Folkets Retsbevidsthed og maa meget beklage, om Lovgivningsmagten afskærer sig fra at skaffe Klarhed over Folkets Retsopfattelse paa dette Omraade, naar Straffeloven med sine mildere Straffe træder i Kraft.

Domsmandsinstitutionen, hvis Virksomhed her i Landet først skal prøves, kan ifølge sin Art ikke paa Forhaand antages at ville give et klart Udtryk for en almindelig Retsopfattelse og saaledes ikke at kunne være den Vejledning for Lovgivningsmagten, som Nævningeinstitutionen har vist sig at være.

Vi maa derfor ønske, at Folkets Opfattelse af Strafbarheden af disse Forbrydelser i en Overgangstid fortsat dokumenteres ved Paadømmelse af Nævninger, og at Lovgivningsmagten derefter tager Stilling til dette Spørgsmaal paa Grundlag af de indvundne Erfaringer."

Der er efter rådets opfattelse ikke behov for at opretholde en særregel for disse lovovertrædelser, der under de nuværende sociale forhold vil være sjældne. Der er således i årene 1973-1976 ikke behandlet en eneste sag om overtrædelse af straffelovens § 238 under medvirken af nævninger.

Efter domsmandsinstitutionens gennemførelse kan der endvidere rejses spørgsmålet om, hvorvidt der er grund til at opretholde særbestemmelsen om politiske lovovertrædelser, jfr. § 687, stk. 1, litra c. På grund af sagernes fåtallighed, og da det ikke kan udelukkes, at disse sager mest hensigtsmæssigt behandles ved landsretten i 1. instans, stiller rådet ikke forslag om en ophævelse af denne bestemmelse. Rådet finder det dog hensigtsmæssigt, at også

politiske sager kan behandles som tilståelsessager efter reglerne i retsplejelovens §§ 925 og 925 a, såfremt de i disse bestemmelser stillede betingelser er opfyldt. Der lægges herved vægt på, at der under sagens behandling normalt vil være beskikket en forsvarer for sigtede, at sagens pådømmelse efter reglerne i retsplejelovens § 925 og § 925 a ikke alene er betinget af sigtedes tilståelse, men tillige af hans samtykke til denne behandlingsmåde, og at der i tilfælde omfattet af § 925 a skal medvirke domsmænd.

Retsplejelovens § 687 foreslås herefter affattet således:

"§ 687. Ved landsretterne behandles i første instans følgende sager, i hvilke nævninger skal medvirke:

- 1) sager om en i borgerlig straffelovs kapitel 12 eller 13 nævnt forbrydelse, for hvilken loven hjemler straf af fængsel i 8 år eller derover, uden at dette er betinget af særlige, strafforhøjende omstændigheder,
- 2) sager om overtrædelse af borgerlig straffelovs § 146, stk. 2, § 180, § 183, stk. 1 og 2, § 183 a, § 216, § 237, § 245, stk. 2, § 246, § 261, stk. 2, og § 288, stk. 2,
- 3) sager om politiske lovovertrædelser.

Stk. 2. Landsretsbehandling bortfalder dog, når betingelserne for sagens behandling efter § 925 eller § 925 a foreligger."

4.5. Konsekvenserne af rådets forslag.

I året 1975 pådømtes der ved landsretterne i alt 85 nævningsager, der fordelte sig således, jfr. bilag 1 c og 2 c:

Østre landsret.

- 1 sag om overtrædelse af straffelovens § 119, jfr. § 83.
- 9 sager om overtrædelse af straffelovens § 181.
- 5 sager om overtrædelse af straffelovens § 216.
- 2 sager om overtrædelse af straffelovens §§ 222 og 224.
- 17 sager om overtrædelse af straffelovens § 237.
- 20 sager om overtrædelse af straffelovens § 288, stk. 1.
- 1 sag om overtrædelse af straffelovens § 288, stk. 2.

Vestre landsret.

- 1 sag om overtrædelse af straffelovens §§ 166 og 167.

- 1 sag om overtrædelse af straffelovens § 181.
- 4 sager om overtrædelse af straffelovens § 216.
- 1 sag om overtrædelse af straffelovens §§ 222 og 224.
- 3 sager om overtrædelse af straffelovens § 237.
- 5 sager om overtrædelse af straffelovens § 245, stk. 2.
- 12 sager om overtrædelse af straffelovens § 288, stk. 1.
- 3 sager om overtrædelse af straffelovens § 288, stk. 2.

Såfremt rådets forslag havde været i kraft i året 1975, ville antallet af nævningsager ved østre landsret have været 23, d.v.s. en nedgang i antallet af nævningsager på 32. Tilsvarende ville antallet af nævningsager ved vestre landsret have været 15, hvilket er halvdelen af antallet af de i 1975 førte nævningsager.

4.6. Overtrædelse af militær straffelov.

Ifølge militær retsplejelov, lov nr. 218 af 26. april 1973, § 1, anvendes de regler, der i lov om rettens pleje gælder for straffesager, i militære straffesager, for så vidt ikke andet er bestemt. Da der ikke er optaget sådanne særregler i den gældende militære retsplejelov, medfører retsplejelovens § 687, at følgende militære straffesager skal behandles under medvirken af nævninger:

Overtrædelse af militær straffelovs § 18 (dødsstraf), § 23, stk. 1, 2. pkt. (fængsel indtil 10 år), § 23, stk. 2, jfr. stk. 1, 2. pkt. (fængsel indtil 10 år), § 24, stk. 1, jfr. borgerlig straffelovs § 288, stk. 2 (fængsel indtil 16 år), § 25, stk. 1 (fængsel indtil 12 år), § 31, stk. 1, 2. pkt. (fængsel indtil 10 år), § 32, stk. 2 (fængsel indtil 12 år), § 33 (fængsel ikke under 8 år), § 34, stk. 1 (dødsstraf), § 35, stk. 1 og 2 (fængsel indtil 12 år), og § 35, stk. 3 (fængsel indtil livstid eller dødsstraf).

Såfremt det besluttes at søge rådets forslag til ændring af retsplejelovens § 687 gennemført, bør det nærmere drøftes med forsvarsministeriet, hvorvidt man vil kunne tiltræde, at de foran angivne hovedprincipper for en revision af retsplejelovens § 687 får tilsvarende anvendelse for behandling af militære straffesager.

En ændring af retsplejelovens § 687 som foreslået af rådet vil i øvrigt gøre det nødvendigt i den militære retsplejelov at indsætte en særregel, der opregner de militære straffesager, der skal behandles under medvirken af nævninger, jfr. den gældende særregel vedrørende behandling af militære straffesager under medvirken af domsmænd.

Efter rådets opfattelse vil alene overtrædelser af militær straffelovs § 18 (manddrab) og § 24, stk. 1 (røveri af særlig farlig karakter) kunne anses som "misgerningssager".

Endvidere bør de mod det offentlige særligt rettede forbrydelser, § 25, stk. 1 (krigskonventioner m.v.), § 31, stk. 1, 2. pkt. (spioneri), § 32, stk. 2 (forfalskning af krigsmateriel), § 33 (5. kolonne-virksomhed), § 34, stk. 1 (svarende til §§ 108 og 109 i den borgerlige straffelov), og § 35, stk. 1, 2 og 3 (visse skadelige handlinger under kamp, for hvilke strafferammen er fængsel i 12 år eller derover), i lighed med sådanne forbrydelser i borgerlig straffelovs kapitel 12 og 13 være undergivet landsretsbehandling med medvirken af nævninger.

Det tilføjes, at der i retspraksis kun ses at have foreligget 1 tilfælde af en militær nævningsag efter en nu ophævet straffebestemmelse.

4.7. Forening af flere straffesager.

Anklagemyndigheden har over for rådet rejst spørgsmålet om en præcisering af reglerne vedrørende foreningen af flere straffesager i de tilfælde, hvor tiltalen rummer såvel overtrædelser af straffeloven, der efter reglerne i retsplejelovens § 687, stk. 1, skal behandles under medvirken af nævninger, som forhold, der skal pådømmes under medvirken af domsmænd. I henhold til reglerne i retsplejelovens § 690 skal sådanne sager, såfremt forening finder sted, behandles som nævningsager. Det er vel tvivlsomt, om dette også gælder, såfremt tiltalte har tilstået det forhold, der kan begrundes nævningebehandling, men nægter sig skyldig i forhold, som i en sag, der kun omfattede disse forhold, ville være undergivet behandling med domsmænd. Dette er imidlertid antaget i praksis.

Da rådet er enig med anklagemyndigheden i den betragtning, at der bør skabes klar hjemmel for behandling med domsmænd af sager, der rummer en kombination af et tilstået "nævningeforhold" og et

eller flere benægtede "domsmandsforhold", skal man foreslå følgende formulering af retsplejelovens § 69o:

"§ 69o. Straffesager, der omfatter flere lovovertrædelser, behandles ved landsret under medvirken af nævninger, hvis sådan behandling efter reglerne i § 687 kræves med hensyn til en af overtrædelserne. Andre straffesager, omfattende flere lovovertrædelser, behandles som domsmandssager ved byret, hvis sådan behandling efter reglerne i § 688 kræves med hensyn til en af overtrædelserne."

4.8. Almindelige overvejelser om grundtræk i nævningeinstitutionen.

Nævningeinstitutionen har ofte været til debat både i offentligheden og i snævrere faglige kredse. Foran i dette kapitel har rådet stillet forslag om en vis begrænsning af anvendelsesområdet for nævningebehandling og om en ændret formulering af bestemmelsen i § 69o om kompetencen, hvor flere straffesager behandles under ét (kumulation eller forening af straffesager). Skønt rådet ikke har ment i denne betænkning at burde fremlægge yderligere og videregående forslag om ændringer af nævningeinstitutionen, har rådet dog fundet det rigtigt som en afslutning af dette kapitel at gøre rede for nogle overvejelser af principiel karakter om nævningeinstitutionens virkemåde.

Bestemmelsen i grundloven om lægmænds medvirken i strafferetsplejen går tilbage til 1849. Ved grundlovsrevisionen i 1953 blev bestemmelsen ændret således, at den (§ 65, stk. 2) nu lyder således: "I strafferetsplejen skal lægmænd medvirke. Det fastsættes ved lov, i hvilke sager og under hvilke former denne medvirken skal finde sted, herunder i hvilke sager nævninger skal medvirke." Rådet betragter det - uanset forskelle i den teknisk-juridiske vurdering af bestemmelsens rækkevidde - som en given sag, at nævningeinstitutionen skal opretholdes, men at de nærmere regler om nævningeprocessen kan ændres og tilpasses efter samfundsudviklingen og de erfaringer, der er gjort og gøres i strafferetsplejen.

Det første spørgsmål af principiel karakter, som rådet har overvejet, er ønskeligheden af at udvide fællesvoteringen i nævningsager til også at angå skyldspørgsmålet. Efter den nugældende ordning tager nævningerne alene stilling til skyldspørgsmålet.

Finder de tiltalte skyldig og tager landsdommerne ikke afstand her fra (§ 904), fastsættes sanktionen ved en fælles votering af landsdommerne og nævningerne. Under drøftelserne forud for en sådan afstemning kan sagens problemer diskuteres frit mellem dommere og nævninger. Det er en udbredt opfattelse blandt dommere og advokater, at nævningerne, når de alene drøfter og skal udtale sig om skyldsspørgsmålet, ikke sjældent lader sig lede af synspunkter og opfattelser, der ikke stemmer overens med lovgivningens intentioner og retspraksis, og som kan være af forskellig art alt efter nævningekollegiets sammensætning. Praksis i nævningsager har derfor næppe altid den ensartethed, som i øvrigt anses for rigtig i retssager. Rådets medlemmer anser det for sandsynligt, at der ville kunne ske en givende og frugtbar rådslagning og undgå nogle misforståelser, dersom nævninger og landsdommere, efter sagen var optaget til dom, trådte sammen og voterede i fællesskab både om skyldsspørgsmål og, for så vidt dette besvares imod tiltalte, om sanktionsfastsættelsen. En fællesvotering om skyldsspørgsmålet behøver ikke berøve nævningerne deres afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet. Afstemningsreglerne ville kunne udformes f.eks. således, at tiltalte ikke kan findes skyldig i et forhold, medmindre 8 nævninger og 2 landsdommere stemmer derfor (§ 897), og således, at nævningerne alene kan frifinde tiltalte. Også med bevaring af de nuværende stemmetal kunne en fælles rådslagning og votering give mulighed for en tankeudveksling mellem nævninger og landsdommere og give nævningerne en bedre orientering om de synspunkter af faglig og teknisk karakter, som er fremført under sagen og om konsekvenserne af en bestemt stillingtagen til de enkelte rejste spørgsmål.

Efter de nuværende regler skal retsformanden i et resumé og en retsbelæring orientere nævningerne (§ 893), men selv et nok så klart instruktivt foredrag vil ofte efterlade nævningerne med væsentlige tvivlsspørgsmål. Nævningerne kan ganske vist undertiden få en vis hjælp til at få besvaret disse spørgsmål ved at tilkalde retsformanden til deres særskilte votering om skyldsspørgsmålet (§ 895), men retsformanden kan dog alene udtale sig om spørgsmål af retlig karakter samt for at forhindre misforståelser vedrørende spørgsmålenes besvarelse.

En sådan ændring af voteringsordningen i nævningsager fra særskilt votering til fællesvotering ville have nogle gavnlige bi-

virksomheder ved at muliggøre en mindre kompliceret procesmåde og en bedre affattelse af dommene i disse alvorlige og vanskelige sager. Under den nuværende procesform formuleres der bestemte spørgsmål, som nævningerne skal besvare med ja eller nej (§§ 884 ff). Det er uundgåeligt, at disse spørgsmål i nogle tilfælde bliver vanskelige at forstå for nævningerne og kræver en lang forklaring fra retsformanden. Denne vanskelige og kunstige komprimering af sagens problemer i nogle få sætninger ville kunne afskaffes, hvis nævningerne ikke voterede alene. Hele retten - nævninger og landsdommere i forening - ville få mulighed for at drøfte sagens problemer indbyrdes ubundet af den stive spørgsmålsform. Såfremt dommen skulle udarbejdes efter en fællesvotering, vil dens begrundelser kunne gøres mere udførlige og instruktive end de nuværende nævningedømmes. En dom, der alene gengiver de stillede spørgsmål og nævningernes ja eller nej, opfylder ikke de krav til begrundelse, som i øvrigt med rette stilles til domme både i kriminelle og i civile sager, men spørgsmålssystemet og de kompetenceregler, der har affødt det, gør det vanskeligt eller umuligt at skrive en dom, som indeholder en virkelig begrundelse. En del af den kritik, der kommer til orde mod enkelte afgørelser i nævningesager, kunne måske undgås, dersom dommen indeholdt en fyldigere begrundelse. Udførligere præmisser kunne efter omstændighederne også lette opgaven for højesteret og den særlige klageret, der - omend kun i begrænset omfang - kan prøve domme i nævningesager.

Det bør understreges, at det ville være muligt med en "fællesvoteringsordning" at tilgodese sikkerheden for, at nævningesager får et rigtigt udfald, navnlig at ingen uskyldig domfældes, som fuldtud står mål med den nuværende ordning. Med fællesvotering ville en nævningeret opnå en betydelig lighed med en domsmandsret. I Norge har en særlig komité, der har gennemgået strafferetsplejen, stillet forslag om, at jury-institutionen omstøbes til en "stor domsmandsret". Der henvises til "Innstilling om Rettergangsmåten i straffesaker fra Straffeprosesslovkomitéen", side 73-85.

Retsplejerådet er opmærksom på, at gennemførelsen af et forslag om en fuldstændig fællesvotering, således som det kendes i domsmandsretter (§§ 91 og 214), ville fjerne et traditionelt og karakteristisk træk ved nævningeinstitutionen, men rådet mener ikke, at en sådan ændring ville gå ud over grænserne for den frihed, som lovgivningsmagten har efter grundloven af 1953. Fællesvotering

om strafudmålingen blev indført den 1. juli 1937, og en videre udvikling af denne tanke må ligge inden for de muligheder, grundloven har givet lovgivningsmagten for at indrette nævningeprocessen under hensyntagen til skiftende tiders erfaringer og opfattelser.

Det andet principielle spørgsmål, som har været genstand for en foreløbig drøftelse i rådet, er adgangen til fornyet prøvelse af domme i nævningsesager. En dom i en nævningsesag kan ankes til højesteret, men højesteret kan ikke efterprøve afgørelsen af skyldspørgsmålet. En fornyet prøvelse af dette en straffedoms hovedpunkt kan kun ske, dersom den særlige klageret under særlige restriktive bestemmelser om genoptagelse (§§ 977 og 979) bestemmer, at sagen skal genoptages. Retsplejelovens nuværende ordning frembyder den - i hvert fald tilsyneladende - ejendommelighed, at domme i nævningsesager, de største og alvorligste straffesager, for så vidt angår skyldspørgsmålet kun kan prøves ved genoptagelse, hvor de særlige betingelser herfor er opfyldt, men ikke som domme i andre straffesager af en ikke bagatelagtig karakter frit kan appelleres og undergives fornyet prøvelse i 2. instans.¹⁾ Lovens ordning har sin begrundelse i, at fri anke fra nævningeret til højesteret ikke stemmer overens med nævningsystemets tradition og i den tanke, som navnlig er klart udviklet i strafferetsplejeudkastet af 1875 (citeret nedenfor i afsnit 6.2.), at der ikke bør være fri ankeadgang fra en 1. instansbehandling, der "foregaar under saadanne Garantier, som betrygge, saavidt det overhovedet er muligt, en rigtig Afgjørelse af Bevisspørgsmaalet. Er det Tilfældet, kan Intet vindes, men Meget tabes ved Gjentakelsen." En adgang til anke fra by- og herredsretterne så Proceskommissionen af 1868 som en nødvendighed, fordi disse retter beklædtes af en enkelt dommer. Forholdene i dag er imidlertid noget anderledes, end dem Proces-

1) Retsplejelovens normalordning er et to-instanssystem. Heraf følger imidlertid ikke, at en domfældt altid kan få afgørelsen prøvet i 2 instanser. Den, der efter at være blevet frifundet i byretten dømmes i landsretten, har ikke adgang - heller ikke efter tredieinstansbevilling fra justitsministeren - til at få skyldspørgsmålet prøvet af nogen anden instans, bortset fra klageretten. Brugen af udtrykket "forny et prøvelse" må ej heller fordølge at en bevisanke til landsret er en selvstændig sagsbehandling med en ny, egen bevisførelse, som meget vel kan omfatte oplysninger, som ikke forelå for byretten, også om forhold indtrådt efter byrettens dom, f.eks. om ændrede personlige forhold. Strafferetsplejeudkastet af 1875 anså også af denne grund en adgang til bevisanke for principielt urigtig, jfr. udkastet side 146-148.

kommissionen havde for øje. Byretterne behandler ikke alene mindre sager, men alle straffesager, som ikke er "misgerningssager", således som dette begreb nu forstås (8 år eller mere i straffesammenhæng, jfr. nærmere afsnit 4.2.), og bortset fra politisager og tilståelsessager beklædes retten af én fagdommer og to domsmænd. Kriminalretterne er således en særlig art af kollegiale retter, og byretterne har i det hele fået en mere betroet og fremskudt placering i retsplejen end forudsat i 1875. Sagerne antal er blevet langt større, og byretsdommerne har nu bedre faglige kvalifikationer end tidligere. Desuden må erkendes, at selv om nævningsager altid underkastes den særligt grundige og indgående behandling, som en alvorlig straffesag kræver, og selv om flere både fag- og lægdommere medvirker, er ingen domstol ufejlbarlig. Der kan også i disse sager være et behov for en fornyet prøvelse af den afsagte dom. Navnlig hvor yderligere oplysninger fremkommer, kan billedet stille sig anderledes under en fornyet behandling af sagen. Værdien af en ankeadgang beror ikke alene på deltagelse af flere og måske mere erfarne dommere.

Såfremt den foreslåede begrænsning af nævningsagerne antal gennemføres, og tanken om indførelse af en fællesvoteringsordning vinder tilslutning, ville det måske være naturligt at overveje, om der under en eller anden form burde åbnes mulighed for en anke til højesteret som 2. instans i nævningsager, hvorunder også skyldspørgsmålet kunne gøres til genstand for prøvelse. En nærliggende løsning ville være at give højesteret mulighed for at ophæve den afsagte dom, hvor en fornyet prøvelse af skyldspørgsmålet skønnes nødvendig, og hjemvise sagen til landsretten. En sådan ordning kunne bestå i at overføre klagerettens kompetence til højesteret og samtidig dels foretage en vis udvidelse af prøvelsesadgangen, dels nærme sagsbehandlingen til behandlingen af almindelige ankesager. En ordning, hvorefter højesteret, enten i alle sager eller i sager, hvor der synes særlig grund dertil, kunne prøve sagen i sin helhed og selv træffe den endelige afgørelse, ville fjerne nævningsprocessen længere fra det traditionelle system,²⁾ og en sådan ankeordning ville i særlig grad rejse spørgsmålet, om den bevisførelse, der kan ske for højesteret, kan give retten et betryggende bedømmelsesgrundlag. Et særligt spørgsmål, som - uanset hvilken løs-

2) Se om tidligere diskussioner af højesterets prøvelsesadgang i straffesager henvisningerne i Gomard: Studier i den danske straffeprocess, side 429 note 13.

ning man måtte foretrække - kræver en særskilt overvejelse, er, om højesteret både bør kunne ophæve eller ændre en fældende dom og en frifindelsesdom (sml. herved § 976).

Udøvelsen af prøvelsesadgangen i nævningesager ville lettes, dersom dommene i nævningesager, som allerede omtalt, fremtidig affattes på samme måde som dommene i andre straffesager med en fyldestgørende sagsfremstilling, redegørelse for bevisførelsen og angivelse af rettens begrundelse for sit resultat. Det er også værdifuldt for en ankeinstans, at referaterne af de afgivne forklaringer er omhyggelige og udførlige (§ 186, stk. 1 i slutningen). Det ville i denne forbindelse være naturligt påny at overveje at benytte båndoptagelser i egnede sager, jfr. rådets anbefaling i skrivelse af 11. december 1968 til justitsministeriet af, at landsretternes forsøg med anvendelse af fonetisk optagelse fortsættes.³⁾

Rådets medlemmer har alene ønsket at fremlægge nogle synspunkter om nævningeprocessen til eventuel nærmere overvejelse og debat. Rådet finder, at en fællesvoteringsordning ville være et fremskridt men har ikke i øvrigt taget stilling til, om ændringer som de skitserede ville være ønskelige, også fordi en ændring af ankeordningen i nævningesager meget muligt måtte føre til ændringer også af reglerne om anke af byretssager til højesteret som 3. instans. Der kan ikke bortses fra, at ændringer af denne art alt efter deres indhold ville kunne føre til en forøget belastning af højesteret.

Sluttelig bemærkes, at rådet ikke finder, at antallet af medvirkende dommere i nævningesager, 3 landsdommere og 12 nævninger, bør ændres, jfr. bemærkningerne nedenfor i kapitel 5 om landsrettens sammensætning i nævningesager. Det kan være uheldigt at foretage vidtgående ændringer i den traditions- og grundlovsbundne nævningedomstol, og det er vigtigt at fastholde, at dommen i disse alvorlige straffesager afsiges af et kollegium af en sådan størrelse, at en flerhed af synspunkter og vurderinger kan komme til udtryk og brydes mod hinanden.

3) Udtalelsen er optrykt i "Retsplejeloven gennem 50 år" 1969, side 274-76.

5.

LANDSRETTENS SAMMENSÆTNING VED BEHANDLING AF STRAFFESAGER5.1. Nævningesager.

Ved behandling af nævningesager medvirker 3 landsdommere og 12 nævninger, jfr. retsplejelovens § 6, stk. 1 og 2. Såfremt en dommer eller en nævning får forfald eller af anden grund må fratræde efter, at domsforhandlingen er påbegyndt, og ikke erstattes af en suppleant, jfr. § 6, stk. 3, kan domsforhandlingen fortsættes, såfremt dog højst én dommer og én nævning mangler. I tilfælde, hvor nævningernes erklæring går ud på, at tiltalte er skyldig, men retten finder, at sagens bevisligheder ikke har afgivet tilstrækkeligt grundlag for at domfælde tiltalte for den forbrydelse, i hvilken nævningerne har erklæret ham skyldig, kan retten ved kendelse beslutte, at en ny domsforhandling skal foregå, § 904. Denne afgørelse kan træffes med to landsdommeres stemmer mod en. Ved afgørelser om fastsættelse af sanktioner, der træffes af nævningerne og de juridiske dommere i forening, har hver nævning 1 stemme, medens den samlede vægt af de indbyrdes lige dommerstemmer er lig nævningernes tal. Hvis undtagelsesvis kun 11 nævninger medvirker, har den efter embedsalder yngste dommer én stemme mindre end den eller de øvrige dommere, § 906 a, stk. 1.

Rådet finder ikke, at antallet af landsdommere, der medvirker i nævningesager, kan nedsættes, uden at den eksisterende balance mellem rettens læge og juridiske elementer vil blive uheldigt forrykket. Antallet af nævningesager er ret begrænset og er ovenfor under 4.4. foreslået yderligere begrænset. En nedsættelse af antallet af medvirkende landsdommere i nævningesager ville derfor kun have en ret begrænset betydning for landsretternes kapacitet, jfr. ovenfor under 4.5.

5.2. Domsmandssager.

5.2.1. De gældende regler og baggrunden for disse.

Landsretterne er i nævningesager 1. instans og i andre straffesager 2. instans. I ankesagerne ved landsretten medvirker domsmænd i de sager, i hvilke underrettens afgørelse er truffet under medvirken af domsmænd, samt i statsadvokatsager, som ved underretten er fremmet til dom i medfør af retsplejelovens § 925, d.v.s. tilståelsessager. Underretterne tiltrædes af domsmænd i alle straffesager, som ikke er tilståelsessager eller politisager. I ankesagerne ved landsretterne behandles således kun politisager uden domsmænds medvirken. Reglerne om domsmænds medvirken findes i retsplejelovens kapitel 62 om retternes virkekreds (saglig kompetence) i strafferetsplejen.

I den betænkning om domsmændsinstitutionens indførelse, der blev afgivet i 1930 af et justitsministerielt udvalg,⁴⁾ anføres bl.a.:

"at Tiden nu er kommen til i betydelig videre Omfang end tidligere at paakalde Borgernes Medvirken ved Strafferetsplejen. Den Ordning, der blev indført ved Retsplejeloven af 1916, hvorefter visse betydelige kriminelle Sager skulde afgøres under læge Dommeres Medvirken, var kun det første Skridt til Gennemførelse af en Reform af Strafferetsplejen, som er nødvendig, for at Tilliden til Domstolene kan befæstes hos den almindelige Befolkning. Efter den nuværende politiske Udvikling kan det ikke med Føje hævdes, at kun juridiske Dommere skal afgøre Skyldspørgsmaalet i Straffesager, hvor der som Regel ikke er Tale om indviklede juridiske Spørgsmaal, men om der er ført et tilstrækkeligt Bevis for en Sigtelse eller ej. Lægdommeres Medvirken yder ogsaa erfaringsmæssig den bedste Garanti for de moderne Retsplejeprincippers, særlig Bevisumiddelbarhedens og Anklagegrundsætningens virkelige Gennemførelse."

Udvalget foreslog, at alle straffesager, der ikke behandlede under medvirken af nævninger, i 1. instans skulle behandles ved underretterne, og at domsmænd skulle medvirke i alle disse sager med 3 undtagelser, nemlig de i § 925 omhandlede sager, de sager, der behandles ved sø- og handelsretten eller søretterne udenfor København, og politisager.

4) Betænkningen er bl.a. trykt i Rigsdagstidende 1930-31, tillæg A, sp. 4923-5082; citatet findes sp. 4925.

Om baggrunden for de nævnte undtagelser anføres i betænkningen:

"Den i § 925 omhandlede Behandlingsmaade udmærker sig ved, at Sager, i hvilke der foreligger en uforbeholden og troværdig Tilstaaelse, med Sigtedes Samtykke kan paadømmes uden Anklageskrift og Domsforhandling ved Forundersøgelsens Slutning. Da Doms mænd aldrig medvirker ved Forundersøgelsen ... vilde Kravet om Doms mænds Medvirken i disse Sager altsaa føre til en Ophævelse af § 925-Be-handlingsmaaden. Dette vilde imidlertid efter Udvalgets Formening være meget uheldigt. § 925-Sagerne spiller i Praxis talmæssigt set en stor Rolle, idet de udgør ca. 56 pCt. af alle Straffesager (bortset fra Politisager), og en Ophævelse af denne Behandlingsmaade vilde derfor være meget bekostelig. Ogsaa de Sigtede er som Regel interesserede i en hurtig Afgørelse af Sagen, hvorved bl.a. Varetægtsfængsling forkortes. Og paa den anden Side frembyder Behandlingsmaaden ikke nogen væsentlig Betænk- lighed, da den som nævnt kun kan gennemføres med Sigtedes eget Samtykke, hvortil kommer, at man (jfr. nedenfor) foreslaar, at Sagerne i Tilfælde af Anke afgøres af Landsretten under Doms mænds Medvirken.

Med Hensyn til Sager, der behandles ved Sø- og Handelsretten eller ved Søretterne udenfor København, har man ment, at den gældende Ordning, hvorefter disse Sager behandles under Medvirken af fagkyndige Meddommere, bør opretholdes som den bedste.

Hvad endelig angaar Politisagerne (Retsplejelovens § 721) bemærkes, at der efter Udvalgets Formening ikke bør være Tale om at indføre Doms mænd i disse Sager, som særlig i København spiller en talmæssig set overordentlig stor Rolle (i Aaret 1928 behandledes der saaledes ved Københavns Byret over 10 000 Politisager), og som for en stor Del er Bagatelsager, f.Eks. Politivedtægtsforseelser, der i Retten afgøres med en Advarsel (Lovens § 927) eller med Vedtagelse af en Bøde (§ 936). At lade Doms mænd medvirke i disse Sager vilde være et i Forhold til Sagernes Beskaffenhed altfor omstændeligt og bekosteligt Apparat."

Om domsmænds medvirken i 2. instans anføres:

"... naar alle Straffesager undtagen Nævningesager henlægges

til Underretten, kan der efter Udvalgets Mening ikke være Tvivl om, at Anke i fuldt Omfang, altsaa ogsaa med Hensyn til Bevissspørgsmaalet maa staa aaben for Parterne, saaledes at Behandlingen for Landsretten faar Karakteren af en helt ny Foretagelse med umiddelbar Bevisførelse. Heraf følger da atter, at Domsmænd maa medvirke ogsaa under Ankebehandlingen, og i Overensstemmelse hermed er Forslag ad § 692 affattet. Ifølge dette Forslag skal endvidere § 925-Sagerne, naar de paaankes, afgøres af Landsretten under Domsmænds Medvirken. Det skønnes nemlig rimeligt, at der, naar disse Sager paaankes, er Adgang for Parterne til bl.a. at faa Strafadmaalingen fastsat under Domsmænds Medvirken, og en saadan Adgang maa ogsaa antages at ville forøge Tilbøjeligheden til at samtykke i § 925-Behandling, hvilket paa Grund af denne Behandlingsmaades enkle og hurtige Karakter er heldigt."

Med hensyn til retternes sammensætning i sager, hvor domsmænd skal medvirke, foreslog betænkningen for underretternes vedkommende, at retten skulle bestå af dommeren og 2 domsmænd.

Om landsrettens sammensætning i domsmandssager hedder det i betænkningen, se f.eks. Rigsdagstidende 1930-31, tillæg A, sp. 4930-31:

"Ved Spørgsmaalets Afgørelse maa det have for Øje, at Underretternes Domme som ovenfor nævnt maa kunne paaankes i fuldt Omfang ..., at Ankebehandlingen derved faar Karakteren af en fuldstændig ny Domsforhandling ... med ny Bevisførelse under Anvendelse af Umiddelbarhedsprincippet, og at Landsretten træffer den endelige Afgørelse af Bevissspørgsmaalet og som Regel ogsaa af Retsspørgsmaalet. Herefter, og idet en Nyordning saavidt muligt bør opbygges paa den bestaaende Organisation, bør de juridiske Dommeres Tal efter Udvalgets Formening være 3. Hvad Domsmændenes Tal angaar, bør dette formentlig være mindst 3, da de ellers vilde komme i Minoritet i Modsætning til, hvad der gælder i Underinstansen. Ud fra den Betragtning, at Forholdet mellem det juridiske og det læge Element burde være det samme i begge Instanser, kunde man tænke sig Domsmændenes Antal i Landsretten fastsat til 6. Dette vilde imidlertid give en meget stor og temmelig tungt virkende Ret, blive ret bekosteligt og gøre Domsmænds-Ombudet mere byrdefuldt. Og endelig vilde det nødvendiggøre særlige Voteringsregler for at sikre mod Faren for urigtige Domfæl-

delser mod de 3 juridiske Dommeres Stemmer, svarende til de i Nævningesager gældende Regler i Lovens §§ 904 og 905. Dette sidste Moment gør sig ligeledes gældende, hvis Domsmandenes Antal sættes til 4. Udvalget er herefter enedes om at foreslaa Landsretten sammensat af 3 Landsdommere og 3 Domsmand, ... Denne Sammensætning giver for det første en mindre - men dog formentlig tilstrækkelig fyldigt sammensat - Ret og medfører derfor mindre Udgifter. Den kræver dernæst ingen særlige Voteringsregler, udover den ene, at Formandens Stemme ikke, saaledes som det ellers er Reglen, her kan gøre Udslaget i Tilfælde af Stemmелighed, men at i dette Tilfælde det for Tiltalte gunstigste Resultat maa indtræde, ...

Og den skaber endelig - paa en vis Maade svarende til, hvad der gælder i Nævningesager - en dobbelt Garanti for Tiltalte, idet han paa Grund af Ligevægten mellem Rettens juridiske og læge Element ikke kan domfældes ved Stemmerne alene fra det ene af disse. Til Domfældelse vil udkræves mindst 4 Stemmer, altsaa mindst 2/3 Stemmers Flertal."

Forslaget blev gennemført ved lov nr. 112 af 7. april 1936.⁵⁾ Udvalgets forslag om, at landsretten i domsmandssager skulle bestå af 3 landsdommere og 3 domsmænd, blev gennemført uændret, jfr. retsplejelovens § 6, stk. 2, 2. pkt.

5.2.2. Rådets overvejelser og forslag.

5.2.2.1. Sondringen politisager-statsadvokatsager.

Sondringen mellem politisager og statsadvokatsager har afgørende betydning for spørgsmålet om domsmænds medvirken. Efter de gældende regler medvirker domsmænd ikke i politisager hverken i 1. instans eller i ankeinstansen. I statsadvokatsager medvirker domsmænd altid, bortset fra tilståelsessager i 1. instans.

Sager om lovovertrædelser, for hvilke loven ikke hjemler anden straf end bøde eller hæfte, er som hovedregel politisager, jfr. retsplejelovens § 721. Fra reglen gælder en række undtagelser, især inden for særlovgivningen. De fleste særlovsovertrædelser behandles som politisager, selv om vedkommende særlov hjemler idømmelse

5) Loven er omtalt af Victor Hansen i UfR 1936 B, side 125 ff.

af fængselsstraf. Sager om overtrædelse af færdselsloven er politisager, dog bortset fra tilfælde hvor der opstår spørgsmål om ubetinget frakendelse af førerretten, jfr. færdselslovens § 119.

Politisager påtales af politimesteren. Beslutningen om påtale i statsadvokatsager træffes af statsadvokaten, men det er politimesteren, der møder i retten i 1. instans, og tilståelsessager kan fremmes ved retten af politimesteren uden forelæggelse for statsadvokaten. I sager om ubetinget frakendelse af førerret rejses til tale for underretten af politimesteren, selv om sagerne i øvrigt behandles efter samme regler som statsadvokatsager.

Retsplejeloven giver på forskellige måder mulighed for en enklere behandling af politisager. Disse sager kan således, hvis lovovertrædelsen ikke skønnes at ville medføre højere straf end en bøde på 2.000 kr., afgøres ved bødeforelæg, jfr. § 931, stk. 1. Kan forseelsen afgøres efter faste bødesatser med en bøde på ikke over 1.000 kr., kan bødeforelægget gives af en politimand på stedet, jfr. nærmere bestemmelsen i § 931, stk. 4, der bemyndiger justitsministeren til at fastsætte regler om forenkede bødeforelæg, der blev indsat i retsplejeloven ved lov nr. 267 af 26. juni 1975.

De særlige retsmidler til sagens oplysning, herunder anholdelse og fængsling, kan anvendes i videre omfang i statsadvokatsager end i politisager. De talrige særlove, som bestemmer, at overtrædelserne behandles som politisager, uanset at loven også hjemler straf af fængsel, indeholder næsten alle en tilføjelse om, at de særlige retsmidler kan anvendes i samme omfang som i statsadvokatsager. I det lovforslag om bl.a. anholdelse og fængsling, der første gang blev fremsat i folketetinget i samlingen 1975-76, opstilles imidlertid ikke særregler for politisager og statsadvokatsager. Efter lovforslaget kan anholdelse ske, hvis der foreligger en mistanke om et forhold, der er undergivet offentlig påtale, og en person kan tages i varetægt, hvis der er begrundet mistanke om, at han har begået en lovovertrædelse, der efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover. I betænkningen om anholdelse og varetægt, der ligger til grund for forslaget, anføres bl.a., "at det er uheldigt at knytte reglerne om påtalebeføjelse sammen med varetægtsbetingelserne. Reglerne om, hvilken myndighed der skal påtale de forskellige grupper af lovovertrædelser, er proces tekniske regler, som fastlægger politiets og anklagemyndighedens beføjelser, og som bør kunne ændres af rent praktiske hen-

syn", jfr. betænkning nr. 728/1974, side 24, højre spalte.

I statsadvokatsager skal beskikkes forsvarer, når tiltale er rejst. Det samme gælder, hvis tiltalte begærer det, i politisager, i hvilke der kan blive spørgsmål om anvendelse af fængselsstraf eller - betinget eller ubetinget - frakendelse af førerretten, jfr. retsplejelovens § 731 og færdselslovens § 119.

Efter rådets opfattelse er sontringen politisag-statsadvokatsag næppe et velegnet kriterium for, om domsmænd skal medvirke i sagen. Spørgsmålet om påtalekompetencen behandles for tiden (sommeren 1977) i et underudvalg under justitsministeriets strukturudvalg vedrørende politiet, og strafferetsplejeudvalget overvejer sontringens betydning for andre særlige retsmidler end anholdelse og fængsling. Rådet er i den følgende fremstilling gået ud fra, at den nuværende indretning af reglerne, hvorefter sagen enten har karakter af politisag eller af statsadvokatsag, foreløbig må oprettholdes.

5.2.2.2. Bør flere statsadvokatsager gøres til politisager?

Spørgsmålet om politisagsbehandling af flere lovovertrædelser blev drøftet i folketetinget i folketingsåret 1971-72, og ved lov nr. 224 af 7. juni 1972 om ændring af retsplejeloven blev bestemt, at en lang række overtrædelser af straffeloven, herunder især mindre berigelsesforbrydelser, fremtidig skulle behandles som politisager, jfr. nærmere rådets udtalelse af 21. juni 1974, der er optaget som bilag 1 til betænkning nr. 773/1976, side 70 f.

Rådet foreslog i udtalelsen af 21. juni 1974, at området for reglerne om politisagsbehandling skulle udvides til at omfatte alle sager om overtrædelse af færdselsloven. Forslaget ville føre til den ændring, at også sager om frakendelse af førerretten behandles uden domsmænds medvirken, medmindre den påståede overtrædelse er af en sådan grovhed, at anklagemyndigheden (tillige) rejser tiltale for overtrædelse af straffelovsbestemmelser, navnlig straffelovens §§ 241 om uagtsomt manddrab og 249, stk. 2, om uagtsom betydelig legemsbeskadigelse.

Justitsministeriet fremsatte i oktober 1974 lovforslag i folketetinget i overensstemmelse med denne indstilling. Forslaget nåede at komme til 1. behandling den 15. november 1974, inden det bortfaldt som følge af valget i januar 1975. Under 1. behandlingen

fremhævede ordførerne bl.a., at det læge elements medvirken i retterne er så betydningsfuld, at der må stærke grunde til for at begrænse denne medvirken. Nogle ordførere befrygtede, at en gennemførelse af forslaget kunne blive et første skridt til afskaffelse af domsmandsinstitutionen. Flere ordførere holdt dog muligheden åben for yderligere overvejelse om forslaget og fremsatte i denne forbindelse ønske om, at den fortsatte behandling af forslaget måtte ske sammen med forslaget til ny færdselslov, således at de processuelle og de materielle regler kunne diskuteres under ét og mulige ændringer koordineres. I overensstemmelse hermed indarbejdede justitsministeriet rådets forslag i det forslag til ny færdselslov, som blev fremsat i folketinget den 3. marts 1975. Forslaget om at afskaffe domsmænds medvirken i frakendelsessager blev kort omtalt af flere ordførere under lovforslagets 1. behandling den 10. april 1975. Der blev herunder bl.a. givet udtryk for, at spørgsmålet om behandlingen af disse sager burde overvejes endnu en gang i lyset af de samtidig foreslåede nye regler om betinget frakendelse af førerretten. Spørgsmålet om frakendelsessagernes behandling blev imidlertid af tidsmæssige grunde ikke færdigbehandlet i folketingsåret 1974-75. Forslaget blev genfremsat i uændret skikkelse i oktober 1975.

Under behandlingen i folketinget i 1975-76 blev der atter udtrykt betænkelighed ved helt at afskaffe domsmænds medvirken i sager om frakendelse af førerretten. Man enedes imidlertid om et kompromis, der blev gennemført ved lov nr. 287 af 10. juni 1976. Domsmænd medvirker herefter ikke i sager, der kun angår betinget frakendelse af førerretten, medens sager om ubetinget frakendelse fortsat behandles som statsadvokatsager, d.v.s. under medvirken af domsmænd, medmindre sagen fremmes som tilståelsessag.

I betænkningen over lovforslaget afgivet af retsudvalget den 25. maj 1976 udtales det bl.a.:

"Efter lovforslaget skal alle sager om frakendelse af førerretten (betinget eller ubetinget) behandles som politisager, det vil bl.a. sige uden medvirken af domsmænd. Dog finder retsplejelovens bestemmelser om forsvarerbeskikkelse og de særlige retsmidler under efterforskning anvendelse i samme omfang som i statsadvokatsager.

Efter de forhandlinger, der har været ført om forslaget og de tidligere lignende forslag, foreslås bestemmelsen æn-

dret, således at sager om ubetinget frakendelse behandles som statsadvokatsager. Disse sager skal således fortsat behandles under medvirken af domsmænd både i underretten og i landsretten (ankesager), bortset fra underretssager, der pådømmes som tilståelsessager efter retsplejelovens § 925.

For så vidt angår betingede frakendelser opretholdes lovforslaget. Da der i disse sager normalt kun vil blive idømt bøder, er der dog foretaget en mindre ændring med hensyn til forsvarerbeskikkelse."

Der henvises til Folketingstidende 1975-76, tillæg B, sp. 1879

80.

Spørgsmålet om, hvilke straffesager der kan behandles som politisager, og hvilke sager der bør være statsadvokatsager, har således været behandlet indgående i folketinget ved flere lejligheder i de seneste år. Rådet finder derfor ikke anledning til på nuværende tidspunkt at foreslå yderligere ændringer på dette område.

5.2.2.3. Begrænsning af domsmænds medvirken i statsadvokatsager.

Der er i rådet enighed om, at en begrænsning af domsmænds medvirken i egentlige straffesager, hvor tiltalte ikke tilstår, ikke kan komme på tale, jfr. dog nedenfor side 98 om en eventuel adgang til at afvise udsigtsløse anker. Oprindeligt var lægdommernes virke i straffeprocessen alene at træffe afgørelse om, hvorvidt tiltaltes skyld var bevist eller ikke. De grunde, der er fremført for lægdommernes deltagelse i strafferetsplejen, har særlig vægt i bevissager, jfr. ovenfor side 51 o.f.

En del af de ankesager, der indbringes for landsretten, omfatter imidlertid ikke skyldspørgsmålet, men drejer sig kun om en efterprøvelse af underrettens sanktionsfastsættelse. Sådanne "udmålingsanker" forekommer både i sager, som i underretten er påkendt som tilståelsessager i medfør af § 925, og i sager, som i 1. instans er afgjort ved domsmændsret, men hvor den eller de ankende parter kun ønsker strafudmålingen prøvet af landsretten. I tilståelsessager medvirker der ikke domsmænd i 1. instans, men ankes strafudmålingen til landsret, deltager domsmænd i afgørelsen, jfr. § 692, stk. 2, smh. m. § 688. Det synes ikke på forhånd givet, at domsmænds medvirken er påkrævet i rene udmålingsanker. Det må i denne forbindelse fremhæves, at medens skyldspørgsmålet både i nævningesager og i ankede domsmandssager afgøres endeligt af landsretten uden mulighed for ændring under anke til højesteret, ligger den

endelige afgørelse af spørgsmålet om retsanvendelse og af strafudmålingen hos højesteret, hvor domsmænd ikke medvirker. Anke til højesteret af sager, der er behandlet ved underret i 1. instans, kræver dog en særlig tredieinstanstilladelse.

Der har i retspraksis udviklet sig ret faste retningslinier for sanktionsfastsættelsen for de fleste, ofte forekommende forbrydelser, og landsretternes opgave i udmålingsanker består derfor i de fleste tilfælde i at efterprøve, om den straf, der er fastsat i underrettens dom, er i overensstemmelse med retspraksis og dermed at sikre en ensartet sanktionsanvendelse overfor de tiltalte. Den indflydelse, som domsmændene kan øve i udmålingsanker af denne art, er derfor af væsentligt mere begrænset omfang og betydning end i bevissagerne. Medvirken af lægdommere vil dog kunne bidrage til, at der i overvejelserne om sanktionsfastsættelsen inddrages erfaringsmateriale og synspunkter, som afviger fra de traditionelle og kan give en bredere belysning af problemerne i den enkelte sag. Udmåling af straf eller fastsættelse af anden retsfølge er ikke alene et spørgsmål om tilpasning til en bestående praksis ud fra lighedssynspunkter, men afhænger - også udenfor tilfælde hvor principielle spørgsmål kommer til afgørelse - tillige af vurderinger, som ikke alene bygger på faglig indsigt af kriminologisk og strafferetlig art og kriminalpolitisk indstilling. Afgørelsen kræver tillige almenmenneskelig erfaring. Sådant erfaring kan også lægdommerne tilføre retten. Navnlig erfaringerne fra sager om groft uforsvarlig kørsel og sager, hvor valget har stået imellem betinget og ubetinget straf, har vist, at lægdommernes synspunkter på enkelte områder kan blive gjort gældende med en sådan styrke og opnå en sådan udbredelse, at lægdommernes indsats fører til en ændring af retspraksis.

Overvejelser af sidstnævnte art har ført rådet til den opfattelse, at en løsning, hvorefter samtlige udmålingssager behandles uden medvirken af domsmænd, ikke er forenelig med ønsket om, at lægdommerne fortsat skal have en væsentlig indflydelse på strafferetsplejen. En del udmålingssager af ukompliceret beskaffenhed, hvor der alene er spørgsmål om justering af strafudmålingen i overensstemmelse med sædvanlig praksis, kunne dog uden risiko for en reel forringelse af lægdommernes indflydelse behandles uden domsmænd. Skønnet over, hvor mange af de ca. 1.200 årlige udmålingsanker, der som ukomplicerede ville kunne afgøres uden domsmænd, er imidlertid usikkert, og udvælgelsen ville medføre en øget arbejds-

byrde for landsdommerne, idet udvælgelsen jo ville forudsætte en gennemgang af samtlige sager. Den afkortning af domsforhandlingen i landsretterne, der ville kunne opnås ved at behandle visse udmålingsanker uden domsmænd, er ret begrænset, bl.a. fordi ankesager af denne karakter sjældent er særlig tidkrævende. Rådet har fundet, at der også under hensyn til den betænkelighed ved en begrænsning af domsmænds medvirken i strafferetsplejen, der nylig er blevet fremført fra flere sider, måtte kræves særligt stærke grunde for at stille forslag om selv en beskednen indskrænkning af antallet af domsmandssager. Endelig kan anføres, at man ved indførelsen af domsmandsinstitutionen forudsatte, jfr. ovenfor side , at der skulle medvirke domsmænd i tilståelsessager under anken. Rådet har derfor ikke fundet grund til at stille forslag om en forenkling af straffesagsbehandlingen ved at begrænse domsmændenes medvirken i udmålingssagerne.

5.2.2.4. Ændring af den enkelte landsretsafdelings sammensætning i domsmandssager.

Landsretten sammensættes i domsmandssager af 3 landsdommere og 3 domsmænd, jfr. retsplejelovens § 6. Baggrunden for denne regel er omtalt i afsnit 5.2.1.

Reglerne om landsretternes sammensætning har hverken givet anledning til større debat eller kritik,⁶⁾ og der er i rådet enighed om, at den bestående ordning i princippet fungerer tilfredsstillende, bortset fra den forsinkelse af sagsbehandlingen, som er opstået på grund af den store forøgelse af sagsantallet i de senere år uden en tilsvarende forøgelse af antallet af dommere. Spørgsmålet om landsrettens sammensætning er taget op nu for at komme til klarhed over, om den stigende ventetid ved retterne kan imødegås ved en rationalisering.

Landsretterne kan som ankeinstans i domsmandssager ikke tænkes besat med mindre end 2 juridiske dommere, og da en begrænsning af antallet af domsmænd næppe kan komme på tale, synes en eventuel

6) Theodor Petersen har dog i en artikel i Juristen 1970, side 198 f, om "Domsmandsinstitutionen og Højesteret" drøftet en mulig ændring af landsrettens sammensætning i domsmandssager. Theodor Petersen stiller ikke et konkret forslag om ændringer, men anfører, at landsretterne, hvis de sammensættes af 2 juridiske dommere og 4 domsmænd, kunne spare nogle fagdommere til andre opgaver. Artiklen indeholder oplysninger om fremmed ret.

reduceret landsretsafdeling at måtte skulle bestå af 2 landsdommere og 3 domsmænd.

En ændring af afdelingerne måtte af administrative grunde som nærmere omtalt nedenfor side 63 omfatte alle eller dog næsten alle domsmandssager. En forudsætning for at gennemføre en sådan ændring er derfor, at det ville være acceptabelt, om landsretten som altovervejende hovedregel i domsmandssager beklædes af 2 faste dommere.

Med en således ændret sammensætning af retten ville opnås, at lægdommerne udgør flertallet i de domsmandssager, der behandles i landsretten, ligesom tilfældet er i nævningsager og underretssager, der behandles under medvirken af domsmænd, at kollegialsystemet bevares, også således at mere end en fagdommer medvirker, og at en landsdommer frigøres til andre opgaver. Kan de nedenfor nævnte praktiske vanskeligheder ved gennemførelsen af en sådan ændring overvindes, ville man således opnå en forøgelse af landsretternes kapacitet. Rådet har nøje overvejet, om en reduktion af dommerantallet i domsmandssager ville være forsvarlig, eller om besparelsen kun kan vindes på bekostning af en vis forringelse af retssikkerheden og dermed også af tilliden til retsvæsenet. Stillingtagen til dette spørgsmål er vanskelig, også fordi muligheden for at få en ankesag behandlet ved domstolene inden for en kortere tid udgør en vigtig del af retssikkerheden.

De ankesager, som i landsretterne behandles under medvirken af domsmænd, angår ofte alvorlige lovovertrædelser, og landsretterne er i disse sager ligesom i nævningsager sidste instans for prøvelse af bevisspørgsmålet. Genoptagelse af sagen efter klagerettens bestemmelse er kun mulig i særlige tilfælde. Sanktionsfastsættelsen i ankesager er navnlig i sager om frihedsstraffe, og hvor valget står mellem betinget eller ubetinget dom, af indgribende betydning for tiltalte, og landsrettens afgørelse kan kun med justitsministerens tilladelse indbringes for højesteret. Det er derfor af afgørende betydning, at procesmåden sikrer en alsidig og nuanceret drøftelse af og stillingtagen såvel til sagens bevismæssige problemer som til sanktionsfastsættelsen.

En nedsættelse af antallet af juridiske dommere vil navnlig være af betydning under voteringen. Voteringen indledes normalt med en redegørelse fra retsformanden, en redegørelse der ofte vil blive suppleret med udtalelser fra de andre landsdommere.

Den vejledning, som de juridiske dommere under voteringen med domsmænd yder disse særlig med hensyn til fortolkningen af retsregler og oplysning om udmålingspraksis, bør være alsidig. Det må tillægges afgørende betydning, at de problemer, der kan være i den enkelte sag af bevismæssig eller udmålingsmæssig art, under voteringen belyses og vurderes grundigt og samvittighedsfuldt, inden afgørelsen træffes.

Det har under diskussionen i rådet været anført, at deltagelse af 3 juridiske dommere giver større sikkerhed end 2 dommere for at alle synspunkter af betydning bliver ført frem og gennemdrøftet ikke mindst med henblik på en ensartet afgørelse af ensartede sager. Der er med deltagelse af 3 dommere større mulighed end med kun 2 dommere for at undgå, at relevante omstændigheder vedrørende sagens fakta, bevisbedømmelsen og lovanvendelsen bliver overset, og en frugtbar meningsudveksling mellem de juridiske dommere og mellem disse og domsmændene opnås også bedst, når 3 dommere deltagere. Det er ikke rigtigt, som det undertiden er blevet sagt, at afgørelser, truffet af landsretten med 3 stemmer mod 3, altid eller dog i almindelighed skyldes uenighed mellem domsmændene og de juridiske dommere, jfr. herved Rønnov i Juristen 1970, side 238 om forholdet i frakendelsessager. Det er ikke ganske usædvanligt, at en af de juridiske dommere og 2 domsmænd er enige om et standpunkt og gensidigt kan støtte hinanden i at give udtryk herfor. Muligheden for dannelse af sådanne "blandede grupper" er størst med 3 dommere. En reduktion af dommernes antal fra 3 til 2 vil undertiden kunne medføre, at juridiske standpunkter eller personligt prægede synspunkter, som måske ikke harmonerer med den almindelige retsopfattelse, bliver afgørende for den samlede rets beslutning. Der kan i en ret med 2 landsdommere ikke dannes et flertal blandt fagdommerne. En reduktion af dommerantallet ville endelig måske kunne have til følge, at divergerende opfattelser mellem de 2 deltagende landsdommere trækkes skarpere op end ønskeligt, og at forskellene bliver forstærket og uddybet under drøftelserne med domsmændene. Ikke mindst når uenigheden vedrører et retligt spørgsmål, kunne domsmændenes stilling i sådanne situationer blive vanskelig. Deltagelse af 3 dommere kan lette diskussionen og give bedre mulighed for, hvor enighed ikke opnås, at standpunkterne i hvert fald nærmer sig hinanden.

Det er i diskussionen i rådet heroverfor fremhævet, at de be-

skrevne situationer vel kan opstå, men at dette dog kun kan ventes at ville ske i ganske få tilfælde. Det kan i øvrigt, uanset hvordan retten sammensættes, ikke undgås, at samarbejdet under voteringen ikke altid forløber helt uden vanskeligheder. En ret sammensat af 2 landsdommere og 3 domsmænd giver i langt de fleste tilfælde tilstrækkelig sikkerhed for, at alle synspunkter af betydning kommer frem under voteringen. To landsdommere vil, selv om de ikke har ganske samme opfattelse af alle sagens aspekter, som oftest være i stand til at finde frem til et fælles standpunkt, og i de tilfælde, hvor enighed ikke opnås, vil de i hvert fald være i stand til at give domsmændene en tilstrækkelig grundig orientering. Domsmændene må kunne tage stilling til sagens forskellige spørgsmål, selv om der ikke er enighed om eller et flertal for en bestemt opfattelse blandt de juridiske dommere. I nævningsager får nævningerne alene den støtte fra retten til afgørelse af skyldspørgsmålet, som retsformanden giver i sit resumé og sin retsbelæring.

En eventuel nedsættelse af antallet af dommere bør i givet fald ikke gennemføres som en absolut regel. Der må være mulighed for at sætte retten med 3 landsdommere i særligt komplicerede og tvivlsomme og særligt langvarige sager. Tre af rådets medlemmer (Arildsen, Gomard og Hornslet) er af den opfattelse, at deltagelse af 3 landsdommere kun er nødvendig i de sager, hvor retten i dag med hjemmel i retsplejelovens § 6, stk. 3, udpeger suppleanter (sager af længere varighed), samt i principielle sager, medens 5 af rådets medlemmer (Abitz, Erik Andersen, Kristian Mogensen, Sonne-Holm og Spleth) mener, at 3 landsdommere bør medvirke i et betydeligt antal sager, bl.a. i alle sager, der frembyder vanskelige bevismæssige spørgsmål. Carsten Jepsen har givet udtryk for sin opfattelse nedenfor side 67. Rådet er ikke gået nærmere ind på udformningen af kriterier for, i hvilke sager medvirken af 3 landsdommere er påkrævet efter de to opfattelser. Ordningen vil ikke betyde en væsentlig forøgelse af landsrettens kapacitet, medmindre deltagelse af 3 dommere begrænses til et fåtal af sager.

Såfremt antallet af landsdommere i domsmandssager nedsættes fra 3 til 2, opstår spørgsmålet om i loven at indsætte en regel, der åbner mulighed for, at rettens juridiske dommere, hvis de er enige herom, kan frifinde tiltalte mod domsmændenes stemmer. Resultatet ville da blive en dobbeltgaranti for tiltalte: Kun hvis både rettens flertal og mindst én af fagdommerne finder ham skyl-

dig, kan han dømmes.

En dobbeltgarantiordning findes i nævningesager. Her kan landsrettens fagdommere, hvis nævningernes erklæring går ud på, at tiltalte er skyldig, men landsdommerne ikke finder, at sagens bevisligheder giver tilstrækkeligt grundlag for domfældelse, ved kendelse beslutte, at sagen skal undergives en ny domsforhandling, jfr. § 904. Opstår samme situation under den ny domsforhandling, kan landsrettens juridiske dommere afsige frifindelsesdom eller dømme tiltalte for en mindre forbrydelse end den, nævningernes erklæring lyder på, jfr. § 905, stk. 2. Kun i enkelte af de fåtallige sager, hvor retten har afsagt kendelse om ny domsforhandling, er en sådan anden domsforhandling blevet gennemført til domsafsigelse. Rigsadvokaten har i de øvrige sager af denne art benyttet sin særlige adgang til at frafalde tiltale efter § 905, stk. 1.

Den forudsatte ønskelige dobbeltgarantiregel i domsmandssager bør i givet fald næppe udformes på samme måde som i nævningesager. En regel, hvorefter domfældelse for et forhold ikke kan ske mod begge landsdommeres stemmer, eller en afstemningsregel, hvorefter den samlede vægt af landsdommernes stemmer er lig domsmændenes antal, d.v.s. at hver dommer har $1\frac{1}{2}$ stemme,⁷⁾ ville være enklere og formentlig tilstrækkelig. I straffesager gælder det for tiltalte gunstigste resultat, når stemmerne står lige, jfr. nærmere § 216. Reglen bryder med den i øvrigt gældende ligestilling mellem dommere og domsmænd i domsmandssager, men den ville antagelig være nødvendig for at sikre mod uacceptable afgørelser til skade for tiltalte.

Opretholdelse af de eksisterende afstemningsregler for så vidt angår strafudmålingen ville i en ret bestående af 2 landsdommere og 3 domsmænd føre til, at domsmændene kunne idømme en strengere sanktion, end de 2 juridiske dommere finder rimeligt. Det er landsretternes erfaring, at domsmændene på visse områder undertiden har en stærk følelsesmæssig indstilling, f.eks. til narkotikahandel, vold og seksualkriminalitet. Det kan derfor ske, at domsmændene stemmer for idømmelse af væsentlig strengere straffe end ellers almindelige i tilsvarende sager.

Denne risiko ville undgås ved gennemførelse af den anden skitserede afstemningsregel om stemmeligevægt imellem fagdommere

7) Små. herved reglen om afstemning om strafudmåling i nævningesager i § 906 a.

og lægdommere efter mønster af § 906 a om nævningsager. Hver landsdommer skulle herefter have $1\frac{1}{2}$ stemme og hver domsmand 1 stemme. Med en sådan regel ville stemmerne stå lige, dersom de 2 juridiske dommere voterede for et andet resultat end de 3 domsmænd, og dommen ville herefter komme til at gå ud på det for tiltalte gunstigste resultat, jfr. § 216, stk. 1, 3. pkt. Behovet for særregler om afstemningen i en ret bestående af 2 dommere og 3 domsmænd er dog næppe stort. De juridiske dommere vil i langt de fleste tilfælde være i stand til at hindre urimelige resultater ved at orientere domsmændene om den hidtidige udmålingspraksis. Skulle dette undtagelsesvis ikke lykkes, kan sagen ankes til høje-steret, der som tidligere nævnt har mulighed for at ændre strafudmålingen. I underretssager gælder der en regel om, at dommeren, dersom tiltalte dømmes skyldig mod hans stemme, skal gøre en bemærkning herom til retsbogen, jfr. retsplejelovens § 214, stk. 1, in fine. En tilsvarende regel kunne gives for landsretterne om sager, hvor de 2 juridiske dommere afgiver dissens med hensyn til strafudmålingen.

Det vil således ved enten egnede afstemningsregler eller regler om oplysning om dissens være muligt at sikre, at vægten af de juridiske dommeres og domsmændenes stemmer ikke på afgørende måde forrykkes ved en nedskæring af antallet af landsdommere. Afgørende for, om det ville være forsvarligt ud fra retssikkerhedshensyn at nedsætte dommerantallet, er derfor alene, om der ved medvirken af kun 2 i stedet for som hidtil 3 dommere ville ske en mærkbar forringelse af belysningen af sagen, orienteringen af domsmændene eller ensartetheden i afgørelserne af ligeartede sager.

Det bestående system virker - bortset fra ventetiden - tilfredsstillende. En ændring af rettens sammensætning som drøftet ville ikke tjene noget fornuftigt formål, dersom frigørelsen af en landsdommer ikke kan antages at give landsretterne en væsentlig kapacitetsforøgelse. Formålet med ændringen måtte være sammen med andre ændringer i rettens arbejdsmåde at nedbringe berammelsestiderne ved rationalisering og ikke ved udvidelse af landsretterne.

Den kapacitetsforøgelse, som den diskuterede ændring vil kunne give, fremkommer ved, at én dommer frigøres til andet arbejde. Såfremt der fra flere afdelinger bliver frigjort dommere, kunne der etableres en eller flere nye afdelinger. Frigørelse af flere dommere forudsætter med den bestående organisation af landsretter-

ne i afdelinger med 1 retsformand og 2 andre dommere i hver, at flere afdelinger samtidig behandler domsmandssager, der ikke kræver mere end 2 juridiske dommeres medvirken.⁸⁾ En optælling af antallet af domsmandssager i østre landsret i tiden 1. oktober 1976 til 31. marts 1977 viser, at landsretten i denne periode havde været beskæftiget med behandlingen af domsmandssager i 359 dage. Når det tages i betragtning, at retsferien ikke ligger i denne periode, bliver helårstallet for retsdage med domsmandssager formentlig på knap 600. En optælling af antallet af domsmandssager i vestre landsret i året 1976 viser, at landsretten i denne periode havde været beskæftiget med behandlingen af domsmandssager i 219 dage. Den højst opnåelige kapacitetsforøgelse vil derfor, når en afdelings kapacitet anslås til 160-170 retsdage om året, være 3-4 dommere i østre landsret og 1 dommer i vestre landsret, og der ville således ved hjælp af ledigblevne dommere højst kunne etableres yderligere godt 1 afdeling i østre landsret og mindre end $\frac{1}{2}$ afdeling i vestre landsret med 3 dommere. Ved dette noget usikre skøn er ikke taget hensyn til, at visse sager fortsat må behandles af 3 landsdommere og 3 domsmænd. Som ovenfor nævnt er der ikke enighed i rådet om, hvilke sager der fortsat bør behandles af 3 landsdommere. Da 3 dommer-systemet imidlertid i alle tilfælde tænkes at skulle fastholdes i de særligt komplicerede og vanskelige sager, vil de sager, hvor 3 landsdommere medvirker, i almindelighed være tidkrævende. Skønnet over den forventede kapacitetsforøgelse bygger dernæst på en forudsætning om, at ordningen kan administreres på en sådan måde, at den tredie dommers arbejdskraft udnyttes effektivt. De praktiske vanskeligheder ved blot nogenlunde at synkronisere sagsbehandlingen i flere afdelinger er imidlertid store. Nogle sager afvikles hurtigere end forventet, og behandlingen af andre sager trækker ud. Nu og da falder en berammet sag bort. Der kan derfor ikke lægges en ganske fast tidsplan langt frem i tiden. En samordning af afdelingernes arbejdsplan er særlig vanskelig eller umulig, for så vidt angår de sager, der ikke behandles ved retternes hovedsæde i København eller i Viborg. I

8) Hvis politisager som foreslået i afsnit 5.3. og visse borgerlige sager som foreslået i betænkning nr. 773/1976 i et vist større eller mindre omfang behandles af kun én landsdommer, ville muligheden for at kunne udnytte kapacitetsforøgelsen som følge af "2+3-systemet" øges betydeligt.

vestre landsret behandles størstedelen af sagerne uden for rettens hovedsæde. Som en mindre ulempe ved ordningen må nævnes, at de ekstra afdelinger i betydeligt omfang vil komme til at fungere med skiftende dommere i vekslende retssale.

På den anden side ville de frigjorte dommeres arbejdskraft også kunne udnyttes på anden måde end ved etablering af nye afdelinger, f.eks. ved afholdelse af forberedende møder i civile sager domsforhandling i visse civile sager og i politiankesager, såfremt de foreslåede regler i § 351 a i rådets tidligere betænkning nr. 773/1976 og i afsnit 5.3. nedenfor i denne betænkning gennemføres.

Ekstra tid kan også anvendes til domsskrivning i større civile sager, hvor den tid, der går mellem sagens optagelse og domsafsigelsen, på grund af arbejdspresset i øjeblikket undertiden er længere end ønskeligt. Et beredskab af "overtallige" dommere ville endelig kunne udnyttes til at udfylde afdelinger, som på grund af sygdom, ferie m.v. ikke er fuldtallige. Landsretternes præsidenter har på grundlag af deres erfaringer med tilrettelæggelsen af arbejdet i retterne erklæret, at en ordning med 2 landsdommere og 3 domsmænd vil frembyde væsentlige administrative vanskeligheder.

Fem af rådets medlemmer (Abitz, Erik Andersen, Kristian Mogensén, Sonne-Holm og Spleth) er af den opfattelse, at en nedsættelse af antallet af landsdommere fra 3 til 2 i domsmandssager vil betyde en forringelse af retssikkerheden, og at denne forringelse ikke står i rimeligt forhold til de arbejdsmæssige besparelser, som vil kunne opnås ved nedsættelsen.

Et medlem (Carsten Jepsen) mener ikke, at en nedsættelse af antallet af landsdommere fra 3 til 2 behøver at medføre forringelser af afgørelserne, men anser den forenkling af retsplejen, der ville opnås ved gennemførelse af dette forslag, så beskeden, at han ikke kan gå ind for forslaget.

Tre medlemmer (Arildsen, Gomard og Hornslet) finder, at en nedsættelse af dommerantallet vil kunne gennemføres uden forringelse af retssikkerheden, og at ændringen vil betyde en ikke uvæsentlig aflastning af landsretterne og derved muliggøre en vis nedsættelse af de lange berammelsestider. Disse medlemmer foreslår derfor følgende ændring af § 6, stk. 2, 2. pkt.:

"I domsmandssager sammensættes retten af 2 landsdommere og 3 domsmænd, medmindre retsformanden eller den dommer, han måtte bemyndige dertil, undtagelsesvis bestemmer, at retten skal sættes med 3 landsdommere og 3 domsmænd."

Efter mindretallets opfattelse kan den foreslåede nedsættelse af antallet af landsdommere gennemføres ved, at landsretten i hver enkelt sag tager stilling til, om retten skal sættes med 2 eller med 3 landsdommere foruden de 3 domsmænd. Det bør efter mindretallets opfattelse være hovedreglen, at sagerne behandles af kun 2 landsdommere og 3 domsmænd, jfr. ovenfor side 61. Udskillelsen af sager, der skal behandles med 3 landsdommere, ville kunne ske på den måde, at sagerne fordeles mellem afdelingens dommere, således at den dommer, der har fået sagen overdraget - eventuelt efter konference med de 2 andre dommere - træffer afgørelse om, hvorvidt sagen skal behandles med 2 eller med 3 landsdommere foruden de 3 domsmænd. Forslaget stemmer for så vidt overens med rådets forslag om fastsættelse af antallet af landsdommere i politisager, der er omtalt nedenfor i afsnit 5.3. Gennemføres forslagene om nedsættelse af antallet af landsdommere i domsmandssager og om nedsættelse af antallet af landsdommere i politisager samt det tidligere (i betænkning nr. 773/1976) fremsatte forslag om forberedelse og pådømmelse af visse borgerlige sager under medvirken af én landsdommer, ville dommerne i én afdeling i et vist omfang på samme tid kunne behandle både domsmandssager og politisager eller borgerlige sager.

5.3. Politisager.

Politisager behandles både i 1. instans i underretten og i 2. instans i landsretten uden medvirken af domsmænd. Behandling ved en domsmandsret af disse sager ville i langt de fleste tilfælde set i forhold til sagernes beskaffenhed være altfor omstændelig og bekostelig, jfr. ovenfor side 52.

Politisager behandles i underretten af dommeren eller af en dommerfuldmægtig eller retsassessor i henhold til konstitution.⁹⁾ På grund af sagernes mindre alvorlige karakter og deres store antal (ca. 27.000 årlig) behandles de efter de særlige regler i retsplejelovens kapitel 81 ofte på en ret summarisk måde. Der finder normalt heller ikke forsvarerbeskikkelse sted i disse sager, jfr. § 731.

Landsretten sættes i politisager med 3 landsdommere. Sagerne behandles i landsretten med samme grundighed som andre straffesager, og der møder altid en valgt eller beskikket forsvarer for til-

9) Jfr. om "konstitutioner" betænkning nr. 773/1976, side 46 ff.

talte, jfr. § 731, stk. 1, litra f. Sagerne er ikke samlet i enkelte afdelinger, men arbejdsbyrden svarer skønsmæssigt til ca. $1\frac{1}{2}$ afdelings fulde kapacitet i østre landsret og $\frac{1}{2}$ afdelings kapacitet i vestre landsret.

Politisagerne udgør et broget billede. Op mod halvdelen af de sager, der ankes, angår overtrædelse af politivedtægten og færdselsloven, mens den øvrige del angår overtrædelse af en lang række forskelligartede lovbestemmelser. Antallet af sager om narkotika-, bygge-, sundheds-, miljø- og skattelovgivningen er betydeligt.

I nogle politisager foreligger der komplicerede sagsforhold, vanskelige bevis- eller fortolkningsspørgsmål eller principielle spørgsmål vedrørende strafudmålingen, f.eks. om bødeniveauet. Udfaldet af en politisag kan, selv om straffen i givet fald ikke vil være streng, undertiden have betydelige økonomiske følger eller på anden måde have væsentlig betydning for tiltalte. Sager af kompliceret eller principiel karakter forekommer navnlig i andre sager end politivedtægts- og færdselssager. Behovet for kollegial behandling af sådanne ankesager er lige så påtrængende som i andre særligt komplicerede eller principielle sager.

Et betydeligt antal af anker i politisager, navnlig sager om overtrædelse af færdselsloven og politivedtægterne, har imidlertid karakter af en efterprøvelse af, om den af byretten fastsatte bøde eller anden sanktion (f.eks. frakendelse af førerretten eller konfiskation) er i overensstemmelse med almindelig praksis, eller om et bevis af standardmæssig karakter for et enkelt begivenhedsforløb (f.eks. en hastighedsmåling eller blodalkoholprøve) har været tilstrækkeligt til domfældelse. Det meget store flertal af færdsels-sager og politivedtægtssager afgøres efter faste retningslinier, som landsrettens dommere er nøje fortrolige med.

Rådet har på denne baggrund overvejet, om antallet af landsdommere, der medvirker i den enkelte sag, kan nedsættes, uden at retssikkerheden forringes. Landsretten vil, selv om den ikke sættes med 3 dommere, stadig kunne foretage en mere indgående prøvelse af sagens tvivlsspørgsmål, end en byret i almindelighed har praktisk mulighed for. En appelret kan uanset antallet af medvirkende dommere give sagen en grundigere behandling, bl.a. fordi der kan sættes længere tid af til behandlingen af sagen end i 1. instans, fordi der altid møder en forsvarer for tiltalte, fordi der normalt vil fremkomme en udførlig procedure fra anklagerens og for-

svarerens side, og fordi behandlingen for appelretten tager udgangspunkt i den ankede dom.

At sætte landsretten med 2 dommere i politisager ville ikke være hensigtsmæssigt, bl.a. fordi der ikke kan dannes et flertal i tilfælde af uenighed mellem dommerne. Hverken en regel om, at stemmen for det mildeste resultat, eller om, at retsformandens stemme skulle være udslagsgivende, ville være tilfredsstillende. En begrænsning af antallet af dommere, der medvirker i politisager, må derfor gå ud på, at retten kan sættes med én dommer. Landsretten må i hver enkelt sag tage stilling til, om retten skal sættes med 1 eller med 3 dommere. Udskillelsen af 3 mands-sagerne ville f.eks. kunne ske på den måde, at politisagerne fordeles mellem afdelingens dommere, således at den dommer, der har fået sagen overdraget - eventuelt efter konference med de 2 andre dommere - træffer afgørelse om, hvorvidt kun han selv eller hele afdelingen bør medvirke i sagen. En sådan fremgangsmåde ville bl.a. være naturlig, fordi et betydeligt antal af sagerne bør kunne behandles af én dommer alene.

Da der som nævnt kun er beskæftiget kapacitet svarende til $1\frac{1}{2}$ afdeling i østre landsret og $\frac{1}{2}$ afdeling i vestre landsret med politisager, vil en gennemførelse af dette forslag ikke i sig selv gøre det muligt at danne nye afdelinger, f.eks. til behandling af domsmandssager. Flere dommere i samme afdeling vil imidlertid samtidig kunne behandle politisager. Når kun én dommer sidder i retten, frigøres de 2 andre, f.eks. til afholdelse af forberedende møder i civile sager eller til domsskrivning, eller de vil kunne virke som suppleanter i andre afdelinger.

Der er enighed i rådet om, at nogle politisager fuldt forsvareligt kan behandles af én dommer, medens andre af disse sager kræver medvirken af 3 landsdommere. Rådet foreslår derfor, at der skabes hjemmel for i ankede politisager at sætte landsretten med én eller med 3 dommere ved i § 6, stk. 2, som et nyt sidste punktum at indsætte følgende bestemmelse:

"I politisager kan retten efter bestemmelse af retsformanden eller den dommer, han måtte bemyndige dertil, beklædes af en enkelt landsdommer."

Rådets medlemmer har forskellig mening om, i hvilket omfang politisager herefter vil kunne behandles og pådømmes af én landsdommer. De ovenfor side 69 nævnte særligt komplicerede eller prin-

cipielle sager bør utvivlsomt behandles af 3 dommere. Nogle medlemmer er af den opfattelse, at politisager i øvrigt i langt de fleste tilfælde er af en sådan karakter, at de fuldt forsvarligt kan afgøres af en enkelt dommer. Andre medlemmer fremhæver, at 3 dommere bør medvirke i alle anker, der rummer vanskelige bevismæssige spørgsmål, og disse medlemmer finder, at behandling for én dommer i øvrigt i hvert fald normalt kun er forsvarligt i færdselssager og sager om overtrædelse af politivedtægten, hvor der alene kan blive tale om idømmelse af bøde. Det fremhæves, at der også i færdselssager kan opstå bevismæssige spørgsmål af en sådan betydning, at sagen bør behandles for 3 landsdommere. Som eksempel herpå kan nævnes spørgsmål om den bevismæssige værdi af nyt teknisk måleapparat i sager om hastighedsovertrædelser.

6.

BEGRÆNSNINGER I ADGANGEN TIL AT ANKE STRAFFESAGER6.1. Gældende regler om anke og genoptagelse.6.1.1. Anke.

Anke af en nævningesag kan støttes på, at rettergangsregler er tilsidesat eller fejlagtig anvendt, at retten på urigtig måde har afgjort et spørgsmål, der er unddraget fra nævningernes afgørelse (spørgsmål om forældelse og gentagelse samt virkningen af strafudståelse i udlandet), at den idømte straf ligger uden for de i loven fastsatte grænser eller - og det er den mest almindelige ankegrund - at straffen står i åbenbart misforhold til brøden. For så vidt angår de spørgsmål, der hører under nævningernes selvstændige kompetence, kan anke ved fældende nævningekendelse støttes på enhver fejl i den retlige bedømmelse. Ved frifindende nævningekendelser kan anke støttes på, at nævningernes erklæring er blevet fejlagtig på grund af urigtig retsbelæring, eller fordi spørgsmålene til nævningerne lider af fejl, der beror på urigtig forståelse af straffeloven. Anke kan derimod ikke grundes på, at spørgsmålet, om tiltalte skal domfældes, er urigtigt afgjort som følge af en fejlagtig bedømmelse af bevisernes vægt.

Bortset fra mindre politisager har både anklagemyndigheden og tiltalte fri adgang til at anke underretsdomme til landsretten. Anken kan angå såvel bevisbedømmelsen som strafudmålingen.

Domme i politisager kan kun ankes af det offentlige, når andre offentligretlige følger end bøde eller konfiskation kan idømmes efter de lovbestemmelser, tiltalen lyder på, jfr. § 962, stk. 2. Anke fra tiltaltes side kan kun finde sted, når han har givet møde i sagen, og højere straf end 6 dagbøder eller bøde af 60 kr. eller konfiskation af genstande af tilsvarende værdi eller andre offentligretlige følger er idømt. Justitsministeren kan undtagel-

sesvis tillade anke af de nævnte domme, dersom særlige grunde hertil foreligger, navnlig hvor sagen skønnes at have almindelig interesse, eller dommen medfører videregående betydelige følger for tiltalte, jfr. ligeledes § 962, stk. 2.

Efter § 966, stk. 1, kan - bortset fra sager om opløsning af politiske foreninger - landsrettens dom i en sag, der er anket fra underretten, i almindelighed ikke yderligere ankes. Justitsministeren kan dog undtagelsesvis tillade, at sagen indbringes for højesteret, når særlig grund hertil foreligger, navnlig når sagen skønnes at have almindelig interesse eller videregående betydelige følger for vedkommende.

Ligesom i nævningsesager er højesteret afskåret fra at prøve beviserne for tiltaltes skyld. Dette spørgsmål er endeligt afgjort af landsretten, jfr. § 966, stk. 2.

Domme i straffesager, der er afsagt af sø- og handelsretten, d.v.s. sager i hvilke fagkundskab til sø- eller handelsforhold skønnes at være af betydning, kan ankes til højesteret, jfr. § 967. Anken kan ikke omfatte skyldspørgsmålet. Er der tale om politisager, gælder endvidere de ovenfor nævnte begrænsninger i ankeadgangen.

6.1.2. Genoptagelse.

Genoptagelse kan kun ske af sager, som enten er pådømt ved højesteret eller ved landsret under medvirken af nævninger eller ifølge anke. Genoptagelsesreglerne antages dog i et vist omfang at kunne anvendes analogt på upåankelige underretsdomme og måske også på domme afsagt af sø- og handelsretten, da bevisbedømmelsen i disse sager ikke kan ankes.¹⁰⁾

Genoptagelse til skade for tiltalte kan under visse nærmere betingelser ske, hvis tiltalte er blevet frifundet, men nu påstås at være skyldig, eller hvis tiltalte vel er blevet domfældt, men nu påstås at være skyldig i en væsentlig større forbrydelse end den, hvorfor han er domfældt. Genoptagelse kommer i begge tilfælde kun på tale, hvor der er tale om en grov forbrydelse, og genoptagelse er betinget af, at det ifølge en tilståelse, tiltalte senere har afgivet, eller andre beviser, der senere er kommet for

10) Jfr. Gomard: Studier i den danske straffeprocess, side 507, note 16.

dagen, må antages, at tiltalte har begået forbrydelsen, eller der under sagens behandling er begået visse nærmere angivne processuelle misbrug af strafbar art (f.eks. falske vidneforklaringer), og der er god grund til at antage, at dette har været medvirkende årsag til, at tiltalte har undgået domfældelse, jfr. § 976.

Genoptagelse til fordel for domfældte kan efter § 977 ske:

- 1) når nye oplysninger tilvejebringes, og det skønnes antageligt, at disse, om de havde foreligget under sagen, kunne have bevirket frifindelse eller anvendelse af en væsentlig mildere straffebestemmelse;
- 2) når noget sådant forhold oplyses som nævnt i § 976, stk. 2 (processuelle misbrug), og det skønnes antageligt, at sådant kan have bevirket eller medvirket til domfældelsen;
- 3) når der i øvrigt foreligger særlige omstændigheder, der gør det overvejende sandsynligt, at de foreliggende bevisligheder ikke har været rigtigt bedømt.

Genoptagelse kan således kun ske med henblik på en fornyet prøvelse af skyldspørgsmålet og forudsætter, at der nu foreligger nye afgørende beviser, eller under særlige omstændigheder at tiltalte kan være dømt med urette på det foreliggende grundlag (ovenfor nr. 3). Genoptagelse til ændring af strafudmålingen kan ikke finde sted.

Begæringer om genoptagelse behandles og påkendes af den særlige klageret. Denne ret består i genoptagelsessager af en højesteretsdommer, en landsdommer og en underretsdommer samt en advokat og en universitetslærer i retsvidenskab.

Begæring om genoptagelse skal fremsættes skriftligt overfor klageretten og behandlingsformen er normalt skriftlig. Mundtlig forhandling kan dog anordnes, men finder sjældent sted i praksis, jfr. §§ 979 og 980.

Tages en begæring om genoptagelse til følge, finder ny domsforhandling sted ved den landsret, som tidligere har dømt i sagen. Domsforhandlingen foregår efter de almindelige regler, dog at ingen dommer, nævning eller domsmand, der har medvirket under den tidligere sag, må deltage i den nye domsforhandling, jfr. § 983.

Klageretten modtager årligt et halvt hundrede genoptagelsesbegæringer. Af disse bliver kun nogle få imødekommet, som hovedregel fordi der er fremkommet nye oplysninger.

Genoptagelse kan endelig ske i visse tilfælde, når en tiltalt er dømt som udebleven, jfr. § 987.

6.2. Baggrunden for de gældende regler.

Af forarbejderne til retsplejeloven indeholder især det af proceskommissionen af 1868 udarbejdede udkast nogle principielle betragtninger om retsmidlerne i straffeprocessen. Udgangspunktet for kommissionens overvejelser var den "indre forbindelse mellem princippet for retsmidlernes ordning og mundtligheds- eller umiddelbarhedsprincippet". Skal der under en mundtlig procesordning være et retsmiddel mod afgørelsen i 1. instans af bevisspørgsmålet, må der kræves en fuldstændig gentagelse af bevisførelsen efter de samme regler, som gælder for sagens første afgørelse. Med hensyn til spørgsmålet om, i hvilket omfang anke herefter bør tillades, anføres det bl.a. i "Motiver til den ved allerhøjeste Reskript af 28. februar 1868 nedsatte Proceskommission udarbejdede Udkast til Lov om Strafferetsplejen", marts 1875, side 147-48:

"At det nu skulde være en almindelig Regel, at enhver Part uden videre Betingelser kunde fordre en saaden ny Forhandling, vilde ikke alene fra et praktisk Synspunkt være en urimelig Fordring, men ogsaa fra et principielt Standpunkt forkasteligt, da Gjentagelsen af Bevisførelsen efter Sagens Natur let vil give et mere mangelfuldt og mindre paalideligt Grundlag for Afgjørelsen end den første Forhandling. Fordringen maa derfor være, at den første Forhandling foregaar under saadanne Garantier, som betrygge, saavidt det overhovedet er muligt, en rigtig Afgjørelse af Bevisspørgsmaalet. Er det Tilfældet, kan Intet vindes, men Meget tabes ved Gjentagelsen.

...

Kun hvor særegne praktiske Hensyn medføre, at der maa slaaes af paa de Fordringer til den første Forhandling af Sagen, som Lovgiveren selv erkjender for de regelmæssige, og hvor man derfor vel kan anse Afgjørelsen af Bevisspørgsmaalet for fyldestgørende, naar Parterne bøje sig for den, men ikke kan fordre, at de skulde bøje sig for den, kan en ubetinget Ret til at fordre ny Afgjørelse paa Grundlag af en gjentagen Bevisførelse indrømmes. Men denne Betragtning finder kun Anvendelse, hvor Afgjørelsen i første Instants er henlagt til en enkelt Dommer, ikke i Landsretssager, hvad enten disse afgjøres under Medvirkning af Nævninger eller uden Nævninger. I disse Sager maa Adgangen til ny Afgjørelse paa Grundlag af

ny Bevisførelse være en Undtagelse, som maa retfærdiggjøres ved særegne Omstændigheder. Hvad der i denne Henseende skal fordres, er meget omtvistet, hvorom nærmere i det Følgende. I Almindelighed kan det siges, paa den ene Side, at dette Retsmiddel maa indrømmes i større Udstrækning end ellers nødvendigt, naar man maa opgive Tanken om en ny Prøvelse af Bevissspørgsmaalet ved Appel, paa den anden Side, at det vilde være i Strid med Umiddelbarhedsprincippet, naar man i den preussiske Lovs Tankegang vilde indrømme det, saasnart en højere Ret, for hvilken ikkun et skriftligt Materiale foreligger, fandt væsentlige Betæneligheder ved den stedfundne Bevisafgjørelse. Lavmaalet af Betingelserne maa være, at enten den tidligere Bevisførelse eller Bevisprøvelse mangler de almindelige Forudsætninger for Paalidelighed, eller at nye Beviser komme frem, der ikke ere prøvede. Hvad det andet Spørgsmaal angaar, om den nye Foretagelse af Sagen, som er Retsmidlet mod Bevisafgjørelsen, skal foregaa ved en højere Instants eller ved Retten i første Instants, følger Besvarelsen af det Udviklede. I de Tilfælde, hvor den nye Forhandling ubetinget kan kræves, fordi det ikke kan fordres, at Parterne skulde bøje sig for en enkelt Dommers Bevisafgjørelse, følger det af Øjemedet, at den maa foregaa for en højere Instants. Retsmidlet faar altsaa her en ydre Lighed med den egentlige Appel; det maa gaa ind under det almindelige Begreb Paaanke. I de Tilfælde derimod, hvor Retsmidlet er en til de ovenfor angivne Betingelser bunden Undtagelse, vilde det, selv om ellers Retsorganisationen tillod det, være unaturligt at lade den foregaa for en højere Instants, da Forudsætningen er, at der ikke foreligger en paalidelig eller fuldstændig Bevisførelse som Grundlag for Dommen i første Instants, og Øjemedet er at fremskaffe dette."

Kommissionens forslag skelnede i overensstemmelse med de anførte betragtninger mellem anke af landsrettens domme, der alene kunne angå retsreglernes anvendelse, herunder strafudmålingen, og anke af underretsdomme, der også kunne omfatte bevisbedømmelsen. For underretsdomme blev dog gjort en undtagelse for så vidt angår mindre sager, der kun skulle kunne ankes i henhold til særlig tilfældelse. Som begrundelse herfor henvistes til de dagældende regler, der fastsatte en ankegrænse på 20 Rigsdaler, og til, at den

foreslåede ordning medførte en fuldstændig adskillelse mellem politi og domstole. Kommissionen anfører herefter (udkastet af 1875, side 158):

"Heri saavel som i den mundtlige og offentlige Forhandling ligge Garantier, hvormed man indenfor visse Grænser maa lade sig nøje, for at ikke Adgangen til Paaanke skal medføre et altfor uforholdsmæssigt Besvær for det Offentlige og Private."

De senere udkast til retsplejelov og den gennemførte lov medførte ingen ændringer i de grundlæggende principper for appelordningen.

Også spørgsmålet om genoptagelse af straffesager er indgående behandlet i det af proceskommissionen af 1868 udarbejdede udkast af 1875. Udkastet bygger på den opfattelse, der lå bag de dagældende tyske love, og som i udkastet (side 164-65) beskrives således:

"I Modsætning til den franske Lovgivning havde de fleste nyere tyske (ogsaa østrigske) Love, samt det nye tyske Udkast i den seneste Redaktion (§§ 320 og 323) tilstedet Gjenoptagelse i videre Omfang, med den Tanke for Øje, at det i Straffeprocessen fremfor Alt kommer an paa at fyldestgøre den virkelige Retfærdighed, og at Dommens Retskraft derfor ikke bør opretholdes videre, end hint Hensyn tilsteder. Som Følge heraf indrømmes der navnlig til den Sigtedes Fordel Adgang til Gjenoptagelse ikke blot, hvor nye Data vise Umuligheden af det tidligere Antagne, men overhovedet, hvor det ny Fremkomne, være sig alene eller i Forbindelse med de tidligere førte Beviser, er egnet til at begrunde Frifindelse, og for denne Udvidelse af Gjenoptagelsestilfældene til Fordel for den Sigtede har ogsaa Videnskaben i det Hele taget Ordet. Hvad derimod Gjenoptagelse af Sagen imod den Sigtede angaar, anerkjendes det i det aldeles overvejende Flertal af Love, at Grænsen maa drages snevrere. Alligevel er det ogsaa her i disse Love det Almindelige, at nye Beviser mod den Sigtede kunne bevirke Gjenoptagelsen; men Fordringen er paa forskellig Maade skjærpet, saaledes f.Ex., at de nye Beviser i sig selv og uden Forbindelse med de tidligere fremførte Anklagebeviser skulle være egnede til at bevirke Domfældelse, eller at kun enkelte, bestemte nye Beviser give Adgang til Gjenoptagelse, f.Ex. den Sigtedes senere aflagte Tilstaaelse (saa-

ledes f.Ex. det tyske Udkast i sin seneste Skikkelse § 323 Nr. 4), eller at Anklageren ikke tidligere maa have kjendt de Beviser, han nu fremfører osv."

I kommissionens overvejelser anføres videre bl.a. (side 165-66):

"At en Adgang til ny Foretagelse af Sagen paa Grund af nye Beviser til den Sigtedes Gunst navnlig er uundværlig, naar Paaanke med Hensyn til Bevissspørgsmaalet er udelukket, anerkjendtes i Motiverne til det nye tyske Udkast (første Redaktion). For den Begrænsning, som dette Udkast havde fastholdt, anførtes navnlig som Grund Hensynet til Mundtlighedsprincippet: Retten kan - fremhævedes det - paa det skriftlige Grundlag, der foreligger ved Afgjørelsen af, om ny Forhandling skal tilstedes, ikke komme til et paalideligt Skjøn, om det ny Fremkomne er i Stand til at afkræfte Beviset for den Sigtedes Skyld; ... Det synes ogsaa at være en overdreven Om-sorg for Mundtlighedsprincippet, der her havde gjort sig gældende. For det Første er det ingen endelig Afgjørelse i Sagen men kun Sagens Henvisning til Forhandling, der afgjøres paa skriftlig Grundlag. Dernæst træffes denne foreløbige Afgjørelse ikke paa det samme Bevisgrundlag, som har foreligget for den Ret, der fældede Dommen, idet nye ikke tidligere prøvede Beviser forudsættes at foreligge. Afgjørende Betæneligheder fra Mundtlighedsprincippet synes kun at gjøre sig gældende, naar man vilde indrømme Adgang til ny Foretagelse af Sagen, uden at noget Nyt er fremkommet, men dette har Udkastet ikke gjort. Det har navnlig derfor ikke optaget den Gjenoptagelse af Sagen til den Sigtedes Gunst, som Glaser har forfægtet, og som den nye østrigske Lov samt den württemberg-ske Lov har optaget, hvorefter Kassationsretten, naar den faar væsentlige Betæneligheder mod Rigtigheden af de Kjendsgjæringer, hvorpaa en domfældende Dom har bygget, - uden at andre Betingelser kræves - ekstraordinært og af egen Drift kan anordne Sagens Gjenoptagelse. Her kan det siges, at et Skjøn i Henhold til skrevne Akter sættes over den Bevisafgjørelse, der har fundet Sted efter mundtlig Forhandling."

Efter retsplejeloven af 1916 skulle begæring om genoptagelse i nævningesager fremsættes for den landsret, der havde pådømt sagen, uanset om nævningerettens afgørelse havde været anket til højesteret eller ej. I andre sager skulle begæring fremsættes for

højesteret, når denne ret havde pådømt sagen som ankeinstans, og ellers for den landsret, der havde pådømt sagen som ankeinstans. Som begrundelse herfor anføres i kommissionsudkastet af 1875 (side 167):

"Der er ingen Grund til ... at henlægge Afgjørelsen til Højesteret; thi det paastaaes ikke, at Landsretten har bedømt Sagen, saaledes som den var fremført for den, urigtig; kun det Spørgsmaal foreligger, om der er Grund til at antage, at Retten vilde være kommen til et andet Resultat, naar det ny Fremkomne tidligere havde foreligget. Men til en Afgjørelse herom er den Ret, som har afsagt den anfægtede Dom, nærmest kaldet."

Begrundelsen byggede - som det fremgår af ovenstående citat - på den opfattelse, at der kun kunne ske genoptagelse på grund af fremkomsten af nye oplysninger.

Ved lov nr. 113 af 15. marts 1939 blev kapitlet om genoptagelse ændret. Det blev herefter muligt at få en sag genoptaget, når der foreligger omstændigheder, der gør det overvejende sandsynligt, at de foreliggende bevisligheder ikke har været rigtigt bedømt. Landsrettens uhildethed ved afgørelse af en begæring om genoptagelse kunne herefter drages i tvivl. Der havde også på andre punkter tidligere været rejst kritik mod den bestående ordning, jfr. nærmere Stephan Hurwitz i U 1938 B, side 24 ff. Det var bl.a. blevet anført, at det i det hele taget ikke var nogen fordel, at genoptagelsesbegæringerne henlægges til den ret, der har dømt i sagen. Dels ville det være sjældent, at de samme dommere havde sæde i vedkommende landsretsafdeling, dels ville den endelige afgørelse, hvis landsrettens afslag blev køret, blive truffet af højesteret, der var uden forudgående kendskab til sagen.

Ved den ovennævnte lov af 1939 indførtes en særlig klageret uden for den almindelige domstolsorganisation.

6.3. Norsk ret.

Rådet har kun i begrænset omfang beskæftiget sig med fremmed ret og har kun indhentet nærmere oplysninger om de norske regler om anke og genoptagelse. Begrundelsen herfor er, at den norske domstolsorganisation i det hele taget er særlig nært beslægtet med dansk ret, og at der i Norge for nylig er fremkommet en indgående og tankevækkende betænkning med forslag om en gennemgribende revi-

sion af hele straffeprocessen, "Innstilling om Rettergangsmåten i straffesaker fra Straffeprosesslovkomitéen" afgivet i juni 1969.

Sagernes behandling i 1. instans sker dels ved lagmannsretter og dels ved herreds- eller byretter. De sager, der angår forbrydelser, som kan medføre højere straf end fængsel i 5 år, samt sager angående forsøg på sådanne forbrydelser behandles ved lagmannsret. Har sigtede inden retten afgivet en uforbeholden tilståelse, og bestyrkes rigtigheden af denne ved de øvrige foreliggende oplysninger, skal sagen dog som hovedregel ikke behandles ved lagmannsret, medmindre forbrydelsen kan medføre højere straf end fængsel i 10 år. Øvrige straffesager behandles - på nær nogle ganske specielle undtagelser - ved herreds- eller byret. Reglerne herom findes i straffeprosessloven af 1. juli 1887, §§ 19-26.

I den enkelte sag sammensættes lagmannsretten af lagmanden og to meddommere samt 10 lagrettemænd, der alene skal tage stilling til skyldsspørgsmålet, jfr. straffeprosesslovens § 306. Domme afsagt af lagmannsretten som 1. instans kan ankes til højesteret på grund af fejl ved sagsbehandling, lovanvendelser eller strafudmåling, men derimod ikke på grund af fejl med hensyn til bevisbedømmelsen under skyldsspørgsmålet, jfr. straffeprosesslovens § 378 og § 380, stk. 1. Skyldsspørgsmålet er således endelig afgjort af lagmannsretten.

Herreds- eller byretten sammensættes i den enkelte sag af herreds- eller bydommeren som formand samt 2 domsmænd, jfr. straffeprosesslovens § 369. Der er 2 muligheder for at anfægte afgørelser, der bliver truffet i sager, der er behandlet ved herreds- eller byret. En herreds- eller byretsdom kan ankes direkte til højesteret på grund af fejl ved sagsbehandling, retsanvendelse eller strafudmåling. Ønskes skyldsspørgsmålet prøvet, er retsmidlet derimod fornyet behandling ved lagmannsret. Sagen får i så fald en helt ny behandling, uafhængig af den behandling, der fandt sted i herreds- eller byretten. Lagmannsrettens dom kan ankes til højesteret på samme måde som sager, der er behandlet ved lagmannsret i 1. instans, jfr. § 378, § 380, stk. 2, samt kapitel 28 i straffeprosessloven.

Både anklagemyndigheden og tiltalte kan begære sagen taget under fornyet behandling ved lagmannsretten. Retten til "genoptagelse" er som hovedregel fri, men der kræves dog samtykke til den fornyede behandling af højesterets kæreårsudvalg, jfr. straffe-

prosesslovens § 400, i visse sager, når "genoptagelse" begæres af tiltalte. Således kræves der samtykke til den fornyede behandling, når den idømte straf ikke overstiger bøde og betinget frihedsstraf, og der er tale om visse nærmere opregnede straffelovsovertrædelser, når underinstansen har afsagt en frifindende dom, og sagen angår en strafbar handling, for hvilken der ikke kan idømmes anden straf end bøde eller fængsel indtil 3 måneder eller hæfte indtil 6 måneder, eller når sagen gælder forseelser.

I årene 1970-76 blev der i gennemsnit årligt taget i alt 222 sager under fornyet behandling ved lagmannsretterne, og antallet af begæringer til højesterets kæreårsudvalg om fornyet behandling ved lagmannsret var i samme periode følgende:

Lagmannsrettsbegæringer

År	Indkommet	Nægtet	Tilladt
1970	323	316	7
1971	293	257	36
1972	321	278	43
1973	305	284	21
1974	305	280	25
1975	286	248	38
1976	314	285	29

Som det ses, er der hvert år indkommet ca. 300 begæringer om fornyet behandling ved lagmannsrett, hvoraf de allerfleste nægtes fornyet behandling. I gennemsnit blev der kun tilladt fornyet behandling af 28 sager om året.

Inden en ankesag behandles af højesteret, skal den til gennemsyn i højesterets kæreårsudvalg, der foretager en sortering af de indkomne sager. Udvalget tager først stilling til, hvorvidt anken er rettidig og i andre henseender lovlig. Såfremt dette er tilfældet, afgør udvalget derpå, om sagen skal henvises til prøvelse

i højesteret, om sagen skal afvises som grundløs, eller om sagen skal pådømmes af udvalget i realiteten. Udvalget kan f.eks. nedsætte straffen eller ophæve dommen på grund af fejl ved sagsbehandlingen eller lovanvendelsen, jfr. straffeprocesslovens § 387. Straffeprocesslovens kapitel 27 og 28 er gengivet i bilag 7.

Retsplejerådet har fra den norske højesteret modtaget følgende oversigt over kæremålsudvalgets virksomhed i ankede straffesager:

År	Indkomne anker			Afgørelser i ankesager			Samlet antal indkomne anker
	over forelegg	over domme afsagt af lagmannsretter	over domme afsagt af herredsretter, byretter	henvist til højesteret	afvist	afgjort af udvalget	
1970	12	106	783	272	538	92	902
1971	19	86	815	278	543	100	921
1972	18	118	824	263	614	83	960
1973	25	108	952	323	660	102	1.085
1974	37	100	999	318	696	122	1.136
1975	33	86	790	281	545	83	909
1976	36	90	846	301	579	92	972

Det fremgår af oversigten, at kun ca. en trediedel af de til højesteret indankede domme blev behandlet af højesteret, mens resten enten blev afvist eller afgjort af kæremålsudvalget.

I begyndelsen af 1978 forventes fremsat et forslag til ændring af straffeprocesslovens regler om anke, der er udarbejdet på grundlag af et udkast, der findes i den norske straffeprocesslovkomité's betænkning fra 1969. I udkastet, der er udarbejdet af et mindretal af komitéens medlemmer, foreslås de hidtidige regler om behandling

af domme afsagt af herreds- eller byret bibeholdt, således at disse afgørelser skal påankes direkte til højesteret, og således, at anken ikke kan grundes på fejl ved bevisbedømmelsen under skyldspørgsmålet. Ønskes skyldspørgsmålet prøvet påny, skal dette ske ved en fornyet behandling ved lagmannsrett.

Reglerne om højesterets kæremsudsudvalgs adgang til forhåndsafvisning og pådømmelse i realiteten foreslås ligeledes i det væsentlige uændret.

Et flertal i straffeprosesslovkomitéen havde foreslået, at domme afsagt af herreds- eller byret skulle kunne påankes til lagmannsretten, således at en anke over bevisbedømmelsen under skyldspørgsmålet ikke skulle kunne nyde fremme uden samtykke fra lagmannsretten, men dette forslag fandtes at afvige for meget fra den gældende ankeordning.

6.4. Rådets overvejelser og forslag.

Det er hovedreglen i dansk ret, at begge parter har fri adgang til at få en sag prøvet i 2 instanser. Undtagelse gælder alene med hensyn til bevisbedømmelsen i nævningsager og sø- og handelsretlige straffesager, der behandles ved sø- og handelsretten i København. Efter retsplejelovens § 962, stk. 2, gælder der endvidere visse begrænsninger med hensyn til adgangen til at anke mindre politisager. Disse regler har, bl.a. fordi ankegrænsen uændret er 60 kr., nu ringe praktisk betydning.

Begrundelsen for 2 instans-systemet, som har gammel tradition i dansk ret, må søges i en række forskellige forhold.

1°. Muligheden for anke skaber større garanti for ensartede afgørelser i ligeartede tilfælde. Retsenhed er et væsentligt led i retsbevidstheden og tilliden til domstolene. Behovet for en ankeinstans er særlig stort i tilfælde, hvor der skal indarbejdes en praksis i forbindelse med gennemførelsen af nye regler, eller hvor en praksis ønskes ændret.

2°. Ankebehandlingen giver som følge af landsrettens sammensætning, behandlingsformen ved landsretten og den ubetingede regel om forsvarerbeskikkelse en større garanti for en rigtig afgørelse. En ikke helt uvæsentlig del af ankesagerne ændres da også af landsretterne.

3°. Mentalhygiejniske grunde kan tale for at give de domfæld-

te adgang til at få en afgørelse prøvet for en højere instans.

For så vidt angår bevisanker må dog bemærkes, at da en bevisbedømmelse i almindelighed er en helt konkret afgørelse på grundlag af de forelagte beviser, foreligger der hverken en mulighed eller et behov for at opnå retsenhed. Det er ejheller givet, at der i landsretten kan opnås en mere "rigtig" afgørelse af bevisspørgsmålet end i byretten. Landsrettens sammensætning giver vel en større mulighed for en alsidig behandling af alle sagens aspekter, men i byretten fås en umiddelbar forklaring af tiltalte og vidnerne relativt kort tid efter, forseelsen er begået. Ved den gentagne forklaring i landsretten længere tid - ofte op til 1 år - efter, at forseelsen er begået, kan vidnernes hukommelse med hensyn til det passerede være svækket, og vidnernes oplevelse af sagen kan nu være præget bl.a. af tidligere afhøringer i byretten eller af vidnets indstilling til byrettens afgørelse. Anke af bevisspørgsmålet er derfor navnlig påkrævet, hvis nye oplysninger er kommet frem eller kan fremskaffes, eller hvis der foreligger omstændigheder, der gør det sandsynligt, at beviserne ikke har været rigtigt bedømt, altså forhold som i princippet kunne begrunde genoptagelse.

Mange anker især fra tiltaltes side er for så vidt upåkrævede, da de ikke fører til nogen ændring af afgørelsen. En stor del af dommene i de anker, der gennemføres, stadfæstes af landsretten, og i en del af de tilfælde, hvor dommen ændres, er der kun tale om mindre korrektioner - f.eks. en mindre ændring af bøden eller ændring af afgørelsen fra en mindre bødedom til en advarsel, jfr. statistikkerne i bilag 6 a og b over politisager vedrørende færdselsloven og politivedtægterne, der blev behandlet i landsretterne i 1975. Adskillige anker, som iværksættes efter tiltaltes begæring, frafaldes senere ofte kort før domsforhandlingen. Der er grund til at tro, at en del af disse anker alene har til formål at udskyde fuldbyrdelsen af dommen.

Efter rådets opfattelse bør 2 instans-systemet bibeholdes, således at der i almindelighed under en eller anden form kan ske en fornyet prøvelse af afgørelserne, både for så vidt angår rets-anvendelse, bevisbedømmelse og strafudmåling. Formen for den fornyede prøvelse bør imidlertid nærmere overvejes. Adgangen til fornyet prøvelse behøver ikke nødvendigvis bestå i en fri adgang til i alle sager at få en fuldstændig prøvelse ved en ny selvstændig

sagsbehandling i en højere instans. Flere andre systemer, hvorved behovet for efterprøvelse af 1. instans-afgørelsen imødekommes i større eller mindre grad, er tænkelige. Rådet har nedenfor i de følgende afsnit nærmere drøftet nogle af de muligheder, som måske kunne komme i betragtning som led i en rationalisering af domstolsapparatet.

I gældende ret imødekommes behovet for fornyet prøvelse i et vist omfang ved et begrænset anke- eller genoptagelsessystem, således at fornyet behandling af sagen er betinget af en tilladelse fra en administrativ myndighed (justitsministeren, jfr. § 962) eller en judiciel instans (klageretten, jfr. §§ 975 ff), og det kunne overvejes, om det er muligt og forsvarligt i videre omfang i en enkel forprocedure at frasortere klager i sager, hvor der ikke er rimelig grund til at tro, at en indbringelse for landsretten eller højesteret vil medføre en ændring af afgørelsen. Afgørelsen om tilladelse eller nægtelse af fornyet prøvelse ville kunne træffes af særlige myndigheder eller domstole, men den mulighed består også at nærme ordningen til et system med fri ankeadgang ved at henlægge beføjelsen til at afvise udsigtsløse anker til den overordnede ret. Tilladelses- og afvisningssystemet kunne eventuelt kombineres. En forenklet prøvelse i den højere instans kunne munde ud i afvisning af udsigtsløse anker eller i nye realitetsafgørelser, i almindelighed stadfæstelse, af oplagte sager. Den forenklede sagsbehandling i 2. instans kunne - på samme måde som i dag i kæresager - tænkes at bestå alene i en gennemgang af sagens akter fra forrige instans, eventuelt efter beskikkelse af forsvarer og afgivelse af skriftlige indlæg fra denne og anklagemyndigheden, eller i en kort mundtlig behandling alene med deltagelse af parterne. Også disse muligheder kunne kombineres.

6.4.1. Nævningesager.

Som nærmere omtalt ovenfor afgøres skyldspørgsmålet i disse sager endeligt af landsretten, medens der kan ske anke til højesteret især for så vidt angår strafudmålingen. Kun de mest alvorlige sager behandles som nævningesager. Efter rådets forslag skal de enkelte grupper af mindre alvorlige straffesager, der i dag behandles som nævningesager, være domsmandssager. En begrænsning af ankeadgangen i nævningesager kan ikke komme på tale. Spørgs

målet om, hvorvidt skyldspørgsmålet i videre omfang burde kunne underkastes en fornyet prøvelse end efter de gældende regler om klageretten, er kort omtalt ovenfor i afsnit 4.8.

6.4.2. Straffesager bortset fra nævningesager.

Bortset fra nævningesager behandler landsretterne kun straffesager som ankeinstans. Antallet af ankesager og landsretternes behandling af disse sager er omtalt ovenfor i kapitel 3.

En begrænsning af antallet af egentlige ankesager kan opnås ved på forskellig måde at gennemføre lovmæssige hindringer for anke (forbud mod anke, tilladelsessystem, afvisning af visse anker) jfr. nedenfor under 6.4.2.3. Antallet af anker ville imidlertid også dale, dersom anklagemyndigheden og de domfældte, selv om der er fri ankeadgang, ankede i færre tilfælde.

Nedenfor under 6.4.2.1. og 2. drøftes, om antallet af anker fra anklagemyndighedens side kan begrænses, og mulighederne for at påvirke de domfældte til at undlade anker, som alene har til formål at udskyde straffuldbyrdsen.

6.4.2.1. Anklagemyndighedens ankepraksis.

Beslutningen om anke af underretsdomme træffes af statsadvokaterne efter indstilling fra politimestrene, men den almindelige ankepolitik fastlægges af rigsadvokaten, der også nøje følger praksis. Rigsadvokaten modtager løbende indberetninger om statsadvokaturernes ankesager og drøfter principperne for anklagemyndighedens anker ved møder med statsadvokaterne.

Anke bør efter anklagemyndighedens opfattelse navnlig ske, hvor afgørelsen har betydning udover den enkelte sag, således på områder hvor der forsøges indarbejdet en ny praksis, og overfor domme, der i væsentlig grad fraviger det sædvanlige niveau, uden at dette er begrundet i konkrete omstændigheder. Udsigt til skærpeelse er derimod efter anklagemyndighedens opfattelse ikke i sig selv tilstrækkelig grund til anke. Den omstændighed, at der gives anklagemyndigheden medhold i ankeinstansen, godtgør ikke i sig selv ankens berettigelse.

Som eksempel på anklagemyndighedens tilbageholdenhed i ankesager kan nævnes ankepraksis i forbindelse med gennemførelsen af

lov nr. 319 af 13. juni 1973, der bl.a. ændrede straffelovens §§ 285 og 287 med henblik på at indføre en almindelig sækning af strafudmålingsniveauet i sager om berigelsesforbrydelser. I bemærkningerne til forslaget til denne lov udtaltes det bl.a.: "Det vil imidlertid ikke være praktisk muligt at gennemføre en sådan sækning alene ad lovgivningsvejen, idet det er vanskeligt at udforme straffebestemmelserne så detailleret, at de også med hensyn til strafudmålingen dækker alle forekommende tilfælde. Sækningen må derfor også gennemføres ved ændringer i domstolenes udmålingspraksis. Anklagemyndigheden kan her medvirke til at fremme udviklingen, dels gennem sin tiltalefrafaldspraksis, dels ved i videre omfang, end tilfældet er i dag, i de konkrete sager at formulere påstande om strafudmålingen. Justitsministeriet vil gennem instrukser til anklagemyndigheden sikre, at denne bidrager til den ønskede afdæmpning af strafudmålingsniveauet." Justitsministeriet og straffelovrådet var endvidere af den opfattelse, at en sækning af strafudmålingsniveauet bl.a. skulle komme til udtryk ved afsigelse af flere betingede domme.

I meddelelse nr. 1/1974 af 28. januar 1974 udtalte rigsadvokaten herefter i overensstemmelse med det i motiverne anførte, at anklagemyndigheden burde iagttage tilbageholdenhed med anke af byretsdomme, der anvender betinget dom, selv om dommene går videre med hensyn til anvendelse af betinget dom end dækket af ældre praksis. Endvidere anmodede rigsadvokaten statsadvokaterne om at vise tilbageholdenhed med at anke byretsdomme, der afviger fra traditionel strafudmålingspraksis særlig for så vidt angår mindre berigelsesforbrydelser af ikke-professionel karakter, idet det dog samtidig burde holdes for øje, at der ikke på længere sigt udviklede sig en markant forskellig praksis med hensyn til udmålingsniveau mellem de enkelte retskredse. Anklagemyndigheden burde endvidere i tilfælde af anke fra tiltaltes side ikke kontraanke til skærpelse, når det var klart, at der ikke var behov for eller rimelig udsigt til skærpelse.

Også i forbindelse med færdselslovsændringerne i 1975 (om førerretsfrakendelse) og i 1976 (om promillekørsel og spirituskørsel) har rigsadvokaten ved meddelelser om anklagemyndighedens holdning til reaktionsvalget og ved forskrifter om forelæggelse medvirket til en begrænsning fra anklagemyndighedens side i antallet af ankesager, jfr. herved også en redegørelse af rigsadvokat Lindegaard

i Juristen og Økonomen 1977, side 49-67 om spirituskørsel og promillekørsel.

I anklagemyndighedens årsberetning 1974 indeholdes side 116 en oversigt over det totale antal ankesager for året 1974, fordelt på de forskellige statsadvokaturer og fordelt mellem anklagemyndighedens og tiltaltes anker (bilag 3). Det fremgår heraf, at anklagemyndighedens andel af de iværksatte anker androg 27%, med variationer mellem statsadvokaturerne fra 21-33%. Anklagemyndighedens andel af de anker, der blev opretholdt, androg 28%. I mellem 64 og 80% af disse sager skete ændring efter anklagemyndighedens påstand.

Det ses af en tilsvarende opgørelse over ankesagernes fordeling for april kvartal 1976 (bilag 4 a), at anklagemyndighedens andel af de iværksatte anker i dette kvartal var faldet til 25%, med variationer fra 14 til 35%, og at anklagemyndighedens andel af opretholdt anker var faldet til 21%, med variationer fra 12-26%, altså en reduktion i forhold til 1974 med en fjerdedel.

Statsadvokaternes løbende indberetninger til rigsadvokaten giver fra og med januar kvartal 1977 mulighed for at vurdere fordelingen af ankesagernes iværksættelse mellem tiltalte og anklagemyndigheden. Sammenlignet med 1. halvår af 1976 viser 1. halvår af 1977 et fald i antallet af iværksatte anker, jfr. bilag 4 b. Selv om antallet af iværksatte anker er gået ned for de tiltaltes anker og for anklagemyndighedens anker vurderet under ét, har enkelte statsadvokaturers anketal i det nævnte tidsrum været stignende. En tilbundsående undersøgelse af denne udvikling er endnu ikke gennemført, men rigsadvokaten vil fortsat være opmærksom på mulighederne for, at anklagemyndighedens anker holdes nede på et rimeligt niveau. Det er dog samtidig understreget, at ønskeligheden af ensartede afgørelser i ligeartede tilfælde, jfr. herved ovenfor under 6.4., 1°, nødvendigvis sætter visse grænser for anklagemyndighedens muligheder for at acceptere afvigende byretsafgørelser, der ikke er rimeligt begrundet i særlige forhold ved de konkrete sager. Det kan vel ikke afvises, at antallet af anklagemyndighedens anker måske kunne nedbringes i et vist, mindre, omfang uden skade for retshåndhævelsens effektivitet, men en sådan yderligere tilbageholdenhed fra anklagemyndighedens side ville kollidere med ønsket om retsenhed som et væsentligt led i retsbevidstheden. Det er selvsagt betydeligt vanskeligere at acceptere konsekvente fravigelser i enkelte retskredse fra en indarbejdet

praksis end at affinde sig med enkeltstående afvigelser, der er konkret begrundet i de afsagte domme. Det fundamentale ankehensyn er ligelighed. Problemet er, hvor store afvigelser der kan accepteres.

Rådet kan tilslutte sig de ovennævnte principper, som ligger til grund for anklagemyndighedens ankepolitik. Der er sket en ønskelig begrænsning af anklagemyndighedens anker i de seneste år, og der er næppe mulighed for at opnå en mærkbar aflastning af landsretterne ved en yderligere begrænsning af ankerne. Rådet har dog ikke foretaget en gennemgang af de enkelte sager og er således ikke i stand til at vurdere baggrunden for de variationer med hensyn til ankehypigheden, der forekommer imellem de enkelte statsadvokaturer.

6.4.2.2. Anke, der iværksættes af domfældte.

Som omtalt ovenfor under 6.4.2.1. kan antallet af anker fra anklagemyndighedens side næppe begrænses væsentligt uden skade for fundamentale lighedsprincipper. De fleste anker iværksættes af domfældte. Dette afsnit handler om, hvorvidt en begrænsning af disse anker - og dermed en mærkbar aflastning af landsretterne - er mulig.

Kun de færreste af domfældtes anker fører til et for domfældte gunstigere resultat, og de ændringer af afgørelserne, der foretages, har i adskillige tilfælde alene karakter af en mindre justering af straffen. Et stort antal af tiltaltes anker frafaldes, og meddelelsen om frafaldet fremkommer ofte først kort tid før domsforhandlingen.

En domfældt kan selvsagt - uanset den statistisk set ringe udsigt til en ændring af dommen - dog have rimelig grund til at ønske afgørelsen prøvet i 2. instans. Anken kan imidlertid også have andre årsager. Adskillige anker er utvivlsomt begrundet i et ønske om at udskyde tidspunktet for dommens fuldbyrdelse. En bevidst forhalingstaktik er naturligvis i særlig grad en fristelse og en mulighed, hvor landsretternes berammelsestider er lange. Antallet af "forhalingsanker" kan formentlig kun nedbringes, dersom der gennem et tilladelsessystem, en afvisningsadgang eller på anden måde skabes mulighed for en hurtig frasortering af disse sager. Det er næppe praktisk muligt efter de gældende regler at nedsætte

berammelsestiderne så væsentligt, at en forhalingsanke - i hvert fald i nogle tilfælde - ikke er umagen værd.

En ubegrundet anke fra tiltaltes side kan også skyldes manglende eller urigtig vejledning om baggrunden for afgørelsen i 1. instans og om udsigten til at få afgørelsen ændret ved anke. En vis vejledning om det betimelige i at anke kan undertiden udledes af den gennemgang af domspraksis, som ofte foretages i anklagemyndighedens procedure, og af den vejledning bl.a. om ankespørgsmålet, som dommeren undertiden giver den domfældte efter dommens afsigelse. Den største indsats på dette område gøres dog nok af forsvareren, og en forbedring af den vejledning, der gives, må først og fremmest komme ved en øget indsats fra forsvarerne. I § 941, stk. 2, jfr. § 963, stk. 3, er bestemt, at forsvareren på forlangende skal bistå tiltalte med råd om, hvorvidt han bør anke dommen og med affattelse og indgivelse af ankemeddelelsen og dens begrundelse. Det burde gøres til en almindelig pligt for forsvareren på egen hånd at tage ankespørgsmålet op med domfældte, også selv om vejledning og rådgivning af domfældte først kan finde sted nogle dage efter domsafsigelsen. I sager, hvor der først beskikkes forsvarer under anken, bør forsvareren tage spørgsmålet om ankens opretholdelse op med domfældte straks efter, at beskikkelsen er meddelt. Det er både af betydning, at domfældte anker, hvor han har rimelig grund dertil, og at domfældte undlader at anke, hvor anke er udsigtsløs. Er der ingen eller kun en ganske ringe udsigt til en formildelse af underrettens afgørelse, kan det - måske bortset fra udsættelsen af fuldbyrdelsen - ikke være i domfældtes interesse at skulle igennem en ny behandling af sagen i landsretten.

Et ankefrafald, der meddeles landsretten i god tid inden domsforhandlingen, giver retten mulighed for at behandle andre sager i den tid, der er afsat til domsforhandlingen af den (nu) bortfaldne sag. Tiltalte vil måske oftere og på et tidligere tidspunkt frafalde en anke, som ikke er rimeligt begrundet i den afsagte doms resultat, hvis retten i tilfælde af ankefrafald kunne lade det offentlige betale sagens omkostninger.

Spørgsmålet har for nylig været rejst i en sag, der var anket til vestre landsret. Den beskikkede advokat gjorde som begrundelse for at indføre en regel, hvorefter det offentlige i visse tilfælde skal betale sagens omkostninger, bl.a. gældende, at til-

talte efter domsafsigelsen i underretten ofte befinder sig i en vanskelig følelsesmæssig situation, at underretsdommeren ikke altid i tilstrækkeligt omfang forklarer domfældte, hvorfor der er sket domfældelse, og hvorledes straffen er udmålt, og at forsvareren ikke altid yder - eller har mulighed for at yde - domfældte tilstrækkelig ankevejledning. Hvis det offentlige betaler sagens omkostninger, vil en advokat, der skønner, at en anke ikke vil kunne gennemføres med held, have større mulighed for at få sin klient til at opgive anken.

Vestre landsret fandt ikke, at henstillingen om at lade det offentlige bære omkostningerne ved anken kunne tages til følge, og denne afgørelse er utvivlsomt i overensstemmelse med gældende ret. Efter retsplejelovens § 1008, stk. 3, skal udgifter, der er foranlediget ved anke, udredes af tiltalte, hvis han selv har anket, og anken ikke fører til forandring til hans fordel. Omkostninger, der er forårsaget ved andres fejl eller forsømmelse, bør efter § 1008, stk. 4, ikke falde domfældte til last. Denne bestemmelse kan dog i hvert fald kun undtagelsesvis anvendes, hvor domfældte ikke har fået tilstrækkelig vejledning om udsigterne for anken. Fritagelse for sagsomkostninger har nær sammenhæng med det almindelige spørgsmål om, i hvilket omfang de tiltalte bør betale omkostninger i straffesager. Rådet er derfor ikke gået nærmere ind på omkostningsspørgsmålet, men ønsker dog som sin foreløbige opfattelse at udtale, at det ville være hensigtsmæssigt, om det offentlige i visse tilfælde bær omkostningerne, når anken frafalder af tiltalte.

Det er ofte vanskeligt for den, der er blevet dømt, straks efter dommens afsigelse at træffe en fornuftig, rationelt begrundet beslutning om, hvorvidt han bør modtage dommen eller anke. Har domfældte under hele sagen nægtet sig skyldig, er det vanskeligt at acceptere dommen og især at gøre dette straks i overværelse af dommeren, domsmænd og eventuelle tilhørere. Selv om domfældte for sig selv må erkende dommens rigtighed, vil han ofte - som en naturlig konsekvens af sin holdning til skyldsspørgsmålet under sagen - straks anke dommen. Nogle ubegrundede anker kunne måske undgås ved efter svensk forbillede at indføre en regel om, at tiltalte ikke kan anke straks efter domsafsigelsen. Tiltaltes ankemeddelelse skal efter svensk ret altid fremsættes skriftligt, og der er i § 4 i kapitel 51 i Rättegångsbalken givet nøje regler

og forskrifter om ankemeddelelsens indhold, som bevirker, at det i praksis ikke er muligt for domfældte at anke dommen straks ved domsafsigelsen. Disse regler har, så vidt det er oplyst for retsplejerådet, fungeret siden århundredeskiftet. Det er ikke muligt at skønne over, hvor stort et antal ankesager der ville bortfalde efter regler af denne art i forhold til den nuværende danske ordning.

6.4.2.3. Lovbestemte begrænsninger i adgangen til at anke mindre politisager.

Rådet har i sin betænkning nr. 698/1973 om behandling af borgerlige sager stillet forslag om en ændret affattelse af bestemmelsen om anke i politisager i retsplejelovens § 962, stk. 2-4. Forslaget er sålydende:

"Stk. 2. I politisager kan domme kun ankes af det offentlige, når højere straf end 6 dagbøder, bøde på 300 kr. eller konfiskation af genstande af tilsvarende værdi eller andre offentligretlige følger er idømt. Anke fra tiltaltes side kan kun finde sted, hvor han har givet møde i sagen og betingelserne i 1. pkt. er opfyldt. Afgørelser i henhold til §§ 936 og 937 kan ikke ankes.

Stk. 3. Landsretten kan tillade anke af domme, der efter stk. 2, ikke kan indbringes for højere ret, såfremt sagen har almindelig interesse eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Ansøgning skal indgives til landsretten inden 2 uger efter dommens afsigelse eller, hvis det er tiltalte, der vil anke, og han ikke har været tilstede ved dommens afsigelse, efter dens forkyndelse. Retten kan dog undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter dommens afsigelse. Reglerne i 1.-3. pkt. finder tilsvarende anvendelse med hensyn til de i stk. 2, 3. pkt., nævnte afgørelser.

Stk. 4. Når en ansøgning om anketilladelse er indgivet, kan landsretten beslutte, at dommens fuldbyrdelse skal udsættes eller standses. Dette sker i hvert fald, hvis anke tillades."

En gennemførelse af dette forslag ville betyde ændringer af gældende ret ved at forhøje ankegrænsen fra 60 til 300 kr., ved at

ligestille anklagemyndighed og domfældte med hensyn til adgangen til anke samt ved at flytte kompetencen til at meddele anketilladelse fra justitsministeren til landsretten.

Et medlem (Abitz) var dog (og er stadig) af den opfattelse, at man burde bevare den fri ankeadgang, som nu i realiteten består da der i praksis ikke ikendes bøder under 60 kr., jfr. nærmere nedenfor side 98.

Om indholdet af de gældende bestemmelser, baggrunden for disse samt rådets overvejelser vedrørende dette spørgsmål henvises til side 47-51 i betænkningen fra 1973 (optaget som bilag 5 i denne betænkning). Hertil kan nu føjes følgende supplerende oplysninger og bemærkninger:

- a. Bødeforelægsgrænsen blev ved lov nr. 285 af 14. juni 1974 (Folketingstidende 1973-74, sp. 1205, 2561, 7389 og 7416, samt tillæg A sp. 1081, tillæg B sp. 537, og tillæg C sp. 313) forhøjet fra 600 til 2.000 kr.
- b. Antallet af ansøgninger om anketilladelse efter § 962 udgjorde i 1974, 1975 og 1976 henholdsvis 54, 53 og 37.
- c. I den nye færdselslov, nr. 287 af 10. juni 1976, der trådte i kraft den 1. maj 1977, er som § 118 indsat en mere nuanceret straffebestemmelse. Herefter kan langt de fleste færdselslovsovertrædelser kun straffes med bøde. Så længe den nu gældende bestemmelse i § 962 opretholdes uændret, kan anklagemyndigheden i disse sager kun anke med justitsministerens tilladelse.
- d. Til brug for rådets behandling af spørgsmålet om ankebegrænsning har begge landsretter udarbejdet statistik over politisager vedrørende overtrædelse af færdselsloven og politivedtægterne, der blev behandlet af landsretterne i 1975. Der henvises til bilag 6 a og b. Som det fremgår, blev der anket i alt 328 sager. Af de ved østre landsret behandlede sager, i alt 259, blev lidt over en fjerdedel ikke realitetsbehandlet. Årsagerne hertil var dels tiltaltes og anklagemyndighedens frafald af anken, dels afvisning af anken som iværksat for sent, og dels afvisning på grund af udeblivelse. Af de realitetsbehandlede sager skete der stadfæstelse i 129 tilfælde, svarende til ca. to trediedele af de realitetsbehandlede sager, i 52 tilfælde, svarende til lidt under en trediedel blev underretsafgørelsen formildet eller der skete frifindelse.

og i 7 tilfælde blev den indankede dom skærpet. Det fremgår af bilag 6 a, at der i de i alt 7 tilfælde med skærpene landsretsdomme var sket frifindelse i underretten i 3 tilfælde. Af de ved vestre landsret behandlede sager, i alt 69, blev 29, svarende til lidt under halvdelen, ikke realitetsbehandlet. 26 af disse sager bortfaldt som følge af tiltaltes frafald af anke, og 3 sager blev afvist på grund af for sent iværksat anke eller udeblivelse. Af de realitetsbehandlede sager skete der i 22 tilfælde, svarende til lidt over halvdelen af de realitetsbehandlede sager, stadfæstelse. De øvrige sager, i alt 18, blev afgjort ved domme, der i 8 tilfælde skærpede de af underretten udmålte straffe, og i 10 tilfælde mildnede de af underretten idømte straffe eller helt frifandt tiltalte. Af de i alt 8 sager, hvor landsrettens dom betød en skærpelse i forhold til underrettens afgørelse, var tiltalte i underretten blevet frifundet i 4 tilfælde, mens 1 sag i underretten var afgjort med en advarsel.

Retsplejerådets forslag fra 1973 har været til udtalelse hos en række myndigheder og organisationer. Der fremkom forskellige meninger om forslaget, men de fleste udtalelser går ind for mindretallets forslag, d.v.s. indførelse af en fri ankeadgang for såvel anklagemyndigheden som domfældte.

Rådet har på ny indgående drøftet, om adgangen til at anke politisager om mindre forseelser bør være begrænset og i bekræftende fald, hvilke sager der skal karakteriseres som "mindre forseelser". Mindre politisager har som oftest ikke tilnærmelsesvis samme indgribende betydning for tiltalte som andre straffesager og er også ofte af enkel karakter. Disse sager kan i nogle henseender behandles og afgøres efter regler, der afviger fra straffeprocessens almindelige regler.

Et medlem (Abitz), der som nævnt afgav dissens i betænkning nr. 698/1973, er stadig af den opfattelse, at der både bør være fri adgang til anke for tiltalte og anklagemyndigheden, medens rådets øvrige medlemmer finder, at retsplejelovens regel om en ankebegrænsning bør opretholdes, i hvert fald for så vidt angår tiltaltes anker. En ankegrænse kan, hvis bestemmelsen skal få nogen praktisk betydning og føre til en mærkbar aflastning af landsretterne, ikke sættes lavere end til 600 kr. En ankegrænse på 600 kr. vil efter de bødeniveauer, der nu må anses for gældende i politi-

sager, jfr. rigsadvokatens meddelelse nr. 7/1977, Bødetakster i politisager, betyde, at ankeadgangen begrænses i sager om mindre færdselsforseelser, men ikke i sager af alvorligere karakter. Over halvdelen af de sager, der afgøres efter retningslinierne i rigsadvokatens meddelelse, medfører bøder under 600 kr. Større bøder forekommer navnlig ved større hastighedsoverskridelser, alvorligere vigepligtsforseelser, promille- og spirituskørsel på knallert ved kørsel uden kørekort indenfor frakendelsestiden, ved gentagne kørsler med overlæs og i sager om flere lovovertrædelser.

Rådet foreslog i sin betænkning nr. 698/1973, at der - i modsætning til § 962 i dens nuværende affattelse - burde gælde samme regel for tiltaltes og for anklagemyndighedens adgang til anke. Som det fremgår af side 37 i den nævnte betænkning, får anklagemyndigheden kun sjældent afslag på en ansøgning om anketilladelse, og tallene for de senere år viser samme tendens. Det er i overensstemmelse med anklagemyndighedens tilbageholdende ankepolitik, jfr. ovenfor side 86-89, at anklagemyndigheden kun søger anketilladelse, når særlige grunde taler derfor, og justitsministerens tilladelse vil derfor sjældent blive nægtet. Størrelsen af de idømte bøder er i øvrigt mindre egnet som kriterium for anklagemyndighedens ankeadgang. Anklagemyndighedens interesse i anke af politisager består som oftest i at få en lovfortolkning prøvet i en højere instans, i af hensyn til retshåndhævelsens effektivitet at få prøvet frifindelser på grundlag af en vurdering af beviset, som ikke forekommer utvivlsom, eller i at få fastlagt et generelt bødeniveau som udgangspunkt for pådømmelse af en sagsgruppe af ensartet karakter.

Det foreslås derfor nu, at begrænsningen i adgangen til at anke mindre bødedomme ikke kommer til at gælde for anke fra anklagemyndighedens side. En fri ankeadgang for anklagemyndigheden vil betyde, at indgivelsen af et antal ansøgninger, der praktisk taget alle må forventes at ville blive imødekommet, undgås. Friheden til at anke kan ikke antages at ville medføre en udvidelse af anklagemyndighedens anker. Rigsadvokaten må være i stand til at sikre, at der følges en ensartet, tilbageholdende ankepraksis for hele landet, således at normalt kun sager af mere almindelig interesse indbringes for landsretten.

Rådet foreslog i sin betænkning nr. 698/1973, at anketilladelser - ligesom andre procesbevillinger - skulle meddeles af ret-

ten, i dette tilfælde landsretten. Det blev ikke i betænkningen nærmere præciseret, hvordan sagerne skulle behandles i retten. Landsretterne har givet udtryk for, at sagerne i givet fald bør behandles af 3 landsdommere. Behandlingen antages normalt at kunne ske på skriftligt grundlag, men med adgang til i særlige tilfælde at anordne mundtlig forhandling. Landsretterne er endvidere af den opfattelse, at der normalt bør beskikkes en forsvarer for tiltalte, og at sagerne først bør afgøres, når der er indhentet erklæring fra denne og anklagemyndigheden. Med en sådan sagsbehandling, som er væsentlig mere kompliceret end den ekspeditionsform, der har været anvendt ved behandlingen i justitsministeriet af ansøgninger efter § 962, ville ankebegrænsningen ikke føre til nogen tidsmæssig besparelse for landsretterne. Rådet finder det herefter på nuværende tidspunkt rigtigst, at anketilladelserne fortsat meddeles af justitsministeren og som hidtil på skriftligt grundlag og uden forsvarerbeskikkelse. En overførsel af kompetencen fra justitsministeren til landsretterne måtte forudsætte, at en enklere behandlingsform i landsretterne findes mulig. En overvejelse af, hvordan en sådan enklere fremgangsmåde kunne indrettes, ville formentlig naturligst kunne foretages i forbindelse med stillingtagen til rådets forslag om at henlægge alle de administrative procesbevillinger til retterne.

Rådets flertal (alle medlemmer bortset fra Abitz) foreslår herefter, at § 962, stk. 2, erstattes af nedennævnte bestemmelser. Formuleringen følger i hovedsagen rådets tidligere forslag i betænkning nr. 698/1973:

"Stk. 2. I politisager kan domme kun ankes af tiltalte, såfremt han har givet møde i sagen, og højere straf end 6 dagbøder, bøde på 600 kr. eller konfiskation af genstande af tilsvarende værdi eller andre offentligretlige følger er idømt. Afgørelser i henhold til §§ 936 og 937 kan ikke ankes.

Stk. 3. Justitsministeren kan tillade anke af domme, der efter stk. 2 ikke kan indbringes for højere ret, såfremt sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Ansøgning skal indgives til justitsministeriet inden 2 uger efter dommens afsigelse eller, hvis tiltalte ikke har været til stede ved dommens afsigelse, efter dens forkyndelse. Justitsministeren kan dog undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden

1 år efter dommens afsigelse. Under tilsvarende betingelser kan justitsministeren tillade anke af de i stk. 2, 2. pkt., nævnte afgørelser."

En forhøjelse af beløbsgrænsen til 600 kr. vil formentlig kun medføre en aflastning af landsretterne og anklagemyndigheden af ret beskedent omfang. Aflastningen kan dog ikke måles alene ved antallet af gennemførte anker i disse mindre politisager. De hævdede ankesager belaster ikke alene anklagemyndigheden, men i et vist omfang også landsretterne, fordi mange anker først hæves, efter at anklagemyndigheden har udarbejdet ekstrakt og tid er afsat i landsretten til sagens behandling.

Forslaget om en ankegrænse på 600 kr. bygger på det gældende bødeniveau. En videreudvikling af bødeniveauerne som følge af prisudviklingen kan i løbet af få år reducere betydningen af den forhøjede grænse. Allerede i dag idømmes i politisager bøder, som overstiger 600 kr., uden at bødens størrelse i sig selv gør fri ankeadgang til landsretten rimelig. Behovet for adgang til en korrektion af bødestørrelsen ved anke er mindre, hvor bødefastsættelsen følger nogenlunde faste takster, som f.eks. dem, der er nævnt i rigsadvokatens ovennævnte meddelelse nr. 7/1977, eller i de retningslinier for bødefastsættelse i promille- og spiritussager, som er omtalt i Advokatbladet 1976, side 305 (bilag 8). Der kunne formentlig også peges på andre tilfælde, hvor det næppe af hensyn til retssikkerheden er nødvendigt at opretholde en fri ankeadgang til landsretten, således f.eks. sager, hvor der er idømt betinget frakendelse af førerretten, og den dømte ikke skal aflægge en orienterende køreprøve for at bevare førerretten, jfr. færdselslovens § 60, stk. 3, smh. m. §§ 125, stk. 2, 2. pkt., og 126, stk. 1, nr. 2.

Selv om noget således kunne tale for at forhøje bødegrænsen i § 962 til et højere beløb end 600 kr. eller for helt at opgive den fri ankeadgang til landsretten i politisager, der kun angår bøder, har rådet dog ikke fundet på nuværende tidspunkt at kunne stille forslag om en videregående begrænsning af adgangen til anke bl.a. fordi afgørelsen efter forslaget skal træffes af justitsministeren på skriftligt grundlag, uden at der finder beskikkelse af forsvarer sted. Denne afgørelsesmåde må forudsætte, at der er tale om mindre sager. Imod at sætte beløbsgrænsen væsentligt højere end foreslået taler også, at domfældtes økonomiske forhold i så fald

i væsentlig grad ville påvirke adgangen til anke, også når anken angår beviset for hans skyld. Denne sammenhæng mellem domfældtes økonomiske forhold og hans muligheder for at anke vil imidlertid ikke bestå, dersom der - bl.a. som resultat af overvejelser i straffelovrådet - gennemføres en ændring af straffelovens regler om bødefastsættelsen derhen, at de økonomiske forhold skal være uden indflydelse på fastsættelsen af bøder op til et vist større beløb, f.eks. 1.000 kr. En ændring af § 962, der går videre end den nu foreslåede, burde i øvrigt i givet fald ikke gennemføres isoleret, samtidig med at den fri ankeadgang bevares i statsadvokatsager, hvor der idømmes bøder, og i sager, hvor kun en mindre frihedsstraf er pålagt.

Et medlem (Abitz) kan ikke tilslutte sig flertallets forslag til ændring af § 962. Abitz har side 51 i rådets betænkning nr. 698/1973 (gengivet nedenfor i bilag 5) gjort rede for, hvorfor han finder, at den fri ankeadgang, der i realiteten består i dag, bør opretholdes. De domfældtes retsbeskyttelse bør ikke forringes ved en begrænsning af deres ankeadgang. De foreliggende oplysninger viser, at der ikke sjældent sker formildelse eller frifindelse under landsrettens behandling af ankesager, jfr. f.eks. oplysningerne herom i bilag 6 a og b. Det er i alle tilfælde uheldigt at indføre en ankebegrænsning, der kun gælder for tiltalte og ikke for anklagemyndigheden. Anker fra tiltaltes side, der alene eller navnlig har til formål at forhale fuldbyrdelsen af dommen, forekommer næppe i de sager, som forslaget omfatter, idet anke af en mindre bøde indebærer risiko ikke alene for en forhøjelse af bøden, men også for idømmelse af sagsomkostninger, der let kan overstige bødebeløbet. Den arbejdsbesparelse, som ville kunne opnås i landsretterne ved gennemførelse af forslaget, må i øvrigt antages at blive meget beskeden.

6.4.2.4. Andre lovbestemte begrænsninger i ankeadgangen.

Rådet har også drøftet, om der bør indføres en adgang for landsretterne til at afvise anker, som ikke kan forventes at føre til en ændring af byrettens afgørelse. Ordningen skulle omfatte politisager over ankegrænsen samt statsadvokatsager. Retsplejeloven indeholder ikke i dag regler, der muliggør en sådan begrænsning.

Som omtalt ovenfor side 89 er en del anker "formålsløse" i den forstand, at der kun er ringe udsigt til, at byrettens afgørelse vil blive ændret gennem anke. Dette gælder som tidligere omtalt især de anker fra tiltaltes side, der alene iværksættes for at udskyde tidspunktet for dommens fuldbyrdelse. I adskillige af de sager, hvor tiltaltes anker fører til en ændring af dommen, er der kun tale om en mindre justering af den idømte straf eller en ændring af en mindre bøde til en advarsel. De mere væsentlige ændringer, f.eks. ændring af ubetinget straf til en betinget dom, vil i mange tilfælde skyldes forhold, der er indtruffet efter byrettens afgørelse, undertiden endog blot det (lange) tidsrum, der er forløbet, efter at handlingen er begået, og som har en nøje sammenhæng med den tid, der forløber, inden ankesagen kan domsforhandles i landsretten.

Rådet har på denne baggrund overvejet, om det ville være muligt at frasortere disse "formålsløse" anker. En sådan frasortering måtte i givet fald ske ret hurtigt efter ankens iværksættelse, og indførelsen af et sådant system ville derfor muligvis i sig selv begrænse antallet af anker, især de anker der iværksættes med henblik på at udskyde dommens fuldbyrdelse. Rådet har under sine overvejelser især behandlet de i Norge gældende regler på dette område, jfr. ovenfor afsnit 6.3. Det fremgår af oversigten over indkomne og behandlede sager i højesteret, side 82, at 2/3 af de til højesteret ankede domme enten blev afvist eller afgjort af kæremålsudvalget.

Der har været enighed i rådet om, at en forhåndsafvisning for at medføre en mærkbar aflastning af landsretterne måtte omfatte såvel politisager som statsadvokatsager (bortset fra nævningsager) og både bevisanker og udmålingsanker. Da der således også ville blive tale om mere betydningsfulde sager, måtte der utvivlsomt - i modsætning til hvad der er tilfældet i Norge - indhentes en erklæring fra forsvareren, som i givet fald måtte beskikkes af landsretten, og anklagemyndigheden. Under rådets drøftelser har det synspunkt været gjort gældende, at frasorteringen af "formålsløse" anker måtte kunne ske af en enkelt dommer med mulighed for inddragelse af flere dommere. Flertallet af rådets medlemmer har imidlertid lagt vægt på, at sager af denne art altid måtte behandles af 3 dommere.

Østre landsret har gennem en ca. 3 måneders-periode i 1976-

77 undersøgt, om det på forhånd ville være muligt at vurdere, om ankesagerne kunne betragtes som "formålsløse" anker, som gennem en form for forenklet behandling ville kunne afvises.

De oplysninger, rådet har modtaget om forsøgsordningen, tyder på, at et antal sager, som i denne periode ikke har oversteget ca. 40 - fortrinsvis politisager og strafudmålingsanker i statsadvokatsager - efter en forhåndsvurdering i givet fald ville kunne have været udskilt som udsigtsløse anker. Dette tal er imidlertid be- hæftet med en del usikkerhed. Det har bl.a. i flere tilfælde vist sig, at forhåndsvurderingen kan være forbundet med betydelig usik- kerhed, idet der under sagen helt uventet fremkom oplysninger, som førte til et andet resultat, ligesom den påfølgende stadfæstelse undertiden først skete efter en langvarig votering, som var udtryk for betydelig tvivl. Det er anført, at det navnlig har været op- lysninger om tiltaltes personlige forhold, der først er tilveje- bragt under domsforhandlingen, som har givet anledning til over- raskende resultater.

Østre landsret mener på baggrund af denne usikkerhed og den forsigtighed, hvormed mange dommere nok ville udøve dette skøn, at en realistisk bedømmelse af mulighederne for forhåndsafvisning af grundløse anker formentlig vil føre til, at antallet af sådanne afvisninger næppe ville overstige 100-150 om året af de sager, der når frem til pådømmelse, hvilket på baggrund af det samlede årlige antal pådømte domsmandssager ved østre landsret på 1.100-1.200 og politisager på 500-600 må betegnes som et beskedent resultat. Her- til føjes, at antallet af ankesager, der nu bortfalder, fordi de hæves eller afvises før domsforhandlingen, i 1976 udgjorde for domsmandssager godt 650 og for politisager godt 350. Hvis en ord- ning med forhåndsafvisning blev gennemført, måtte den forventes at omfatte også disse sager. Landsretten anser det vel for sandsyn- ligt, at en noget større procentdel heraf ville blive forhåndsaf- vist end af de sager, der i dag kommer til domsforhandling, men man forudser til gengæld, at flere af de sager, der ikke ville blive forhåndsafvist, kom til domsforhandling, end det nu er til- fældet.

Erfaringer fra sagerne om admittering af for sent iværksatte anker viser, at der selv i sådanne sager, som er væsentlig mindre komplicerede at afgøre end de her omhandlede, kan være forbundet besvær og medgå en del tid med at nå frem til en afgørelse, og det

er sandsynligt, at der i disse mere komplicerede forhåndsafvisnings sager vil blive ydet en mere omfattende indsats fra forsvarerens side med deraf følgende større arbejdsmæssig byrde for landsrettens dommere. I betragtning af, at de sager, der kunne være spørgsmål om at forhåndsafvise, normalt kun vil være tidsmæssigt lidet krævende, såfremt de kom til domsforhandling, finder landsretten det problematisk, om der set ud fra rationaliseringsmæssige synspunkter ville kunne vindes noget væsentligt ved at gennemføre den skitserede ordning. Tværtimod vil landsrettens samlede arbejdsbyrde utvivlsomt blive øget derved, at der skal tages stilling til spørgsmål om forhåndsafvisning i de fleste af de mange (godt 1.000) sager, der nu på anden måde bortfalder inden domsforhandlingen. Den eneste fordel, man kan øjne på dette punkt, er, at landsrettens tomgang som følge af sager, der bortfalder i sidste øjeblik, muligvis vil le mindskes en smule. Endelig bliver det vel et spørgsmål, om man kan afskære muligheden for kære af sådanne afvisninger.

Man forudser i øvrigt også, at der efter afvisningen i nogle tilfælde vil kunne komme yderligere og relevante oplysninger fra den domfældte, som ikke har været gjort gældende af forsvareren, og at dette i en række tilfælde vil kunne nødvendiggøre genoptagelse af afvisningsbeslutningen.

Rådet har bl.a. efter vurderingen fra østre landsret på baggrund af det gennemførte forsøg ikke fundet at kunne stille forslag om en forhåndsafvisning efter en kæreagtig behandling. Det er dog under rådets drøftelser påpeget, at landsretten særlig har fremhævet nye oplysninger om tiltaltes personlige forhold som en væsentlig begrundelse for vanskelighederne ved en forhåndsvurdering af ankesagernes udfald. Der er her både tale om oplysninger, som kunne være tilvejebragt før domsforhandlingen i 1. instans, og om oplysninger om ændringer i tiltaltes forhold (f.eks. arbejds-, bolig- og familieforhold) efter domsafsigelsen. Jo længere tid der går, inden en ankesag kan komme til behandling, jo oftere vil tiltaltes forhold have ændret sig på en måde, som naturligt må tages i betragtning i landsrettens dom. Dersom ankesagernes varighed blev nedbragt, ville muligheden af, at tiltaltes forhold havde ændret sig efter byrettens dom, ikke i almindelighed vanskeliggøre forhåndsvurderingen af udfaldet af en anke.

Rådet har i stedet for en skriftlig kæreprocedure overvejet en ordning til adskillelse mellem enkle og komplicerede eller van-

skelige ankesager. Ordningen skulle gå ud på, at alle kriminelle ankesager fordeles blandt alle (udnævnte) landsdommere til en foreløbig undersøgelse på grundlag af akterne. De sager, hvis behandling og afgørelse i landsretten må antages at ville følge ganske faste retningslinier, skulle derefter kunne domsforhandles for og afgøres af denne landsdommer alene, mens sager, der skønnes at kunne rumme tvivlsspørgsmål af faktisk eller retlig art, som hidtil behandles af en flerhed af dommere. Sagerne forudsættes i øvrigt behandlet efter de almindelige regler, herunder i givet fald med bevisførelse.

Også om en sådan ordning gælder imidlertid, at skal den medføre en mærkbar aflastning af landsretterne, må den omfatte både politisager og statsadvokatsager. Ordningen ville i så fald føre til, at et vist antal statsadvokatsager, som nu behandles under medvirken af domsmænd, blev afgjort af én landsdommer alene. En ordning, der kun omfatter politisager, vil være overflødig, såfremt rådets forslag om som hovedregel at behandle politisager for én dommer, jfr. ovenfor side 70, gennemføres.

Rådet har derfor ikke ment på nuværende tidspunkt at burde stille forslag om en forhåndsafvisning eller forenklet behandling af udsigtsløse anker.

7.

BEHANDLINGEN AF ANKESAGER7.1. Forenkling af ankesagernes behandling.7.1.1. Begrænsning af bevisførelsen.

Tiltaltes og vidners forklaringer skal i almindelighed afgives for den dømmende ret under domsforhandlingen. Det gælder også for bevisanker.¹¹⁾ Omfatter anken bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, skal der finde en fuldstændig ny domsforhandling sted for landsretten, jfr. § 965 a. Udgangspunktet er, at domsforhandlingen i ankeinstansen helt igennem skal følge principperne for en selvstændig 1. instansbehandling, herunder også princippet om bevisumiddelbarhed. Tidligere afgivne forklaringer kan kun i begrænset omfang benyttes som bevismiddel, således at de ikke gentages ved en fornyet afhøring, men oplæses i retten. I retsplejelovens § 877, stk. 2, nr. 3, er bestemt, at tilførsler til retsbøger om tidligere afgivne vidneforklaringer i almindelighed kun må benyttes som bevismidler, hvis vidnet er afskåret fra påny at afgive forklaring, eller hvis retten har besluttet, at vidnet ikke skal afgive forklaring for den dømmende ret, men f.eks. for sit hjemting. Retten kan dog efter § 877, stk. 3, undtagelsesvis tillade bevisførelse ved dokumentation også i andre tilfælde end de, der er nævnt i § 877, stk. 2, nr. 3.

Reglen i § 877 gælder også i ankesager, men det er dog naturligt her at åbne adgang til at dokumentere de forklaringer, som blev afgivet i 1. instans, i videre omfang end til i 1. instans at dokumentere forklaringer afgivet inden domsforhandlingen.¹²⁾

11) Om udmålingsanker gælder reglerne i § 965, der henviser til § 955.

12) Jfr. Hurwitz, Den danske strafferetspleje, 2. udgave, side 549 f samt 3. udgave, side 379 f, og Gomard, Studier i den danske straffeprocess, side 131, 183 f og 253 f.

Under ankesagen foreligger der i almindelighed i den ankede dom referater af de forklaringer, der blev afgivet under byretsbehandlingen.

Angår anken kun strafudmålingen, er en gentagelse af bevisførelsen upåkrævet. Undertiden afgives dog i landsretten i begrænset omfang forklaring med henblik på en præcisering eller uddybning af oplysningerne om tiltaltes personlige forhold og baggrunden for handlingen.

Heller ikke i bevisanker synes der i almindelighed at være grund til at gentage samtlige forklaringer. Retsplejeloven, der i § 965 a foreskriver, at der i bevisankesager "finder en fuldstændig ny domsforhandling sted", indeholder imidlertid ikke nærmere bestemmelser om adgangen til at benytte protokollater af tidligere afgivne forklaringer i ankesager. Efter bestemmelsen i § 877 er bevisførelse ved dokumentation af tidligere forklaringer undtagelsen og retsplejelovens kapitel 77, hvori § 877 står, finder anvendelse i bevisanker "for så vidt ikke forholdets forskellighed udelukker disses anvendelse, og afvigende regler ikke er givet i de følgende paragraffer", jfr. § 965 a, stk. 1.

I udkast til lov om strafferetsplejen, udarbejdet af den i 1892 nedsatte proceskommission, fandtes i § 344, stk. 1, en udtrykkelig regel om bevisførelsen i ankesager. Bestemmelsen lød således:

"De for Underretten afhørte Vidner og Syns- eller Skøns- mænd, hvis Forklaringer skulle benyttes som Bevis under Ankesagen, blive at afhøre paany for Landsretten, medmindre Sagen findes at kunne tilstrækkeligt oplyses ved Oplæsning af de Forklaringer, som de Paagældende have afgivet for Underretten."

Det fremgår ikke af forarbejderne til retsplejeloven, hvorfor denne bestemmelse ikke blev medtaget i den gennemførte lov.

Det har været og er til dels stadig en almindelig fremgangsmåde i bevisankesager for landsretten at genindkalde alle vidner og afhøre dem påny, selv om det på forhånd må have stået parterne klart, at intet nyt kunne forventes at fremkomme. En sådan fornyet afhøring fører i almindelighed til en gentagelse eller ligefrem en vedståelse af den tidligere afgivne forklaring. En afhøring af denne karakter har ingen selvstændig betydning for sagen og påfører i øvrigt vidnet en unødvendig ulejlighed.

En hensigtsmæssig begrænsning af bevisførelsen må ske i forståelse både med anklagemyndigheden og forsvareren.¹³⁾ Det kan være nødvendigt for forsvareren at føre et vidne, hvis forklaring han ikke selv tillægger væsentlig betydning, for at tiltalte kan føle sig overbevist om, at der fra forswarets side er gjort, hvad der kan gøres.

Vestre landsret har gennem forhandlinger med anklagemyndigheden og forsvarerne opnået en vis begrænsning af vidneførslen under anken. Et eksempel på en begrænsning af bevisførelsen er omtalt i rigsadvokatens skrivelse af 9. februar 1976, som er optaget som bilag 9 til betænkningen.

Også i østre landsret har spørgsmålet om begrænsning af vidneførslen i ankesager været drøftet med anklagemyndigheden og de beskikkede forsvarere. Statsadvokaterne udsendte efter mødet en meddelelse til de fuldmægtige og medhjælpere, der møder for statsadvokaterne i landsretten, hvori anføres, at anklagemyndigheden lovede ved udfærdigelsen af bevisfortegnelsen nøje at overveje omfanget af vidneførslen og ved hvert vidneemne foretage en vurdering af dets nødvendighed. Det fremgår endvidere af meddelelsen, at der var enighed om, at drøftelse mellem anklager og forsvarer af bevisførelsens omfang var nødvendig i mere indviklede eller vidtløftige sager, og at en kontakt også i øvrigt kunne være gavnlig og praktisk. Meddelelsen lægger ikke op til nogen væsentlig begrænsning af bevisførelsen, og nogen afgørende ændring i praksis er ikke sket.

Det er efter rådets opfattelse muligt og ønskeligt, således som det synes at have været tilsigtet allerede i lovudkastet fra 1899, at foretage en vis begrænsning af bevisførelsen ved fornyede afhøringer under anken. Anklagemyndighedens repræsentant bør ved udarbejdelsen af bevisfortegnelsen (§ 834) nøje overveje, om ankesagen kræver fornyet afhøring i landsretten af samtlige vidner, som afgav forklaring i byretten. Vidner, der har vist ikke at kunne oplyse noget af betydning for sagen, bør ikke indkaldes. Vidner, hvis forklaringer i byretten var éntydige og angik mindre væsentlige punkter og ikke kan forventes ændret ved fornyet afhøring, bør i almindelighed heller ikke føres påny. Det er imidlertid efter rådets opfattelse forsvarligt at gå et skridt videre.

13) Der skal i alle ankesager beskikkes forsvarer for tiltalte, jfr. § 731, stk. 1, litra f.

Parterne bør i almindelighed have adgang til at undlade at føre et vidne under anken, hvor de er enige derom, og i stedet dokumentere den i byretten afgivne forklaring, i hvert fald hvis denne forklaring er accepteret i byrettens dom. Dette bør også gælde med hensyn til mere betydningsfulde vidners forklaring. I en anket spiritussag bør landsretten således f.eks., hvis parterne er enige derom, kunne lægge de i byretsdommen gengivne forklaringer om alkoholinntagelsen før kørslen til grund uden fornyede afhøringer herom og indskrænke den umiddelbare bevisførelse til at angå forbruget efter kørslen.

Det vil være naturligt, at anklagemyndigheden på bevisfortegnelsen henleder forswarets opmærksomhed på, at visse vidner ikke er indkaldt. Forsvareren kan indenfor den i medfør af § 836 fastsatte frist anmode om, at de yderligere vidner, som han finder har særlig interesse for forsvaret, indkaldes til (gentaget) afhøring. Den frist på 4 dage fra den dag, da anklagemyndighedens bevisfortegnelse afsendes fra statsadvokaturen, som efter en hidtil almindelig praksis fastsættes for forswarets adgang til at fremkomme med anmodning om yderligere bevisførelse, er ikke tilstrækkelig, såfremt der knyttes retsvirkninger til oversiddelse af fristen. I så fald ville f.eks. 14 dage være en mere passende fristlængde. Oversiddelse af den fastsatte frist udelukker ikke ubetinget, at yderligere vidner indkaldes til og afhøres i landsretten. Indkaldelse af yderligere vidner kan således ske, hvor dette endnu kan nås inden den berammede domsforhandling, jfr. § 838, og i særlige tilfælde kan retten, hvis den ikke finder det forsvarligt at lægge den tidligere afgivne forklaring til grund, både før domsforhandlingen og undtagelsesvis også under denne kræve et vidne ført påny, jfr. § 880, stk. 3. Forsvaret kan derimod ikke opnå udsættelse af domsforhandlingen, alene fordi et tidligere afhørt vidne, som det ikke har krævet indkaldt, ikke er genindkaldt og kan ej heller modsætte sig dokumentation af den tidligere afgivne forklaring.

Ifølge § 405 i den norske straffeprosesslov kan, hvis kun en del af bevisbedømmelsen ved den ankede dom bestrides, bevisførelsen i ankeretten begrænses til denne del. Bestemmelsen, der ikke er begrænset til mindre væsentlige punkter i afgørelsen, er gentaget i straffeprosesslovkomitéens indstilling (§ 337, stk. 2). En sådan regel er ikke gældende i Danmark. Appellanten skal gan-

ske vist i ankemeddelelsen angive den eller de grunde, hvorpå han støtter sin anke, jfr. § 950, men kravet om angivelse af ankegrund giver ikke i sig selv grundlag for at begrænse bevisførelsen. Indførtes en regel som den norske, måtte retten, for så vidt angår den del af bevisbedømmelsen, der ikke bestrides, lægge bevisbedømmelsen i byretsdommen til grund ved sagens afgørelse. Den norske regel er i sin praktiske virkning næppe meget forskellig fra den begrænsning af bevisførelsen ved fornyet vidneførsel, som er foreslået her.

Rådet foreslår herefter, at der som nyt stk. 4 i § 965 c (det nugældende stk. 4 foreslås ophævet, jfr. nedenfor side 108) indsættes følgende regel om udvidet adgang til bevisførelse ved dokumentation i ankesager:

"Stk. 4. Tilførsler til retsbogen om forklaringer afgivet af vidner og syns- eller skønsmand under byretsbehandlingen kan foruden i de i § 877 nævnte tilfælde anvendes som bevismiddel, såfremt ingen af parterne inden domsforhandlingen har anmodet om fornyet afhøring."

Af reglens placering fremgår, at den gælder i alle ankesager for landsret.

7.1.2. Begrænsning af oplæsning af anklageskrift og den ankede dom.

Efter retsplejeloven skal domsforhandlingen i ankesager ved landsretterne indledes med oplæsning af byrettens dom og i bevisanker tillige af anklageskriftet, jfr. retsplejelovens § 965 c, stk. 4. Kapitel 82 om anke til højesteret indeholder ingen udtrykkelig bestemmelse herom. Oplæsningen foretages af anklagemyndighedens repræsentant. I praksis anses det dog i almindelighed for tilstrækkeligt, at anklagemyndigheden redegør for sin påstand uden at oplæse anklageskriftet. Byrettens dom oplæses derimod altid i sin helhed uanset dommens længde.

Det er naturligt, at en ankesag indledes med en redegørelse for ankens rettidighed, formål og genstand og en orientering om indholdet af den ankede dom og i bevisanker af anklageskriftet. En oplæsning af disse dokumenter i deres helhed, som kan kræve betydelig tid, er derimod ikke altid påkrævet.¹⁴⁾ I en del sager

14) Jfr. herved Gomard, Studier i den danske straffeprocess, side 130 f.

er oplæsning af den ankede dom en praktisk og hensigtsmæssig måde at forelægge sagen for landsretten. I andre sager, navnlig sager, hvor der er rejst tiltale og i byretten er dømt for en række ensartede forhold, giver en oplæsning af underretsdommen imidlertid ofte ikke retten nogen væsentlig hjælp til at få overblik over den tiltaltes samlede kriminalitet. Oplæsning af dommen kunne i disse tilfælde med fordel erstattes af en gennemgang af sagens hovedtræk (antal lovovertrædelser, disses karakter, skadernes omfang m.v.).

Efter rådets opfattelse bør det overlades til retten i hver enkelt sag at afgøre, om anklageskrift og dom skal oplæses, eller om oplæsningen mere hensigtsmæssigt kan erstattes af en redegørelse for ankens formål og indhold af dommen. Bestemmelsen i § 965 c, stk. 4, foreslås derfor ophævet. Spørgsmålet om, hvorvidt og i hvilket omfang oplæsning skal ske, vil herefter være omfattet af den almindelige retsledelse, som naturligt ligger i rettens hånd, jfr. § 150. Forslaget er i overensstemmelse med forslaget i rådets tidligere betænkning nr. 698/1973 om at udelade den tilsvarende oplæsningsregel i civile ankesager i § 438, stk. 2, smh. m. § 412, stk. 2.

Som led i den almindelige retsledelse bør retten også selv afgøre, i hvilken rækkefølge parterne skal have ordet. Bestemmelsen i § 965, stk. 2, 1. pkt., hvorefter den ankende i udmålingsanker har ordet først under domsforhandlingen, foreslås derfor ophævet.¹⁵⁾ Praksis stemmer i øvrigt ikke med reglen. Anklagemyndigheden taler som regel først, uanset hvem der har anket sagen. Ophævelsen berører ikke tiltaltes ret til at have det sidste ord i sagen, jfr. § 883 og § 928, stk. 4.

7.2. Gennemførelse af domsforhandlingen i domsmandssager, efter at en dommer har fået forfald.

Landsretten sættes i domsmandssager med 3 landsdommere og 3 domsmænd, jfr. retsplejelovens § 6, stk. 2. Kun dommere og domsmænd, som har overværet de mundtlige forhandlinger i deres helhed,

15) Den tilsvarende regel i § 957, der gælder for domsforhandling for højesteret, foreslås ikke ophævet, dels fordi rådet ikke har behandlet højesterets forhold, dels fordi der kan foreligge særlige grunde, der gør det naturligt at bevare reglen.

kan deltage i sagens afgørelse, jfr. § 214, stk. 3. Sagen må derfor, hvis en dommer eller domsmand får forfald under sagens behandling, enten udsættes, til vedkommende dommer eller domsmand påny kan deltage, eller må begynde forfra for en fuldtallig afdeling.

I nævningsager gælder tilsvarende regler. Domsforhandlingen kan dog i disse sager fortsætte, selv om en dommer eller nævning får forfald eller af anden grund må fratræde, såfremt højst én dommer og én nævning mangler, jfr. § 214, stk. 3, 2. pkt. En for taltalte ugunstig besvarelse af et hoved- eller tillægsspørgsmål kan, selv om der alene medvirker 11 nævninger, kun vedtages med mindst 8 stemmer. Ved spørgsmål om tilstedeværelse af en i straffelovens § 16 nævnt tilstand, er dog 6 stemmer (simpelt flertal) afgørende for besvarelsen, jfr. § 897, stk. 2. Ved strafudmålingen har i almindelighed hver nævning én stemme, medens den samlede vægt af de indbyrdes lige dommerstemmer er lig nævningernes tal, jfr. § 906 a. Hver landsdommer har således i almindelighed 4 stemmer. Hvis kun 11 nævninger medvirker, har den efter embedsalders yngste dommer en stemme mindre end de øvrige dommere. Medvirker kun 2 landsdommere, har disse dommere 6 stemmer hver, med mindre tillige en af nævningerne mangler. I så fald har den yngste dommer kun 5 stemmer. Styrkeforholdet mellem dommerne og nævningerne er således opretholdt, hvor en dommer eller nævning ikke deltager i afgørelsen. Får flere end én dommer og én nævning forfald, er stillingen som i domsmandssager, hvor en dommer eller domsmand får forfald.

For at undgå ulemper ved udsættelse eller gentagelse af sagen har retsplejeloven i § 6, stk. 3, åbnet mulighed for, at suppleanter for landsdommerne og nævningerne eller domsmændene kan overvære forhandlingen, såfremt sagen må antages at blive af længere varighed. Bliver en landsdommer, nævning eller domsmand forhindret i at deltage i hele sagens behandling, indtræder suppleanten i hans sted. Reglerne om suppleanter er indført ved lov nr. 240 af 30. maj 1941. I bemærkningerne til lovforslaget anførtes bl.a.:

"Præsidenten for Østre Landsret har henledt Justitsministeriets Opmærksomhed paa det uheldige i, at en Dommer eller Domsmands Forfald under Behandlingen af en Straffesag, der paadømmes under Medvirken af Domsmænd, vil medføre, at Sagen

skal udsættes, indtil den paagældende paany kan tiltræde, eller at Domsforhandlingen helt skal gaa om. For Sager, der behandles under Medvirken af Nævninger, er det i § 214, sidste Stykke, bestemt, at Domsforhandlingen kan fortsættes, saafremt højst een Dommer og een Nævning mangler, men en saadan Ordning lader sig ikke overføre til de her omhandlede Sager, da den vilde medføre, at Forholdet mellem det juridiske og det læge Element i Retten forskydes, naar en af de medvirkende faar Forfald. Den naturlige Maade at afhjælpe denne Ulempe paa vil derfor være at tillade Anvendelsen af Suppleanter for Dommere og Doms mænd i Sager, hvori Domsforhandlingen kan forventes at ville blive af længere Varighed."

Det er sædvanlig praksis i landsretterne i større domsmandssager at udpege suppleanter for dommere og doms mænd for at undgå at skulle gentage hele domsforhandlingen, hvis en dommer eller doms mand får forfald. Det er imidlertid ret sjældent, at suppleanterne træder i funktion.

Landsretterne ville opnå en vis aflastning, hvis domsforhandlingen i domsmandssager kunne fuldføres og dom afsiges af 2 landsdommere, hvor en af dommerne af sygdom eller andre grunde forhindres i at deltage i hele behandlingen af sagen. Rådet nærer ikke betænkelighed ved gennemførelse af en sådan praktisk begrundet ordning, som i øvrigt kun i ganske få tilfælde fører til, at dom faktisk afsiges af en undertallig afdeling. Ordningen gør det imidlertid muligt for landsretterne i almindelighed at undlade at benytte suppleanter for dommerne. Rådet foreslår derfor, at der - ligesom i nævningsager - gives mulighed for at gennemføre en domsmandssag, selv om en landsdommer eller en domsmand får forfald. Ordningen bør - ligeledes som i nævningsager - udformes således, at forholdet mellem landsdommernes og domsmændenes stemmer opretholdes i en undertallig afdeling, således at den samlede vægt af landsdommernes stemmer vedbliver med at være lig med den samlede vægt af domsmændenes stemmer. Den foreslåede ændring kan gennemføres ved en ændring af § 214, stk. 3, og ved at indsætte en ny paragraf efter § 965 c.

§ 214, stk. 3, 2. pkt., affattes således:

"Såfremt en dommer, en nævning eller en domsmand i en nævningsag eller i en domsmandssag ved landsret får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at domsforhandling er be-

gyndt, kan forhandlingen fortsætte, såfremt dog højst én dommer og én nævning eller én domsmand mangler."

Efter § 965 c indsættes som ny paragraf:

"§ 965 d. Ved afstemninger har hver dommer og hver domsmand én stemme. Hvis undtagelsesvis kun 2 dommere medvirker, har hver af disse $1\frac{1}{2}$ stemme. På samme måde har hver domsmand $1\frac{1}{2}$ stemme, hvis der undtagelsesvis kun medvirker 2 domsmænd."

8.

UDKAST TIL LOV OM ÆNDRING AF RETSPLEJELOVEN

I lov om rettens pleje, jfr. lovbekendtgørelse nr. 1 af 2. januar 1975, som ændret senest ved lov nr. ... af ..., foretages følgende ændringer:

1. I § 6, stk. 2, indsættes som 3. pkt.:

"I politisager kan retten efter bestemmelse af retsformanden eller den dommer, han måtte bemyndige dertil, beklædes af en enkelt landsdommer."

2. § 214, stk. 3, 2. pkt., affattes således:

"Såfremt en dommer, en nævning eller en domsmand i en nævnings sag eller i en domsmandssag ved landsret får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at domsforhandling er begyndt, kan forhandlingen fortsætte, såfremt dog højst én dommer og én nævning eller én domsmand mangler."

3. § 687 affattes således:

"§ 687. Ved landsretterne behandles i første instans følgende sager, i hvilke nævninger skal medvirke:

- 1) sager om en i borgerlig straffelovs kapitel 12 eller 13 nævnt forbrydelse, for hvilken loven hjemler straf af fængsel i 8 år eller derover, uden at dette er betinget af særlige, straf forhøjende omstændigheder,
- 2) sager om overtrædelse af borgerlig straffelovs § 146, stk. 2, § 180, § 183, stk. 1 og 2, § 183 a, § 216, § 237, § 245, stk. 2, § 246, § 261, stk. 2, og § 288, stk. 2,
- 3) sager om politiske lovovertrædelser.

Stk. 2. Landsretsbehandling bortfalder dog, når betingelserne for sagens behandling efter § 925 eller § 925 a foreligger."

4. § 69o affattes således:

"§ 69o. Straffesager, der omfatter flere lovovertrædelser, behandles ved landsret under medvirken af nævninger, hvis sådan behandling efter reglerne i § 687 kræves med hensyn til en af overtrædelserne. Andre straffesager, omfattende flere lovovertrædelser, behandles som domsmandssager ved byret, hvis sådan behandling efter reglerne i § 688 kræves med hensyn til en af overtrædelserne."

5. § 962, stk. 2, ophæves og i stedet indsættes:

"Stk. 2. I politisager kan domme kun ankes af tiltalte, såfremt han har givet møde i sagen, og højere straf end 6 dagbøder, bøde på 600 kr. eller konfiskation af genstande af tilsvarende værdi eller andre offentligretlige følger er idømt. Afgørelser i henhold til §§ 936 og 937 kan ikke ankes.

Stk. 3. Justitsministeren kan tillade anke af domme, der efter stk. 2 ikke kan indbringes for højere ret, såfremt sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Ansøgning skal indgives til justitsministeriet inden 2 uger efter dommens afsigelse eller, hvis tiltalte ikke har været til stede ved dommens afsigelse, efter dens forkyndelse. Justitsministeren kan dog undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter dommens afsigelse. Under tilsvarende betingelser kan justitsministeren tillade anke af de i stk. 2, 2. pkt., nævnte afgørelser."

Stk. 3 og 4 bliver herefter stk. 4 og 5.

6. § 965, stk. 2, 1. pkt., ophæves.

7. § 965 c, stk. 4, ophæves og i stedet indsættes:

"Stk. 4. Tilførsler til retsbogen om forklaringer afgivet af vidner og syns- eller skønsmand under byretsbehandlingen kan foruden i de i § 877 nævnte tilfælde anvendes som bevismiddel, såfremt ingen af parterne inden domsforhandlingen har anmodet om fornyet afhøring."

8. Efter § 965 c indsættes:

"§ 965 d. Ved afstemninger har hver dommer og hver domsmand én stemme. Hvis undtagelsesvis kun 2 dommere medvirker, har hver af disse $1\frac{1}{2}$ stemme. På samme måde har hver domsmand $1\frac{1}{2}$ stemme, hvis der undtagelsesvis kun medvirker 2 domsmænd."

9.

BEMÆRKNINGER TIL LOVUDKASTETTil nr. 1.

Forslaget har til formål at skabe hjemmel for, at landsretten i politisager kan beklædes af én landsdommer. Forslaget er nærmere omtalt i afsnit 5.3. Som nævnt i dette afsnit har rådets medlemmer forskellig mening om, hvilke politisager der fuldt forsvarligt kan afgøres af en enkelt landsdommer. Rådet har derfor udformet bestemmelsen således, at landsretten i hver enkelt sag må tage stilling til, om retten skal sættes med 1 eller med 3 dommere.

Til nr. 2 og 8.

Forslaget om fortsættelse af domsforhandlingen, selv om en dommer eller en domsmand må fratræde, efter at domsforhandlingen er begyndt, er omtalt foran i afsnit 7.2.

Efter § 214, stk. 3, i den gældende lov er det kun dommere og domsmænd, som har overværet de mundtlige forhandlinger i deres helhed, der kan deltage i sagens afgørelse. Sagen må derfor, hvis en dommer eller domsmand får forfald under sagens behandling, enten udsættes, til vedkommende dommer eller domsmand påny kan deltage, eller begynde forfra for en fuldtallig afdeling.

I nævningsager gælder tilsvarende regler. Domsforhandlingen kan dog i disse sager fortsætte, selv om en dommer eller nævning får forfald eller af anden grund må fratræde, såfremt højst én dommer og én nævning mangler, jfr. § 214, stk. 3, 2. pkt.

For at undgå ulemper ved udsættelse eller gentagelse af sagen har retsplejeloven i § 6, stk. 3, åbnet mulighed for, at suppleanter for landsdommerne og nævningerne eller domsmændene kan overvære forhandlingen, såfremt sagen må antages at blive af længere varighed. Bliver en landsdommer, nævning eller domsmand forhindret i at deltage i hele sagens behandling, indtræder suppleanten i hans sted. Det er sædvanlig praksis i landsretterne i

større domsmandssager at udpege suppleanter for dommere og domsmænd for at undgå at skulle gentage hele domsforhandlingen, hvis en dommer eller domsmand får forfald. Det er imidlertid ret sjældent, at suppleanterne træder i funktion.

Landsretterne vil opnå en vis aflastning, såfremt rådets forslag gennemføres, således at domsforhandlingen i domsmandssager kan fuldføres og dom afsiges af 2 landsdommere, hvor en af dommerne af sygdom eller andre grunde forhindres i at deltage i hele be-handlingen af sagen. Rådet foreslår ordningen udformet på tilsvarende måde som i nævningesager, således at den samlede vægt af landsdommernes stemmer vedbliver med at være lig med den samlede vægt af domsmændenes stemmer.

Til nr. 3.

Forslaget har til formål at begrænse antallet af straffesager, som skal undergives nævningebehandling. Behandlingen af nævningesager er som følge af de særlige regler herom i retsplejelovens kapitel 77 særdeles tidkrævende. Nævningebehandlingen bør derfor efter rådets opfattelse begrænses til sager, hvor anvendelsen af denne tunge og bekostelige procesform står i rimeligt forhold til sagens betydning for den enkelte og for samfundet.

En begrænsning af antallet af nævningesager vil gøre det muligt for landsretterne hurtigere, end det nu er tilfældet, at foretage domsforhandling af nævningesagerne. En begrænsning af nævningesagerne vil derimod ikke medføre lægmænds udelukkelse fra deltagelse i behandlingen af disse sager, da de pågældende sager i så fald vil blive behandlet under medvirken af domsmænd.

Som omtalt ovenfor under afsnit 4.4., var det ved udarbejdelsen af reglerne om nævningesager en forudsætning, at nævningebehandling bortset fra politiske overtrædelser kun skulle anvendes med hensyn til de groveste forbrydelser, misgerningssager, hvor der fra samfundets side må reageres med de strengeste straffe. Der er imidlertid for så vidt angår en del af de sager, der efter de gældende regler klart henhører under nævningernes kompetence, i de senere år sket en udvikling i retning af mildere strafudmåling, således at der efter retspraksis hyppigt udmåles straffe, der i størrelse ligger i den nederste del af lovens strafferamme.

Med henblik på en begrænsning af nævningesagerens antal har rådet derfor foretaget en gennemgang og vurdering af samtlige lov-

overtrædelser, der i dag pådømmes under medvirken af nævninger under anvendelse af de oprindelige kriterier, der lå bag udvælgelsen af de sager, der skulle behandles under medvirken af nævninger - særdeles grove forbrydelser og idømmelse af alvorlig frihedsstraf. Rådet har under denne gennemgang lagt vægt på forbrydelsens strafværdighed set med nutidens øjne og ikke alene på den generelle strafferamme, samt på forbrydelsens karakter af misgerningssag og dens egnethed som nævningsesag.

Rådet er kommet til det resultat, at der ikke er grundlag for at ændre reglerne for så vidt angår de i straffelovens kapitler 12 og 13 nævnte lovovertrædelser, der drejer sig om forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed og forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder m.v. Disse forbrydelser vil i de fleste tilfælde være politiske forbrydelser og vil desuden hyppigt på grund af deres karakter ligge inden for det område, der har været nævnt som misgerningssager.

For så vidt angår de i straffelovens kapitel 14-29 nævnte lovovertrædelser, foreslås, at de lovovertrædelser, der fortsat bør undergives nævningsbehandling, opregnes i loven. Forslagets gennemførelse vil betyde en væsentlig begrænsning af de sager, som hører under nævningeting, jfr. nærmere ovenfor under afsnit 4.4.

Efter domsmandsinstitutionens gennemførelse kan man endvidere rejse spørgsmålet om, hvorvidt det er påkrævet at opretholde særbestemmelsen om politiske lovovertrædelser, jfr. § 687, stk. 1, litra c. På grund af sagernes fåtallighed, og da det ikke kan udelukkes, at disse sager mest hensigtsmæssigt behandles ved landsretten i 1. instans, stiller rådet ikke forslag om en ophævelse af denne bestemmelse. Rådet finder det dog hensigtsmæssigt, at politiske sager også skal kunne behandles efter reglerne i retsplejelovens §§ 925 og 925 a, såfremt behandling efter disse paragraffer i øvrigt vil være mulig i henhold til de i paragrafferne stillede betingelser. Der lægges herved vægt på, at der under sagens behandling normalt vil være beskikket en forsvarer for sigtede, og at sagens pådømmelse efter reglerne i retsplejelovens § 925 og § 925 a ikke alene er betinget af sigtedes tilståelse, men tillige af hans samtykke til denne behandlingsmåde.

Til nr. 4.

Anklagemyndigheden har over for rådet rejst spørgsmålet om en

klargørelse af reglerne vedrørende foreningen af flere straffesager i de tilfælde, hvor tiltalen rummer såvel overtrædelser af straffeloven, der hører under landsret i 1. instans, som forhold, der skal pådømmes under medvirken af domsmænd, jfr. foran i afsnit 4.7.

Forslaget har til formål at skabe klar hjemmel for, at sager, der rummer en kombination af et tilstået "nævningeforhold" og et eller flere benægtede "domsmandsforhold", kan behandles ved byret under medvirken af domsmænd.

Til nr. 5.

Rådet har i sin betænkning nr. 698/1973 om behandling af borgerlige sager stillet forslag om en ændret affattelse af bestemmelsen om anke af politisager i retsplejelovens § 962, stk. 2-4. Efter dette forslag skal der gælde samme regel for tiltaltes og for anklagemyndighedens adgang til anke (højere straf end 6 dagbøder, bøde på 300 kr. m.v.), og anketilladelsen skal meddeles af retten. Der henvises til den nævnte betænkning side 43, 68 og 181, og det foran under afsnit 6.4.2.3. anførte. Betænkningen har været til udtalelse hos en række myndigheder og organisationer, og der fremkom herved forskellige meninger, men de fleste udtalelser går dog ind for indførelse af en fri ankeadgang for såvel anklagemyndighed som domfældte.

Rådet har påny indgående drøftet, om adgangen til at anke "mindre" politisager bør begrænses og i bekræftende fald, hvilke sager der skal karakteriseres som mindre forseelser. Ud fra de foran under afsnit 6.4.2.3. nævnte betragtninger finder et flertal af rådets medlemmer, at retsplejelovens regel om en ankebegrænsning bør opretholdes, at ankegrænsen - såfremt bestemmelsen skal få nogen praktisk betydning - ikke bør sættes lavere end til 600 kr., og at ankebegrænsningen ikke bør omfatte anklagemyndighedens anker. Under hensyn til den komplicerede sagsbehandling, som i henhold til udtalelser fra landsretterne bør anvendes, såfremt disse skal behandle sager om anketilladelse, har rådet nu fundet det hensigtsmæssigt, at anketilladelserne som hidtil meddeles af justitsministeriet på skriftligt grundlag og uden forsvarerbeskikkelse, jfr. foran side 96.

Rådet har i sin betænkning fra 1973 foreslået, at tilladelse til anke af domme, der efter § 962, stk. 2, ikke kan indbringes

for højere ret, kan meddeles, "såfremt sagen har almindelig interesse eller særlige grunde i øvrigt taler derfor". Denne formulering blev også anvendt i forslaget til ændring af § 595, stk. 1, fremsat i rådets betænkning fra 1976, idet man dog ændrede "har almindelig interesse" til "er af principiel karakter". Rådet udtaler i 1976-betænkningen, at man finder, at den ændrede formulering giver bedre udtryk for de hensyn, der skal tillægges vægt ved afgørelse af, om der skal gives tilladelse. Udtrykket "er af principiel karakter" er i overensstemmelse hermed anvendt i den nu foreslåede affattelse af § 962, stk. 3.

Til nr. 6.

Bestemmelsen i § 965, stk. 2, 1. pkt., foreslås ophævet, jfr. foran under afsnit 7.1.2. Reglen følges ikke i praksis, hvor anklagemyndigheden som regel taler først, uanset hvem der har anket sagen. Det bør efter rådets opfattelse også være retten selv, der som led i den almindelige retsledelse afgør, i hvilken rækkefølge parterne skal have ordet.

Til nr. 7.

Rådet foreslår som nævnt foran i afsnit 7.1.2. bestemmelsen i § 965 c, stk. 4, ophævet, og foreslår som nævnt i afsnit 7.1.1. et nyt stk. 4, der vedrører anvendelsen af tilførsler til retsbogen som bevismiddel i ankesager.

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 c, stk. 4, begynder domsforhandlingen i bevisanker ved landsretterne med oplæsning af både anklageskriftet og underrettens dom. Da en sådan oplæsning kan kræve betydelig tid og ikke altid er påkrævet, bør det efter rådets opfattelse overlades til retten i hver enkelt sag at afgøre, om anklageskrift og underrettens dom ved domsforhandlingens begyndelse skal oplæses, eller om oplæsningen mere hensigtsmæssigt kan erstattes af en redegørelse for ankens formål og indholdet af dommen.

Tiltaltes og vidners forklaringer skal i almindelighed afgives for den dømmende ret under domsforhandlingen. Det gælder både for behandling i 1. instans og i ankeinstans og såvel i bevis- som i udmålingsanker. Tidligere afgivne forklaringer kan dog i et vist begrænset omfang benyttes som bevismiddel, jfr. retsplejelovens § 877, stk. 2, nr. 3 og stk. 3.

Der er i rådet enighed om, at bevisførelsen i ankesager bør søges forenklet, således at indkaldelse af tidligere førte vidner i videst muligt omfang undlades, og forklaringerne afgivet til brug for sagen i 1. instans i stedet dokumenteres ved oplæsning i landsretten af dom eller retsbogsudskrift. En begrænsning af bevisførelsen må ske i forståelse med både anklagemyndighed og forsvarer og kan formentlig mest hensigtsmæssigt gennemføres ved, at statsadvokatens medhjælper, når han i forbindelse med ekstrakt-skrivningen udarbejder bevisfortegnelsen, da kun medtager vidner, der har afgivet forklaring i byretten, såfremt det skønnes påkrævet at høre deres forklaring påny. Forsvareren kan herefter inden en vis frist efter bevisfortegnelsens afsendelse fra statsadvokaturen fremsætte anmodning om yderligere bevisførelse.

Der henvises i øvrigt til det i afsnit 7.1.1. nævnte.

Pådomte nævningsager i østre landsret

i årene 1973-1975.

Pådømte nævningesager i østre landsret i 1973.

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 181	1 1 1 1 1 1 1 1 8	1 1 1 2 1 2 1 1 10	fængsel i 3 år hospital for sindslidende fængsel i 1 år fængsel i 8 år, fængsel i 4 år frifundet fængsel i 6 måneder, fængsel i 4 måneder hospital for sindslidende psykiatrisk behandling
§ 216	1 1 1 3	1 1 1 3	forvaring forvaring fængsel i 8 år
§ 217	1 1 2	1 1 2	fængsel i 2 år 6 måneder fængsel i 1 år 6 måneder
§§ 222 og 224	1 1 1 1 1 5	1 1 1 1 1 5	fængsel i 2 år fængsel i 1 år fængsel i 3 år 6 måneder fængsel i 2 år fængsel i 2 år 6 måneder
§ 237	1 1 1	1 1 1	fængsel i 10 år fængsel i 10 år fængsel i 12 år

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 237 (fortsat)	1 (jfr. § 21)	1	fængsel i 7 år
	1 (jfr. § 21)	1	hospital for sindslidende
	1	1	fængsel i 5 år
	1 (jfr. § 21)	1	psykiatrisk behandling
	1	1	fængsel i 12 år
	1	1	frifundet (§ 16)
	<u>9</u>	<u>9</u>	
§ 245, stk. 2	1	1	fængsel i 8 år
	1	1	fængsel i 8 år
	1	1 (§ 245, stk. 1, jfr. stk. 2)	fængsel i 1 år 6 måneder
	<u>1</u> 4	<u>1</u> 4	psykiatrisk behandling
§ 288, stk. 1	1	4	2 frifundet, fængsel i 1 år 3 måneder, fængsel i 2 år 6 måneder (fællesstraf)
	1	2	særfængsel i 2 år, fængsel i 1 år 6 måneder (fællesstraf)
	1	1	fængsel i 4 år
	1	2	fængsel i 5 år, fængsel i 5 år
	1	3	fængsel i 3 år, fængsel i 1 år, betinget, fængsel i 2 år 6 måneder
	1	1	fængsel i 7 år
	1	2	fængsel i 4 år 6 måneder, fængsel i 1 år 3 måneder
	1	1	fængsel i 1 år 3 måneder
	1	1	fængsel i 4 år 6 måneder
	1	2	fængsel i 2 år, fængsel i 1 år
	1	2	fængsel i 3 år, fængsel i 2 år 6 måneder

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 288, stk. 1 (fortsat)	1	3	fængsel i 3 år, fængsel i 2 år, fængsel i 2 år
	1	1 (§ 284)	fængsel i 4 måneder
	1	3	fængsel i 2 år, fængsel i 3 år, fængsel i 2 år
	1	1	frifundet, men + §§ 260 og 291 - psykiatrisk behand- ling
	—	—	
	15	29	
§ 288, stk. 2	1	1	fængsel i 6 år 3 måneder
	1	1	fængsel i 6 år
	1	1	frifundet, men + § 244, stk. 4 - fængsel i 1 år
	—	—	6 måneder
	3	3	

Pådomte nævningesager i østre landsret i 1974.

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 181	1	1 (§ 16)	hospital for sindslidende
	1	1 (§ 16)	hospital for sindslidende
	1	1	anbringelse i institution for åndssvage
	1	1	fængsel i 2 år 6 måneder
	1	1	fængsel i 1 år 6 måneder
	1	1	fængsel i 1 år
	1	1	fængsel i 6 måneder
	1	1	frifundet, for tyveri fængsel 8 måneder
	1	1	frifundet
	1	1	frifundet
	1	1	frifundet
	1	1	frifundet
	12	12	
§ 216	1	1	fængsel i 5 år
	1	1	fængsel i 3 år
	1	1	fængsel i 3 år
	1	1 (jfr. § 288, stk. 1)	fængsel i 3 år
	1	1	fængsel i 2 år 6 måneder
	1	1 (jfr. §§ 210, stk. 2 og 222)	fængsel i 1 år 6 måneder
	1	1	frifundet
	1	4	frifundet, frifundet, for tyveri og vold fængsel 4 måneder, betinget, frifundet, for vold fæng- sel 30 dage, betinget, frifundet

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 216 (fortsat)	<u>—</u> 8	<u>—</u> 11	
§§ 222 og 224	1 1 1 <u>1</u> 4	1 2 1 <u>1</u> 5	psykiatrisk behandling un- der tilsyn af kriminalfor- sorg fængsel i 1 år, frifundet frifundet, for ulovlig tvang og blufærdigheds- krænkelser fængsel i 1 år fængsel i 8 måneder
§ 237	1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 <u>1</u> 17	1 1 1 3 1 1 1 1 1 1 1 (jfr. § 21) 1 1 1 1 (jfr. § 21) <u>1</u> 19	anbringelse i sikrings- anstalt hospital for sindslidende hospital for sindslidende fængsel i 16 år fængsel i 16 år, fængsel i 16 år, fængsel i 5 år fængsel i 12 år fængsel i 12 år fængsel i 12 år fængsel i 12 år fængsel i 6 år fængsel i 4 år fængsel i 4 år fængsel i 3 år 6 måneder fængsel i 1 år 5 måneder frifundet, for grov le- gemsbeskadigelse fængsel i 4 år frifundet, for grov le- gemsbeskadigelse psykia- trisk behandling frifundet

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 245, stk. 2	1 1 2	1 1 2	hospital for sindslidende fængsel i 3 år
§ 288, stk. 1, nr. 1	1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 14	2 1 1 1 1 (jfr. § 21) 1 (jfr. § 21) 2 1 1 2 1 2 2 2 1 19	fængsel i 4 år, fængsel i 4 år 6 måneder fængsel i 2 år 6 måneder fængsel i 2 år fængsel i 2 år fængsel i 1 år 6 måneder fængsel i 1 år 6 måneder fængsel i 1 år 3 måneder, fængsel i 1 år fængsel i 1 år fængsel i 2 år fængsel i 1 år 6 måneder fængsel i 1 år 6 måneder fængsel i 2 år, fængsel i 1 år 9 måneder frifundet, frifundet, for tyveri fængsel i 4 måneder frifundet, for ulovlig tvang fængsel i 1 år
§ 288, stk. 2	1 1	1 1	fængsel i 5 år

Pådomte nævningsager i østre landsret i 1975.

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 119, jfr. § 83	1 1	1 1	frifundet
§ 181, stk. 1	1 (jfr. § 21) 1 1 1 1 1 1 1 1 9	1 (§ 17) 1 (§ 16) 1 1 1 3 1 1 1 11	psykiatrisk behandling psykiatrisk behandling fængsel i 2 år 6 måneder fængsel i 1 år 3 måneder fængsel i 5 måneder alle frifundet, men for hærværk idømt fængsel i 3 måneder frifundet frifundet frifundet
§ 216	1 1 (jfr. § 21) 1 1 1 5	1 1 1 1 1 5	fængsel 4 år 6 måneder fængsel i 1 år fængsel i 6 måneder frifundet, efter § 217 fængsel i 2 år frifundet, efter § 217 fængsel i 8 måneder
§§ 222 og 224	1 1 2	1 1 2	fængsel i 2 år fængsel i 10 måneder
§ 237	1 (til- dels jfr. § 21)	1	anbringelse i sikrings- anstalt

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 237 (fortsat)	1	1 (§ 16)	hospital for sindslidende
	1	1	fængsel i 12 år
	1	1	fængsel i 10 år
	1	1	fængsel i 5 år
	1	1	fængsel i 3 år
	1	1	fængsel i 3 år
	1	1	frifundet, for vold + § 250 dømt til behandling på hospital for sinds- lidende
	1	1	frifundet, for grov le- gemsbeskadigelse fængsel i 8 år
	1	1	frifundet, for grov le- gemsbeskadigelse fængsel i 6 år
	1	1	frifundet, for vold fæng- sel i 5 år
	1	1	frifundet, for vold fæng- sel i 5 år
	1	1	frifundet, for vold fæng- sel i 4 år
	1	1	frifundet, efter §§ 252 og 266 idømt fængsel i 2 år
	1	1	frifundet, for grov le- gemsbeskadigelse fængsel i 2 år
	1	1	frifundet, for grov le- gemsbeskadigelse fængsel i 1 år
	1	1	frifundet
	<u>17</u>	<u>17</u>	
§ 288, stk. 1	1	1	fængsel i 5 år
	1	4	fængsel i 5 år, fængsel i 5 år, fængsel i 4 år 6 måneder fængsel i 3 år
	1	1	fængsel i 3 år

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 288, stk. 1 (fortsat)	2	7	fængsel i 3 år, fængsel i 3 år, fængsel i 3 år, fængsel i 2 år 6 måneder, fængsel i 1 år 6 måneder, fængsel i 1 år 6 måneder, fængsel i 1 år
	1	1	fængsel i 2 år 6 måneder
	1	1	fængsel i 2 år
	1	1	fængsel i 2 år
	1	1	fængsel i 2 år
	1	3	fængsel i 2 år 6 måneder, fængsel i 8 måneder be- tinget, frifundet, for tyveri be- tinget dom uden straffast- sættelse
	1	4	fængsel i 1 år 6 måneder, fængsel i 1 år 3 måneder, fængsel i 1 år, fængsel i 1 år - alle betinget
	1	3	fængsel i 1 år 6 måneder, fængsel i 1 år, fængsel i 1 år
	1	1	fængsel i 1 år 6 måneder
	1	2	fængsel i 1 år 3 måneder, fængsel i 8 måneder
	1	1	fængsel i 8 måneder
	1	3	frifundet, for tyveri fængsel i 2 år 6 måneder, frifundet, for dokument- falsk fængsel i 1 år 6 måneder, frifundet, for dokument- falsk fængsel i 1 år
	1	2	frifundet, for tyveri fængsel i 10 måneder, frifundet, for tyveri fængsel i 5 måneder
	1	1	frifundet, for vold fæng- sel i 3 måneder
	1	1	frifundet, for tyveri betinget fængsel i 6 måneder
	1	1	frifundet
	<u>1</u> 20	<u>1</u> 39	

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 288, stk. 2	1 1	3 3	fængsel i 5 år, fængsel i 4 år, fængsel i 2 år

Pådømte nævningesager i vestre landsret
i årene 1973-1975.

Pådomte nævningsager i vestre landsret i 1973.

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 181	1	1	frifundet
	1	1	særlig forvaringsanstalt (§ 17, stk. 1, jfr. § 70, stk. 1, citeret)
	1	1	hospital for sindslidende (§ 16, jfr. § 70, stk. 1, citeret)
	1	1	3 år 6 måneder (fælles- straf), tillige dømt for § 279, jfr. tildels § 21 og § 278, nr. 1, og § 283, stk. 1, nr. 3, jfr. § 21
	1	1	psykiatrisk behandling (§ 17, stk. 1, jfr. § 68, stk. 1, citeret)
	1	1	2 år 6 måneder, tillige dømt for § 276 m.v.
	1	1	1 år 9 måneder, tillige dømt for § 279 m.v.
	1	2	begge frifundet
	8	9	
§§ 216 og 217	1	1	frifundet også for § 217
	1	1	fængsel 1 år 6 måneder (§ 21 citeret)
	1	1	åndssvageanstalt, tillige § 288, stk. 2, jfr. stk. 1, nr. 1 (§ 21, § 16 og § 70 citeret)
	1	1	fængsel 1 år 6 måneder (§ 21 citeret)
	1	1	psykiatrisk behandling (§ 21, § 17 og § 70, stk. 1, citeret)
	1	1	fængsel 8 måneder (§ 21 citeret)
	1	1	fængsel 4 år (fællesstraf)

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§§ 216 og 217 (fortsat)	1	1	fængsel 8 år, tillige dømt for § 222, stk. 1, § 288, stk. 1, nr. 1, m.v.
	1	1	fængsel 4 år (fællesstraf), tillige dømt for § 222, stk. 1, og § 276
	1	1	frifundet for § 216, men dømt for § 217 og § 244, stk. 3 og 4, med 1 års fængsel
	1	1	frifundet
	<u>11</u>	<u>11</u>	
§§ 222 og 224	1	1	fængsel i 6 måneder
	1	1	fængsel i 9 måneder, til- lige dømt for § 232 og § 210, stk. 3, jfr. stk. 1
	1	2	fængsel 1 år 3 måneder, frifundet
	<u>3</u>	<u>4</u>	
§ 237	1	1	hospital for sindslidende (§ 16 og § 70, stk. 1, citeret)
	1	1	hospital for sindslidende (§ 16 citeret)
	1	1	hospital for sindslidende
	1	1	fængsel 7 år (§ 85 citeret)
	<u>4</u>	<u>4</u>	
§ 288, stk. 1	1	2	fængsel 2 år 6 måneder, fængsel 1 år 6 måneder
	1	1	fængsel 2 år 6 måneder
	1	1	fængsel 1 år, hvoraf 9 måneder betinget (cite- ret § 21, stk. 2)
	1	1	fængsel 1 år 3 måneder
	1	1	fængsel 2 år
	1	2	fængsel 2 år (fællesstraf), fængsel 1 år 3 måneder (§ 23 citeret)
	1	1	fængsel 1 år 6 måneder

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 288, stk. 1 (fortsat)	1	1	forblive under åndssvage- forsorgen (§ 17 og § 68 citeret)
	1	2	
	9	12	
§ 288, stk. 2	1	1	særfængsel 3 år anbringes på åndssvage- anstalt
	1	1	
	1	2	
	3	4	

Pådømte nævningsager i vestre landsret i 1974.

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 181	1	1	forblive under åndssvage- forsorg (§ 17, stk. 1, og § 68 citeret)
	1	1	strafbortfald
	1	2	begge inddrages under ånds- svageforsorgen
	1	1	fængsel 1 år
	1	1	betinget straf uden straf- fastsættelse (§ 181, stk. 3, citeret)
	— 5	— 6	
§ 216	1	1	frifundet
	1	1	fængsel 2 år 6 måneder
	1	1	frifundet for § 216, stk. 1, men + § 244, stk. 4, jfr. stk. 3, med fængsel i 8 måneder (tillægsstraf jfr. § 89)
	1	1	fængsel 2 år 6 måneder (fællesstraf)
	1	1	forvaring
	1	1	frifundet
	— 6	— 6	
§ 217	1	1	frifundet for § 216, fængsel 1 år (tillige dømt for § 130)
	— 1	— 1	
§§ 222 og 224	1	1	fængsel 1 år
	1	1	fængsel 3 år
	1	1	fængsel 6 måneder
	1	1	fængsel 2 år (§ 210 ci- teret), betinget
	— 4	— 4	

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 237	1 1 1 3	1 1 1 3	fængsel 14 år fængsel 3 år 6 måneder (§ 21 og § 85 citeret) anbringelse på institution for åndssvage (§ 21 og § 17, stk. 1, citeret)
§ 245, stk. 2	1 1	1 1	fængsel 1 år 6 måneder (§ 85 citeret)
§ 288, stk. 1	1 1 1 1 1 1 1 7	2 2 1 2 1 1 1 10	fængsel 2 år 6 måneder, fængsel 2 år 3 måneder fængsel 1 år 3 måneder (fællesstraf) (§ 21 ci- teret), fængsel 10 måneder (§ 21 citeret) fængsel 4 år 3 måneder fængsel 1 år 3 måneder (fællesstraf), fængsel 8 måneder, betinget fængsel 2 år 6 måneder fængsel 1 år 9 måneder (fællesstraf) fængsel 8 måneder

Pådomte nævningsager i vestre landsret i 1975.

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§§ 166 og 167	1	4	fængsel 3 år, fængsel 10 måneder, fængsel 1 år 6 måneder (§ 84, stk. 1, nr. 5, citeret), fængsel 2 år (fællesstraf) (§ 84, stk. 1, nr. 5, citeret)
	<u>1</u>	<u>4</u>	
§ 181	1	1	fængsel 3 år (fællesstraf)
	<u>1</u>	<u>1</u>	
§ 216	1	2	fængsel 2 år 6 måneder, fængsel 2 år 6 måneder
	1	1	fængsel 1 år 6 måneder
	1	1	fængsel 1 år, hvoraf 9 måneder betinget (§ 21 citeret)
	1	1	fængsel 3 år 6 måneder (fællesstraf) (§ 21 cite- ret og tillige dømt for § 181, stk. 1, tildels jfr. § 85)
	<u>4</u>	<u>5</u>	
§§ 222 og 224	1	1	frifundet
	<u>1</u>	<u>1</u>	
§ 237	1	1	hospital for sindslidende (§ 21, § 16, og § 68 ci- teret)
	1	1	fængsel 12 år
	1	1	frifundet for § 237, jfr. § 21, dømt for § 244, stk. 4, jfr. stk. 2, med fæng- sel 1 år 9 måneder
	<u>3</u>	<u>3</u>	

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 245, stk. 2	1	1	frifundet for § 245, stk. 2, dømt for § 244, stk. 2, 3 og 4, med fængsel i 4 år (§ 85 citeret)
	1	1	fængsel 4 år (fællesstraf), tillige dømt for § 216
	1	2	frifundet for § 245, stk. 2, dømt for § 244, stk. 3 og 4 m.v., med fængsel i 4 år,
			frifundet for § 245, stk. 2, dømt for § 244, stk. 3 og 4 m.v., med fængsel i 2 år
	1	1	fængsel 1 år (§ 85 citeret)
	1	1	frifundet for § 245, stk. 2, dømt for § 252 med fængsel i 9 måneder, betinget
	<u>5</u>	<u>6</u>	
§ 288, stk. 1	1	1	fængsel 3 år
	1	2	fængsel 1 år 6 måneder, fængsel 1 år 6 måneder (fællesstraf)
	1	2	fængsel 1 år, fængsel 1 år 6 måneder (fællesstraf)
	1	1	fængsel 1 år, betinget (§ 85 citeret)
	1	2	fængsel 1 år 3 måneder (fællesstraf), fængsel 6 måneder
	1	3	fængsel 4 år, fængsel 6 måneder (alene dømt for § 284, jfr. § 288, stk. 1, nr. 1), fængsel 6 måneder (alene dømt for § 284, jfr. § 288, stk. 1, nr. 1)
	1	1	fængsel 6 måneder (§ 21 citeret)
	1	3	fængsel 1 år 3 måneder, fængsel 1 år (tillægsstraf jfr. § 89), fængsel 8 måneder, betinget

Straffelovs- bestemmelse	Antal sager	Antal tiltalte	Idømt straf eller anden foranstaltning
§ 288, stk. 1 (fortsat)	1	2	fængsel 1 år 3 måneder (fællesstraf), fængsel 1 år 3 måneder (fællesstraf)
	1	1	fængsel 3 år
	1	2	fængsel 4 år, fængsel 8 måneder, betin- get (alene dømt for § 284, jfr. § 288, stk. 1, nr. 1)
	1	1	frifundet for § 288, stk. 1, nr. 1, jfr. § 21, men dømt for § 266 med fæng- sel 60 dage
	—	—	
	12	21	
§ 288, stk. 2	1	1	fængsel 4 år (§ 21 citeret)
	1	2	fængsel 1 år, fængsel 1 år
	1	2	fængsel 7 år, fængsel 6 år
	—	—	
	3	5	

Uddrag af

anklagemyndighedens årsberetning 1974, side 116,
vedrørende fordelingen af ankesager for 1974.

FORDELINGEN AF ANKESAGER FOR 1974.

	1.Kbhvn.	2.Kbhvn.	Sjæll.	Fyn	Aalborg	Viborg	Bønderborg ^{x)}
1. Totale antal ankesager	386	310	1406	309	365	542	439 401
2. Anket af til- tatte, Heraf frafaldne ef- ter ankemedd.	291 48	240 54	930 163	227 27 + 1 afvist	287 83 + 5 afvist	410 106	313 87 + 17 afvist
3. Anket af ankla- gemyndigheden Heraf frafaldet	95 20	70 9	476 112	82 15	78 6	132 24	88 10
4. Anket af tiltal- te til formild- else (incl. fra- faldne anker)	93	83	255	79	95	143	127
5. Den %vise andel af anklm.s an- ker	24	22	33	26	21	24	21
6. Samme, efter fra- drag af samtlige frafaldne anker	23	24	32	25	26	26	25

x) Bortset fra det totale tal på 439 omfatter opgørelsen de pr. 31/1 1975 for 1974 afgjorte ankesager.

Anklagemyndighedens opgørelser vedrørende
fordelingen af ankesager for april kvartal 1976
og af ankesager for januar og april kvartal 1976 og 1977.

FORDELING AF ANKESAGER FOR APRIL KVARTAL 1976.

	1.Kbhvn.	2.Kbhvn.	Sjæll.	Fyn	Aalborg	Viborg	Sønderborg	I alt
Totale antal ankesager	118	102	352	111	101	110	92	986
Anklagemyndigheds andel af anker	20%	18%	35%	27%	25%	14%	15%	25%
Frafaldet af anklagemyndigheden	9	3	56	9	7	4	4	92
Frafaldet af tiltalte	20	19	34	20	24	17	24	156
Frafald af iværksatte anker	25%	22%	26%	26%	31%	19%	30%	25%
Tilfaldes frafald af egne anker	21%	23%	15%	25%	32%	18%	31%	21%
Anklagemyndigheds frafald af egne anker	38%	17%	46%	31%	28%	27%	29%	37%
Anklagemyndigheds andel af opretholdte anker	17%	19%	25%	24%	26%	12%	16%	21%

FORDELINGEN AF ANKESAGER FOR JANUAR OG APRIL KVARTAL 1976.

	1.Kbhvn.	2.Kbhvn.	Sjæll.	Fyn	Aalborg	Viborg	Sønderborg	I alt
Total antal ankesager	200	188	649	198	177	227	234	1.873

Det bemærkes, at anklagemyndigheden ikke er i besiddelse af materiale til belysning af fordelingen mellem anklagemyndighedens og tiltaltes andel af ankerne.

FORDELINGEN AF ANKESAGER FOR JANUAR OG APRIL KVARTAL 1977.

	1.Kbhvn.	2.Kbhvn.	Sjæll.	Fyn	Aalborg	Viborg	Sønderborg	I alt
Total antal ankesager	192	150	629	208	170	248	218	1.815
Anklagemyndighedens andel af iværksatte anker ^{x)}	9%	13%	35%	42%	18%	19%	29%	29%

x) Det bemærkes, at antallet af frafaldne anker ikke kendes på nuværende tidspunkt.

Uddrag af
retsplejerådets betænkning nr. 698/1973
om behandling af borgerlige sager, side 47-51,
vedrørende anketilladelser efter retsplejelovens § 962, stk. 2.

kun finde sted, når han har givet møde i sagen, og højere straf end 6 dagbøder eller bøde af 60 kr. eller konfiskation af genstande af tilsvarende værdi eller andre offentligretlige følger er idømt. Tilladelse til anke kan dog, hvis særlig grund foreligger, meddeles af justitsministeren. Bødevedtagelser og advarsler efter §§ 936 og 937 er i almindelighed endelige, men justitsministeren kan under tilsvarende betingelser som ved domme tillade anke.

Ved retsplejeloven af 1916 blev beløbsgrænsen for fri anke fra tiltaltes side fastsat til 40 kr. svarende til den ankegrænse på 20 Rd., der var gældende efter § 14 i lov af 11. februar 1865. Proceskommissionen af 1863 foreslog denne ankebegrænsning opretholdt under hensyn til, at der i adskillelsen mellem politi og ret og den mundtlige og offentlige forhandling lå garantier, »hvormed man inden for visse grænser må lade sig nøje, for at ikke adgangen til at påanke skal medføre et alt for uforholdsmæssigt besvær for det offentlige og private«. Samme beløbsgrænse var efter retsplejeloven af 1916 også afgørende for, om en politisag kunne afsluttes med et udenretligt bødeforlæg efter § 931. Ved lov nr. 300 af 30. juni 1922 forhojedes begge grænser til 60 kr. Beløbene var i rigsdagssamlingen 1920–21 foreslået forhojet til 100 kr. på grund af »pengenes synkende værdi« (Rigsdagstidende 1920–21, tillæg A, sp. 4911 ff), men ved forslagets genfremsættelse i rigsdagssamlingen 1921–22 opnåedes kun tilslutning til en forhøjelse af begge beløbsgrænser til 60 kr. (Rigsdagstidende 1921–22, tillæg B, sp. 1787 ff). Grænsen for udenretlige bødeforlæg blev i 1946 forhojet til 300 kr. og i 1969 til 600 kr. Ankegrænsen i § 962, stk. 2, 2. pkt., er derimod ikke forhojet siden 1922, og er således stadig 60 kr.

I årene 1962–1969 (incl.) har justitsministeriet behandlet ialt 210 sager vedrørende tilfælde, hvor domfældte eller personer, der indenretlig har vedtaget en bøde eller modtaget en advarsel, søgte en anketilladelse efter § 962, stk. 2. Tilladelse blev meddelt i 83 tilfælde (ca. 40 pct.) og afslået i 127 tilfælde (ca. 60 pct.). Antallet af ansøgninger har været dalende i de seneste år; for årene 1965–69 har antallet af sådanne ansøgninger været: 32 – 24 – 25 – 17 – 15.

I årene 1962–69 har antallet af ansøgninger fra anklagemyndigheden ligget på om-

4. Tilladelser efter § 962, stk. 2.

Efter de gældende bestemmelser i § 962, stk. 2, kan domme i politisager i almindelighed kun ankes af det offentlige, når andre offentligretlige følger end bøde eller konfiskation kan idømmes efter de lovbestemmelser, tiltalen lyder på, og anke fra tiltaltes side kan

kring 15 om året. Samtlige ansøgninger med undtagelse af 3 blev imødekommet.

Grunden til det ringe antal sager, hvori tiltalte søger anketilladelse, er utvivlsomt prisudviklingen, der også har tvunget bødernes størrelse i vejret. Efter de seneste forhøjelser af bodeniveauet i retspraksis er en grænse på 60 kr. uden nævneværdig praktisk betydning. Der bør derfor enten ske en ophævelse af bestemmelsen i § 962, stk. 2, således at der bliver fri adgang til at anke, eller foretages en væsentlig forhøjelse af beløbsgrænsen.

Grunden til det beskedne antal ansøgninger fra anklagemyndigheden er bl. a., at ankeadgangen er fri med hensyn til overtrædelse af de fleste love, herunder færdselsloven, fordi lovene i deres strafammer åbner mulighed for idømmelse af højere straf end bøde. Grunden til at næsten alle ansøgninger fra anklagemyndigheden imødekommes må antages at være, at anklagemyndigheden er fortrolig med ministeriets praksis og i almindelighed kun søger anketilladelse, hvor denne må forventes at ville blive bevilget. Desuden må erindres, at adskillige af disse sagers fremme skyldes et ønske fra et ministeriums side om at få en bestemt fortolkning af en speciallov prøvet. I øvrigt må det nok betegnes som en ejendommelighed, at statsadvokater og rigsadvokaten i disse sager er underkastet censur af justitsministeriet. Disse embeder træffer på andre områder, uanset at justitsministeren er den øverste anklagemyndighed, selvstændigt en lang række afgørelser af betydelig større betydning end spørgsmålet om, hvorvidt en frifindelse i en politisag skal kunne indbringes for landsretten.

Det fremgår af referatet ovenfor af de gældende bestemmelser i § 962, stk. 2, at de betingelser, der gælder for anklagemyndighedens og for domfældtes fri ankeadgang, er forskellige. Retsplejeloven har således på dette punkt og uden tvingende grunde fra vejet den ligestilling mellem parterne, som i øvrigt så vidt muligt tilstræbes i den moderne strafferetspleje.

En ophævelse af enhver begrænsning i ankeadgangen ville næppe føre til en mærkbar forøgelse af domstolenes eller anklagemyndighedens arbejdsbyrde. Anklagemyndigheden ville næppe (og burde ej heller) anke i større omfang, end det nu sker, selv om begrænsningerne ophævedes. For så vidt angår

anke fra domfældtes side er begrænsningen som ovenfor nævnt i dag uden praktisk betydning. Skal reglen have væsentlig betydning, må beløbsgrænsen føres á jour. Mod en genoplivning af reglen ved en forhøjelse af beløbsgrænsen er ofte anført, at det ikke mindst af mentalhygiejniske grunde kan være ønskeligt for de domfældte at kunne få også sager om småbøder for landsretten, hvor sagen bliver underkastet en mindre summarisk behandling end den, der undertiden finder sted ved underretterne. Indbringelse for landsretten kan måske have nogen betydning for befolkningens forhold til domstolene som helhed. Heroverfor må dog fremhæves, at landsretsbehandling er et stort og kostbart apparat, og at det meget vel er muligt også ved underretterne at give de tiltalte lejlighed til at tale ud, f. eks. ved — som det også sker i praksis — at udsætte det fåtal af sager, hvori alvorligere indsigelser fremsættes, til et senere retsmøde, hvor rimelig tid til sagens behandling er afsat. Ved en fornuftig tilrettelæggelse af arbejdet i by- og herredsretterne kan alle rimelige krav til en forsvarlig behandling af politisager opfyldes. Ved vurderingen af udgifterne ved landsretsbehandling må erindres, at udover dommerens tid skal der også af parterne anvendes betydelig tid og kraft. Anke til landsretten medfører bl. a., at der skal beskikkes en forsvarer. Herved påføres der domfældte udgifter, der let kan overstige bødens størrelse betydeligt. Ved forsvarerbeskikkelsen opnås undertiden, at forsvareren ved sin drøftelse af sagen med domfældte bringer denne til at indse det formålsløse eller uforholdsmæssige ved at gennemføre anken.

Landsretsbehandling er selvsagt ikke uden værdi. Spørgsmålet er, om værdien står i rimeligt forhold til indsatsen. Det store flertal af underretternes afgørelser kan ikke ventes ændret ved en eventuel anke, og betydningen af, at der i enkelte sager sker mindre justeringer af straffen, er ikke stor. Antallet af frifindelser i ankede politisager fremgår af nedenstående oversigt.

Til belysning af betydningen af en forholdelse af beløbsgrænsen i § 962, stk. 2, anføres følgende statistiske oplysninger fra Vestre Landsret.

Vestre landsretskreds. Politisager med bødestraf ved underret og/eller landsret ankede af de tiltalte, registrerede i 1970, og af-

sluttede ved Vestre Landsret før medio april 1971.

	61-150 kr. og 7-15 dagbøder	151-300 kr. og over 15 dagbøder	Over 300 kr.
1. Frafaldet før udfærd. af ekstrakt	2	4	1
2. Frafaldet efter udfærd. af ekstrakt	15	34	11
3. Afvist	1	2	1
4. Stadfæstet . .	16 ^{a)}	16	15
5. Skærpet	1 ^{b)}	3 ^{d)}	7 ^{f)}
6. Formildet . . .	3 ^{c)}	15 ^{e)}	11 ^{g)}
7. Frifundet . . .	5	7	1
I alt	43	81	47

Bemærkninger:

- ad a) 10 dages vagtarrest ændret til 10×35 kr.
 ad b) 80 kr. ændret til 150 kr.
 ad c) 100 kr. ændret til 40 kr.
 100 kr. ændret til advarsel
 14 dages hæfte ændret til 10×10 kr.
 ad d) 300 kr. ændret til 20 dages hæfte
 200 kr. ændret til 300 kr.
 300 kr. ændret til 14 dages hæfte
 ad e) 300 kr. ændret til advarsel
 I 5 sager er 300 kr. ændret til 100 kr.
 I 4 sager er 20 kr. ændret til advarsel
 300 kr. ændret til 150 kr.
 300 kr. ændret til 200 kr.
 300 kr. ændret til 150 kr.
 200 kr. ændret til 60 kr.
 200 kr. ændret til 100 kr.
 ad f) 400 kr. ændret til 600 kr.
 500 kr. ændret til 7 dages hæfte
 400 kr. ændret til 14 dages hæfte
 2.000 kr. ændret til 3.000 kr.
 350 kr. ændret til 500 kr.
 600 kr. ændret til 800 kr.
 1.200 kr. ændret til 30 dages hæfte
 ad g) 400 kr. ændret til 30 kr.
 600 kr. ændret til 300 kr.
 400 kr. ændret til 50 kr.
 10 dages hæfte ændret til 300 kr.
 10.000 kr. ændret til 5.000 kr.
 8.000 kr. ændret til 3.000 kr.
 1.500 kr. ændret til 500 kr.
 500 kr. ændret til 300 kr.
 600 kr. ændret til 400 kr.

1.000 kr. ændret til 500 kr.

2.000 kr. ændret til 1.200 kr.

Navnlig Østre Landsret er for tiden overbebyrdet især med behandlingen af straffesager. Det er derfor af betydning om muligt at begrænse landsretternes arbejdsbyrde. En begrænsning af antallet af politisagsankere vil dog ikke betyde en meget stor lettelse for retterne selv. En del af de sager, hvori der er idømt bøder af forholdsvis ringe størrelse, har ved landsretten ført til frifindelser, og en væsentlig del af disse sager må i alle tilfælde antages at ville komme til pådømmelse efter særlig tilladelse. Netop disse sager vil ofte kræve forholdsvis meget tid i landsretten, medens behandlingen af sager, hvor dommene i første instans åbenbart må anses for rigtige, normalt kun vil tage kort tid i retten.

Beløbsgrænserne for udenretlige bødeforlæg efter retsplejelovens § 931 og den fri ankeadgang til landsretten har i en årrække været de samme, og det er ofte blevet anført, at disse grænser igen burde sættes til det samme beløb. De to regelsæt angår imidlertid situationer af forskellig karakter. Bødeforlæg er en afgørelsesmåde for sager, hvori sigtede erkender sig skyldig og er enig såvel i afgørelsesformen som i bødens størrelse. Selv om en sigtet vel ofte vil føle sig i en vis tvangssituation, adskiller disse tilfælde sig dog i væsentlig grad fra en domfældelse i en underretssag, hvor den pågældende har nægtet sig skyldig eller anser den idømte reaktion for at være urimelig.

Ankebegrænsningen blev som ovenfor nævnt oprindelig begrundet med, at den nye retsplejelov indførte større retsgarantier og med, at en fri ankeadgang i politisager ville medføre et uforholdsmæssigt besvær. Disse hensyn må fortsat tillægges væsentlig betydning.

Ankeadgangen giver selvsagt en øget garanti for en rigtig afgørelse. Som det fremgår af de ovennævnte statistiske oplysninger ændres en ikke helt uvæsentlig del af det – i forhold til det samlede sagsantal – meget ringe antal sager, der ankes, til tiltaltes fordel. Behovet for en ændring af urigtige domme og for fornyet prøvelse i sager af principiel karakter kan imidlertid imødekommes uden indførelse af fri ankeadgang ved et tilladelsessystem, hvorefter der – efter en gennemgang af sagens akter – af landsretten kan gives tilladelse til anke, hvis der er

rimelig grund til at tro, at afgørelsen vil blive ændret af den overordnede ret.

2 af rådets medlemmer (Gomard og Sonne-Holm) foreslår ankebegrænsningen opretholdt, således at beløbsgrænsen sættes til 300 kr. Et lavere beløb vil ikke medføre nogen væsentlig lettelse af landsretternes og parternes arbejdsbyrde. Et af rådets medlemmer (Abitz) finder, at ankeadgangen bør være fri for såvel anklagemyndigheden som domfældte.

Flertallet finder ikke, at der er grund til at ændre de øvrige betingelser i § 962, stk. 2, 2. pkt. Tiltalte bør frit kunne anke, når han har givet møde i sagen, og højere straf end 6 dagbøder, bøde af 300 kr. eller konfiskation af genstande af tilsvarende værdi eller andre offentligretlige følger er idømt.

Anklagemyndigheden kan efter den gældende regel i § 962, stk. 2, 1. pkt., anke, når andre offentligretlige følger end bøde eller konfiskation kan idømmes efter de lovbestemmelser, taltalen lyder på. Det vil sige, at anke frit kan ske uden hensyn til forseelsens karakter, når blot strafferammen indeholder mulighed for idømmelse af frihedsstraf. Dette giver anklagemyndigheden en meget vid adgang til anke. Som eksempel kan nævnes færdselslovsovertrædelser, der bortset fra sager om frakendelse af førerretten behandles som politisager, jfr. § 69, stk. 4, og som udgør hovedparten af de sager, der behandles på denne måde. Efter færdselslovens § 69, stk. 1 og 2, straffes overtrædelse af loven og de i medfør af denne givne bestemmelser med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år. Sager angående overtrædelse af de nævnte bestemmelser vil således kunne ankes frit af anklagemyndigheden, uanset at en væsentlig del måske halvdelen af sagerne afgøres med bøder under 300 kr. Denne forskel mellem domfældtes og anklagemyndighedens adgang til at anke er næppe tilstrækkeligt velbegrundet. Det afgørende bør i alle tilfælde være den begåede lovovertrædelses karakter, således at alle småsager normalt kun behandles i én instans. Undertiden ankes vistnok mindre bøder af anklagemyndigheden i noget videre omfang end påkrævet. De grænser, der gælder for domfældtes adgang til at anke, bør derfor også anvendes med hensyn til anklagemyndighedens ankeadgang. Underrettsdommens konklusion vil normalt være det bedste udtryk for sagens

betydning. Dette holder dog ikke stik, hvis der sker frifindelse. En fælles regel fører her til, at anklagemyndigheden ikke kan anke, selv om der er tale om en alvorlig sag, der i tilfælde af domfældelse ville have medført fængselsstraf. Rådet har overvejet at foreslå indsættelse af en supplerende regel, der kunne give anklagemyndigheden mulighed for at anke større sager uden tilladelse. Det er imidlertid vanskeligt at finde frem til egnede kriterier for en sådan afgrænsning. I en række love, der foreskriver politisagsbehandling, uagtet overtrædelse kan straffes med fængsel, bestemmes, at »de i retsplejelovens kapitler 68, 69, 71 og 72 omhandlede retsmidler (beslaglæggelse, ransagning, anholdelse og fængsling) finder anvendelse i samme omfang som i sager, som det efter de almindelige regler tilkommer statsadvokaten at forfølge«. Dette gælder således valutaloggivningen og de fleste skatte- og afgiftslove. Indsættelse af den nævnte bestemmelse kan tages som udtryk for, at overtrædelse af de nævnte love i hvert fald ikke altid kan betragtes som bagatelforseelser, men da dog de fleste overtrædelser også af sådanne love afgøres med en bøde, ofte af ringe størrelse, er det dog næppe rimeligt at tillade anklagemyndigheden frit at anke disse sager. Ej heller anklagemyndighedens påstand i sagen, f. eks. således at der i hvert fald kunne ske anke, hvis der i anklageskriftet var nedlagt påstand om frihedsstraf, kan formentlig give grundlag for udformning af en tilfredsstillende regel, bl. a. fordi der ikke altid nedlægges påstand med hensyn til straffens art.

Der er ej heller i disse sager behov for en regel, hvorefter den overordnede anklagemyndighed kan anke uden tilladelse, jfr. ovenfor side 45 med hensyn til meddelelse af tredjeinstansbevillinger.

Der findes herefter ikke grundlag for at foreslå en særregel om anklagemyndighedens adgang til at anke frifindende domme. Det må antages, at landsretterne i fornødent omfang vil meddele anklagemyndigheden tilladelse til at anke store sager, såfremt der blot er nogen udsigt til, at dommen vil blive ændret i landsretten.

Flertallets forslag vil således indebære en regel, der er fælles for tiltalte og anklagemyndigheden, og hvorefter anke uden landsrettens tilladelse kun kan ske, når højere straf end 6 dagbøder, bøde på 300 kr. eller

konfiskation af genstande af tilsvarende værdi eller andre offentligretlige følger er idømt. For så vidt angår tiltaltes anke er det dog endvidere en betingelse, at han har givet møde under sagen.

Mindretallet har til støtte for sit forslag om fri ankeadgang anført, at en grænse på 60 kr. efter de nu gældende bødesatser er uden reel betydning, og at en frigivelse af ankeadgangen derfor formentlig ikke vil betyde nogen mærkbar forøgelse af landsretternes arbejdsbyrde. Den lettelse af arbejdsbyrden, der vil ske ved forøgelsen af grænsen til 300 kr., vil formentlig ikke være af større betydning.

Allerede fordi erfaringen viser, at der ved landsretternes behandling af disse sager ikke sjældent sker ændringer af de indbragte domme til fordel for de domfældte, må det anses for betænkeligt at formindske den adgang, som for tiden er til at indbringe praktisk taget alle domme i politisager for landsretterne. Man vil herved give afkald på den større garanti for en rigtig afgørelse, som den frie ankeadgang betyder, og som utvivlsomt i hvert fald psykologisk har stor betydning for de domfældte, som selv føler en afgørelse urigtig i en sådan grad, at de vil påtage sig de udgifter og det besvær, som det er at få den indbragt for landsretten.

Også under hensyn til den kritiske indstilling, som visse kredse nærer over for myndighederne, må det anses for utilrådeligt at indføre begrænsninger i den adgang til prøvelse af de domfældelser ved underretterne, som faktisk eksisterer i dag, og som i praksis har vist sin betydning.

Disse betænkeligheder vil blive endnu større, såfremt man forøgede grænsen til mere end 300 kr., hvad der måtte anses for påkrævet, hvis det skulle have nogen større betydning for landsretternes arbejde.

Betingelserne for at meddele tilladelse til anke efter § 962, stk. 2, er de samme, som gælder med hensyn til tredjeinstansbevillinger i straffesager, nemlig at der foreligger særlige grunde hertil, herunder navnlig at sagen skønnes at have almindelig interesse eller videregående betydelige følger for ved-

kommende. Sidstnævnte kriterium har kun begrænset betydning i disse sager, da idømmelse af en mindre bøde i almindelighed næppe kan siges at ville medføre videregående betydelige følger for domfældte. Det foreslås, at kriterierne i § 962 formuleres på samme måde som betingelserne for meddelelse af tredjeinstansbevilling: at sagen har almindelig interesse eller særlige grunde taler derfor. Det er næppe muligt at angive mere præcist, hvornår tilladelse kan meddeles. Et væsentligt moment ved afgørelsen må dog efter rådets opfattelse være, om der er rimelig grund til at tro, at afgørelsen vil blive ændret.

Efter § 962, stk. 2, skal andragende indgives til justitsministeriet inden 14 dage efter dommens afsigelse eller forkyndelse. Et senere indgivet andragende kan dog inden for et år efter dommens afsigelse tages til følge. Efter justitsministeriets praksis tillægges mindre overskridelser af 14 dages fristen ikke afgørende betydning. Dette er i åbenbar modstrid med domstolenes praksis med hensyn til meddelelse af anketilladelse efter ankefristens udløb efter § 949, jfr. side 36. Efter rådets opfattelse bør der anlægges samme praksis ved meddelelse af anketilladelse efter § 962 som efter § 949, således at ansøgninger om anketilladelse, der indgives efter fristens udløb, i almindelighed kun imødekommes, hvis der foreligger særlige omstændigheder, der kan begrunde, at ansøgningen ikke er fremsendt inden 14 dages fristens udløb.

Under forudsætning af, at ankebegrænsningen opretholdes med en forhøjet beløbsgrænse, foreslår alle rådets medlemmer kompetencen til at tillade anke henlagt til domstolene. Samme grunde, som taler for at henlægge meddelelse af tredjeinstansbevillinger til domstolene, taler for også at overdrage disse afgørelser til retten. I de mindre sager, som det her som oftest drejer sig om, er de praktiske fordele ved, at kun en myndighed (landsretten) skal se på sagen, navnlig arbejdslettelsen og muligheden for en hurtigere sagsbehandling, særligt mærkbare.

Statistik over politisager vedrørende
overtrædelse af færdselsloven og politivedtægterne,
der blev behandlet i landsretterne i 1975.

Politisager vedr. overtrædelse af færdselsloven og
politivedtægterne behandlet i østre landsret i 1975.

	A.	B.	C.	
	Indtil 150 kr.	150-300 kr.	Over 300 kr.	I alt
1. Frafaldet af tiltalte	10	24	13	47
2. Frafaldet af statsadv.	-	2	1	3
3. Afvist som udeblevet	1	7	8	16
4. Afvist - for sen anke	-	3	2	5
5. Stadfæstelse	25	66	38	129
6. Skærpelse	-	4	3	7
7. Formildelse	2	15	18	35
8. Frifindelse	5	9	3	17
I alt	43	130	86	259

A. ad 7: 100 kr./2 dg. - 25.kr./2 dg.
150 kr./2 dg. - advarsel.

B. ad 5: I 3 tilfælde er forvandlingsstraffen ved stadfæstet bø-
de på 300 kr. nedsat fra 6 dage til 3 dage.

ad 6: 300 kr. ændret til 800 kr.
Frifindelse ændret til 250 kr.
Frifindelse ændret til 200 kr.
Frifindelse ændret til advarsel.

ad 7: 200 kr. ændret til advarsel.
200 kr. ændret til advarsel.
200 kr. ændret til advarsel.
200 kr. ændret til advarsel.
200 kr. ændret til advarsel.
200 kr. ændret til advarsel.
250 kr. ændret til advarsel.
250 kr. ændret til advarsel.
250 kr. ændret til advarsel.
300 kr. ændret til advarsel.
300 kr. ændret til advarsel.
300 kr. ændret til advarsel.
300 kr. ændret til advarsel.

300 kr. ændret til 250 kr.
 300 kr. ændret til 150 kr.

C. ad 6: 1.800 kr. ændret til 3.000 kr.
 2.000 kr. ændret til 3.000 kr.
 1.400 kr. ændret til 1.500 kr.

ad 7: 400 kr. ændret til advarsel.
 400 kr. ændret til 200 kr.
 400 kr. ændret til 200 kr.
 400 kr. ændret til 300 kr.
 500 kr. ændret til 300 kr.
 500 kr. ændret til 300 kr.
 600 kr. ændret til 300 kr.
 600 kr. ændret til 400 kr.
 600 kr. ændret til 250 kr.
 600 kr. ændret til 400 kr.
 600 kr. ændret til 500 kr.
 800 kr. ændret til 200 kr.
 800 kr. ændret til 500 kr.
 800 kr. ændret til 500 kr.
 1.000 kr. ophævet.
 1.000 kr. ændret til 800 kr.
 1.800 kr. ændret til 1.000 kr.
 6.200 kr. ændret til 2.000 kr.

Det bemærkes, at yderligere 52 sager er bortfaldet, men ikke kan rubriceres, og at 29 sager endnu ikke er blevet behandlet.

Endvidere er der i 7 sager, som ikke kan rubriceres, sket stadfæstelse i 3 tilfælde og frifindelse i 4 tilfælde.

De i slutningen af 1975 afgjorte sager vedrørende regulering af bødetaksterne er ikke medtaget i oversigten.

Det bemærkes, at der i oversigten ikke er medtaget overtrædelser af færdselslovens § 18, stk. 1, der har medført hæftestraf.

Politisager vedr. overtrædelse af færdselsloven og
politivedtægterne behandlet i vestre landsret i 1975.

	A.	B.	C.	I alt
	Indtil 150 kr.	150-300 kr.	Over 300 kr.	
1. Frafaldet af tiltalte	7	12	7	26
2. Frafaldet af statsadv.	-	-	-	-
3. Afvist som udeblevet	-	1	1	2
4. Afvist - for sen anke	-	1	-	1
5. Stadfæstelse	3	11	8	22
6. Skærpelse	1	5	2	8
7. Formildelse	-	-	4	4
8. Frifindelse	2	3	1	6
I alt	13	33	23	69

A. ad 6: Frifindelse ændret til strafbortfald.

B. ad 6: Frifindelse ændret til 250 kr.
Frifindelse ændret til 200 kr.
Frifindelse ændret til 200 kr.
Advarsel ændret til 200 kr.
200 kr. ændret til 500 kr.

C. ad 6: 2.000 kr. ændret til 5.000 kr.
600 kr. ændret til 800 kr.

ad 7: 600 kr. ændret til 400 kr.
400 kr. ændret til advarsel.
400 kr. ændret til 200 kr.
2.000 kr. ændret til 1.200 kr.

Det bemærkes, at der i oversigten ikke er medtaget overtrædelser af færdselslovens § 18, stk. 1, der har medført hæftestraf.

Kapitel 27 og 28
i den norske straffeprosesslov
af 1. juli 1887.

Syvogtyvende Kapitel. Anke.

§ 378. Domme og de i § 358 omhandlede Beslutninger og i Forbindelse med disse den Sagsbehandling og de Afgjørelser, hvorpaa de beror, kan indankes for Høiesteret af Sagens Parter.

§ 379. Er Dommen frifindende, kan den ikke paaankes af Tiltalte, medmindre Skyldspørgsmaalet er afgjort imod ham.

Er Tiltalte død, kan hans Ægtefælle, Slægtinge i op- og nedstigende Linie, Søsken samt Arvinger anke i hans Sted.

Paatalemyndigheden kan anke til Gunst for Tiltalte, ogsaa efter hans Død.

§ 380. Anke kan i Lagmandsretssager ikke grundes paa, at noget under Skyldspørgsmaalet hørende Bevissspørgsmaal /eller det i Straffelovens § 65 omhandlede Spørgsmaal/ er urigtig afgjort. Til Skade for tiltalte kan den heller ikke iøvrigt grundes paa, at Lagrettens Kjendelse er urigtig i sit Indhold, medmindre dette støttes til, at Lagmandens Veiledning med Hensyn til Loven har været feilagtig.

I herreds- og byretssaker kan anke ikke støttes paa nogen grund, der efter reglerne i kapitel 28 kan lede til fornyet behandling ved høiere ret.

Krænkelse af Rettergangsregler kan ikke benyttes som Ankegrund, naar de blot kommer i Betragtning i Tilfælde af Indsigelse, og saadan ikke betimelig er fremsat.

I ærekrenkelsessak kan anken heller ikke grunnes på at afgjørelser under saksforberedelsen om bevisførselen er uriktig.

§ 381. Den i § 290 omhandlede Vedtagelse af Straf kan, dog uden at Fuldbyrdelsen af Hensyn til den ved § 383 hjemlede Ankefrist behøver at opsættes, paaankes paa Grund af Krænkelse af Rettergangsregler samt paa Grundlag af, at det Forhold, som har bevirket Forelægget, ikke er straffbart, eller at Vedtagelsen mang-

ler nogen for en bindende Viljeserklæring fornøden Egenskab. Av samme grunner kan den i § 377 femte ledts annet punktum omhandlede avgjørelse påankes.

§ 382. Vil Paatalemyndigheten i Lagmandsretssager anke til Skade for Tiltalte, maa den senest fjorten Dage efter Dommens Afsigelse lade sin Anke forkynde for denne.

I herreds- og byretssaker maa den forkynde anken senest 14 dage, efterat tiltaltes erklæring, om han vedtar dommen eller ikke, er blit den meddelt, eller efterat ankefristen for tiltaltes vedkommende er utløpet.

Paatalemyndighetens Anke til Gunst for Tiltalte er ubunden af Tidsfrist og hindres ikke ved Dommens Vedtagelse.

Ved Ankens Forkyndelse skal der tilkjendegives Tiltalte, at Sagen vil blive foretaget, saasnart dertil er Anledning, uden nogen yderligere Underretning til ham.

§ 383. Tiltaltes Erklæring om Anke maa ske inden fjorten Dage efter Dommens Afsigelse eller, om han ikke herved er tilstede, efter dens Forkyndelse.

Blir anken ikke erklært ved domsavsigelsen, fremsættes den skriftlig eller mundtlig for paatalemyndigheten eller for herreds- eller bydommeren eller, om tiltalte er fængslet, for fængslets vaktmester.

Den mundtlige ankeerklæring opsættes paa stedet skriftlig og undertegnes av mottageren og tiltalte eller et tilkaldt vidne og oversendes i tilfælde uten ophold til paatalemyndigheten.

Ved Modtagelsen af Ankeerklæring skal der meddeles Tiltalte saadant Tilkjendegivende, som omhandles i § 382 sidste Led.

§ 384. En anke, som ikke er erklært inden den bestemte frists utløp og paa foreskreven maate, kan ikke antages, medmindre det er sandsynlig, at den kjendsgjerning, som begrunder anken, først senere er blit den ankende bekjendt, eller at han av andre grunde, som ikke er ham tilregnelige, har oversittet fristen eller gaat frem paa feilagtig maate. I ethvert fald maa han erklære sin anke inden fjorten dage, efterat de omstændigheter, som har fremkaldt oversittelsen eller feilen, er fjernet.

§ 385. Inden samme Frist og paa samme Maade, som ovenfor bestemt, maa den ankende angive, om det er Sagsbehandlingen eller Dommens Indhold, han angriber. I første Tilfælde anføres de Omstændigheder, hvorpaa Angrebet støttes, i sidste maa han opgive, om han alene klager over Strafadmaalingen, eller om han ogsaa er misfornøiet med Lovens Anvendelse eller med Bevisbedømmelsen angaaende Omstændigheder, der ligger udenfor Skyldspørsmålet. Er flere strafbare Handlinger paadømt i samme Dom, maa der angives, med Hensyn til hvilke af disse Lovens Anvendelse paastaaes at være feilagtig.

Er anken uten begrundelse, eller er begrundelsen ikke fyldestgjørende, bør feilen søkes avhjulpet.

§ 386. Forsvareren kan paa Forlangende af Tiltalte bistaa ham med Raad om, hvorvidt Anke bør erklæres.

Saaavel Forsvareren som den offentlige Tjenestemand, til hvem Tiltalte i Henhold til § 383 henvender sig, skal yde ham al fornøden Bistand ved Erklæringens Affattelse og Begrundelse.

§ 387. Paatalemyndigheten indsender uopholdelig ankeerklæringen, ledsaget av sammes begrundelse, samt utskrift av hovedforhandlingen og andre fornødne utskrifter og dokumenter til Høiesterets kjøremaalsutvalg.

Utvalget avgjør, hvorvidt anken er betimelig erklært og i andre henseender lovlig.

Antas dette, kan utvalget i herreds- og byrettsaker, hvor det enstemmig finner det utvilsomt, at - i medfør av de om ankesakers avgjørelse i Høiesterett gjeldende regler - tiltalte bør frifinnes eller en dom opheves eller i henhold til anken forandres til gunst for domfelte, uten videre treffe avgjørelse i overensstemmelse her med. Likeledes kan utvalget opheve dommen, hvor det enstemmig finner det utvilsomt, at dommen av Høiesterett vilde bli forandret til skade for tiltalte, fordi det er anvendt en mildere straff enn den som i loven er fastsatt som den minste straff for vedkommende handling, eller fordi utsettelse av fullbyrdelsen er besluttet hvor dette efter loven er utelukket, eller fordi det på grunn av manglende opplysninger om tidligere domfellelse er undlatt å ilegge forhøiet straff i gjentakelsestilfelle.

Ellers skal utvalget snarest mulig avgi erklæring om, hvor-

vidt anken skal avvises som grundløs eller henvises til prøvelse i Høiesteret.

I sidste tilfælde oversender Høiesterets formand saken til paatalemyndighetens sakfører eller forsvareren, eftersom hin eller denne først skal ha ordet, med paalæg om inden en fastsat frist at tilstille motparten samme.

§ 388. Er den fra den ene Side iværksatte Anke støttet til Grunde, der kan lede til Afsigelsen af en ny Dom i Høiesteret, er den anden Part berettiget til at gjøre gjældende saadanne Ankegrunde, der kan lede til, at Dommen kjendes ugyldig; dog maa de betimelig forud for Sagens Foretagelse meddeles Modparten.

§ 389. Sakens behandling for Høiesteret foregaar efter de regler, som gjælder for tvistemaal, forsaavidt dertil er anledning, og ikke andet er bestemt i denne lov. Forhandlingen er altid mundtlig.

Anker Paatalemyndigheden til Gunst for Domfældte, er Forsvarer ufoønden. Sker Anken fra Domfældtes Side, kan Paatalemyndigheden, naar den tiltræder Anken, undlade at møde.

§ 390. Finder nogen af Parterne Bevisoptagelse foønden, kan den foretages efter Reglerne i Kapitel 24 om Bevisoptagelse forud for Hovedforhandlingen.

Retten kan beslutte at indhente nye Oplysninger og at iværksætte Bevisoptagelse og i den Anledning udsætte Sagen og give Paatalemyndigheden de foøndne Paalæg.

§ 391. Tiltalte kan ikke uden Modpartens Samtykke tage sin Anke tilbage, efterat Forhandlingen er paabegyndt. Har Paatalemyndigheden erklæret Anke, kan den kun med Tiltaltes Samtykke tage den tilbage.

§ 392. Retten er bunden ved de paaberaabte Ankegrunde; dog kan den, selv om Anken alene angaar Strafudmaalingen, ogsaa prøve Spøøsmålet om Straffelovens Anvendelse.

Uden Hensyn til Ankegrunden kan Retten tage i Betragtning, at Straffeloven er urigtig anvendt til Skade for tiltalte, eller Straffen for strengt udmaalt, samt efter Omstændighederne kjende

ugyldig en fældende Dom, hvis Rigtighed fremstiller sig som tvilsom, fordi væsentlige til Betryggelse for sigtede tjenende Retsregler er tilsidesatte.

Bestemmelserne i foranstaaende Punktum gjælder ogsaa andre strafbare Handlinger, der er paadømte i Forening med den paaankede, saavel som andre i samme Sag tiltalte end den, for hvis Vedkommende Anken er skeet, naar Grunden ogsaa sees at omfatte disse.

Retten kan ikke dømme efter et andet Straffebud end det i den paaankede Dom anvendte eller af Paatalemyndigheden paastaaet, uden at have givet Parterne Anledning og særlig Opfordring til at udtale sig herom.

§ 393. Tilsidesættelse eller feilagtig Anvendelse af Rettergangsregler kan alene komme i Betragtning, naar det findes sandsynligt, at Feilen kan have virket bestemmende paa Dommens Indhold.

Dog bliver følgende Feil ubetinget at tillægge Betydning:

1. at Domstolen eller Lagretten ikke har været fuldtallig besat, eller at nogen har deltaget i Dommen, der ikke lovligens kunde være Dommer eller Lagrettemand;
2. at en Dommer eller Lagrettemand, som efter Loven eller derom fattet Beslutning skulde have været Sæde, har deltaget i Dommen;
3. at Sagen ikke har været behandlet af ret Domstol;
4. at Hovedforhandlingen i Strid med Loven er foregaaet for lukkede Døre;
5. at i Tilfælde af Domfældelse Forsvarer ikke har været beskikket, hvor dette efter Loven skulde ske, eller Forhandlingen mod Loven har fundet Sted i dennes eller Tiltaltes Fravær;
6. at Dommen mangler Domsgrunde.

§ 394. Tilsidesættelse eller feilagtig Anvendelse af Rettergangsregler, der udelukkende er givne til Betryggelse for Sigtede, kan i intet Tilfælde lede til Forandring til hans Skade.

§ 395. Opretholdes den stedfundne anvendelse af straffeloven, skal retten i lagmandsretssaker og herreds- eller byretssaker, som er paadømt med domsmænd, ikke forandre strafutmaalingen, medmindre den finder, at de om straffens fastsættelse givne lovregler er feilagtig anvendt, eller at der er et aapenbart misforhold mellem

den strafbare handling og straffen. Dog kan den ubundet herav bestemme at de i straffelovens §§ 29-31, 33 og 34 omhandlede straffer ikke kommer til anvendelse.

§ 396. Finder Høiesteret ikke, at Forandring er at gjøre i den afsagte Dom afsiger den Kjendelse, hvorved Anken forkastes.

I modsat fald kan Høiesteret, naar skyldspørsmaalet er afgjort mot tiltalte, og de ellers nødvendige forudsætninger er tilstede, selv avsiige ny dom.

Er dette ikke Tilfældet, ophæver Retten ved Kjendelse den angrebne Dom saavel som den til Grund for samme liggende Hovedforhandling og andre Rettergangsskridt, der rammes af Ophævelsesgrunden. Dog bliver efter Omstændighederne enten Forhandlingen eller saavel denne som Dommen delvis at opretholde, forsaavidt som de ogsaa angaar Gjenstande, som ikke rammes af den begaaede Feil, og Retten finder, at en Udsondring er ubetænkelig.

§ 397. Opheves dommen, blir i tilfelle av ny behandling den av Høiesterett uttalte rettsanskuelse å følge. Når ikke betingelsene for gjenoptagelse er til stede, må den nye dom ikke til skade for tiltalte fravike den eldre i deler der er uberørt av den ankegrunn som har bevirket ophevelsen, og overhodet ikke såfremt anken alene er iverksatt til fordel for ham.

§ 398. Fornytt Behandling efter Kapitel 28 og § 422 udelukker Anke. Er Begjæring om fornytt Behandling betimelig fremsat, stilles iværksatt Anke til Høiesteret midlertidig i Berd.

Frafaldes Begjæringen eller tages den ikke til Følge, begynder Ankefristen sit Løb fra nyt af fra det Tidspunkt, Meddelelse herom er tilstillet Vedkommende.

§ 399. En Dom kan ikke fuldbyrdes, saalænge Anke staar Tiltalte aaben. Dommens Fuldbyrdelse er at betragte som Frafaldelse fra Paatalemyndighedens Side af Adgangen til Anke til Skade for Tiltalte.

Er Anke betimelig erklæret, kan Dommen ikke fuldbyrdes, før Sagen er afgjort.

Spørges der kun om Forandringer af Straffen inden samme Strafart, kan Fuldbyrdelsen efter Omstændighederne paabegyndes, naar Domfældte samtykker heri.

Otteogtyvende Kapitel. Fornyet Behandling ved høiere Ret.

§ 400. Sak hvori dom er avsagt av herreds- eller byrett, kan av partene begjæres tatt under fornyet behandling ved lagmannsrett.

Til fornyet behandling efter begjæring av tiltalte kreves dog samtykke av Høiesteretts kjæremålsutvalg:

1. Når den idømte straff - alene eller i forbindelse med bekjentgjørelse av dommen eller inndragning som tilleggsstraf - enten er bøter eller er betinget frihetsstraff for en forbrytelse mot straffelovens kapitler 21, 22, 23, 28 eller 30.
2. Når dommen er frifinnende, og saken angår en straffbar handling, for hvilken der ikke kan anvendes annen straff enn bøter eller fengsel inntil 3 måneder eller hefte inntil 6 måneder, i tilfelle i forbindelse med tilleggsstraff.
3. Når saken gjelder et borgerlig rettskrav, som ifølge § 2 skal behandles efter denne lov.
4. Når saken gjelder tyveri eller heleri vedkommende ren.
5. Når saken gjelder forseelse.

Efter tiltaltes død kan alene påtalemyndigheten begjære fornyet behandling og da bare til gunst for tiltalte.

§ 401. Begjæringen om fornyet Behandling maa være begrundet i en Bestridelse af, hvad der i Dommen er antaget med Hensyn til Skyldspørsmålet; dog maa den ikke udelukkende støttes til, at Loven er uriktig anvendt.

Forsaavidt intet modsat er udtalt, antages tiltalte at bestride, hvad der ikke stemmer med hans egen i Retten afgivne Forklaring.

[I Sager angaaende de i Straffelovens § 65 omhandlede Forbrydelser kan Begjæringen grundens paa, at Regelen i nævnte Paragraf antages at burde bringes til Anvendelse.]

§ 402. Hvad der i § 379, første led, §§ 382-386 samt §§ 391 og 399 er foreskrevet med hensyn til anke, finder tilsvarende anvendelse med hensyn til begjæring om fornyet behandling ved høiere ret, forsaavidt intet motsat er bestemt.

§ 403. Afhænger Adgangen til fornyet Behandling af Kjæremaalsudvalgets Samtykke, indsender Paatalemyndigheden uden Ophold Sagen til dette.

Finder paatalemyndigheden ellers, at tiltaltes begjæring om fornyet behandling er for sent fremsat eller av andre grunde er ulovhjemlet, forelægger den spørgsmaalet for herreds- eller bydommeren. Avslaar denne begjæringen, meddeles herom underretning til tiltalte, der i løpet av en uke kan paakjære avgjørelsen.

§ 404. Sagens Forberedelse og Behandling foregaar efter Reglerne i Kapitlerne 23-25, forsaavidt de kan finde Anvendelse, og ikke noget afvigende er bestemt i det følgende.

I Stedet for den i § 292 omhandlede Redegjørelse tilstilles Lagmanden en Udskrift af den afsagte Dom og af Begjæringen om fornyet Behandling.

Udenfor Hovedforhandlingen er det i Sager, hvor Forelæg har været udfærdiget, og overhovedet i Sager angaaende Forseelser unødvendigt, at sigtede har Forsvarer; dog bliver saaden at beskikke i Sager angaaende Forseelser mod Straffelovens Kapitel 33, medmindre Forelæg er udfærdiget.

§ 405. Forsaavidt Dommens Rigtighed blot bestrides med Hensyn til nogle af de antagne eller ikke antagne Kjendsgjæringer, kan Bevisførelsen begrænses til disse. Alene Slutningen af den bestridte Dom oplæses.

§ 406. Udebliver den Tiltalte uden lovligt Forfald i Tilfælde, hvor hans Nærværelse findes nødvendig, kan Retten, hvis Sagen er indbragt efter hans Begjæring, beslutte at afvise den, medmindre Paatalemyndigheden erklærer at ville have den fremmet.

Uddrag af Advokatbladet 1976, side 305,
vedrørende retningslinier for bødefastsættelse i
promille- og spiritussager.

Bødefastsættelse i promille- og spiritussager

I nr. 13/1976 s. 177 ff bragtes her de retningslinier for strafudmåling og kørekortfrakendelse som en gruppe bestående af 11 dommere fra Landsretterne, Københavns byret og Dommerforeningen har udarbejdet i forbindelse med den nye færdselslovs delvise ikrafttræden den 1/7 1976.

Den samme arbejdsgruppe har nu udarbejdet retningslinier for bødefastsættelsen i de tilfælde af promille- og spirituskørsel, hvor bødestraf kan anvendes.

Med gruppens tilladelse bringer vi her oversigten, idet det ligesom ved den første oversigt understreges, at retningslinjerne er vejledende og at den enkelte domstol naturligvis står fuldstændig frit i sin fortolkning og anvendelse af loven.

Indkomst:	Bøde:
Under 50.000 kr.	Indtil 2.000 kr.
50.000-75.000 kr.	2.000-3.000 kr.
75.000-100.000 kr.	3.000-4.000 kr.
100.000-150.000 kr.	4.000-6.000 kr.

og så fremdeles, således at udgangspunktet er et bødebeløb på 1.000 kr. pr. 25.000 kr. årlig indkomst. Minimumsbøden er normalt 1.000 kr. Maksimumsbøden er 40.000 kr. ved indkomster på 1.000.000 kr. og derover. Bøderne fastsættes til beløb, der er delelige med 500.

Den indkomst, der danner grundlag for indplacering i bødeskalaen, er bruttoindkomsten, der i almindelighed - og da især for ikke-lønmodtagere - må anses for bedre egnet hertil end den skat-

tepligtige indtægt. Bødetaksterne er fastsat med udgangspunkt i en måneds nettoløn (d.v.s. indtægt efter skattetræk) på de angivne indtægtsniveauer for personer med "normale" fradrag. Heri ligger, at hensyn ikke tages til særligt store fradrag, begrundet i afskrivningsmuligheder, dyre parcelhuse, lystbåd etc. men at der lægges vægt på tiltaltes almindelige levestandard. Undertiden kan tillige tiltaltes formueforhold blive af betydning ved bødefastsættelsen.

For hustruer uden væsentlig egen indtægt fastsættes bøden som regel til 2.000 kr., dog ikke højere end hvad ægtefællens indtægt ville medføre. Ekstraordinær høj indtægt hos ægtefællen kan begrunde en vis forhøjelse, dog ikke til ægtefællens niveau.

Skrivelse af 9. februar 1976 fra rigsadvokaten
til statsadvokaterne.

På statsadvokatmødet i 1974 og på statsadvokatmødet i 1975 drøftedes spørgsmålet om beskæring af store sager. Som grundlag for drøftelserne på mødet i 1975 punkt 4 var udsendt fotokopi af en indstilling fra statsadvokaten i Aalborg i en annoncebedragerisag (Sa.Aalborg 864/74).

Under denne sag blev der rejst tiltale i 116 forhold. I langt den overvejende del af forholdene blev medkontrahenten ved annoncetegningen i retten afhørt som vidne om de oplysninger, som de tiltalte havde meddelt om annoncebeløbenes anvendelse, men i enkelte af tilfældene fandt sådan vidneførsel ikke sted. Herom siges det i Randers byrets kriminalrets dom af 11.9.1975: "Det findes ved vidneforklaringerne ubetænkeligt at anse såvel de forhold, for hvilke der er afgivet forklaringer som de øvrige i anklageskriftet beskrevne forhold - herunder forhold 116 - som omfattet i bedragerierne. "

Dommen blev anket til Vestre landsret til frifindelse. Efter aftale mellem anklagemyndigheden og forsvaret og med rettens billige afhørtes i landsretten kun 8 vidner. Iøvrigt skete bevisførelsen gennem dokumentation af de i Randers byret afgivne forklaringer, som var gengivet i den indankede dom. På dette grundlag stadfæstede Vestre landsrets 4. afdeling den 2.12.1975 (2925/1975) dommen.

